

**Кафедра наглядово-профілактичної роботи та дізнання
Університету цивільного захисту України**

Островерх О.О., Ковалевська Т.М., Белан С.В.

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

**Розділ: Організація адміністративно-правової діяльності
в органах та підрозділах МНС України**

Конспект лекцій

Харків 2008

Друкується за рішенням кафедри
наглядово-профілактичної роботи
та дізнання УЦЗУ
Протокол від 31.01.07. № 8

Рецензенти: Т.Ю. Поляк, старший науковий співробітник Науково-методичного центру навчальних закладів МНС України, кандидат технічних наук

Островерх О.О., Ковалевська Т.М., Бєлан С.В.

Правові основи цивільного захисту. Розділ: Організація адміністративно-правової діяльності в органах та підрозділах МНС України: Конспект лекцій. – Харків, 2008 – 111 с.

Конспект лекцій містить основні положення з курсу адміністративного права України, а також з основних положення законодавства України в сфері цивільного захисту і нормативно-правової бази МНС України. У кожній темі наведені питання до семінарського заняття, список сучасної правової літератури для самостійного засвоєння матеріалу, підготовки рефератів та обговорень.

Видання призначено для курсантів, слухачів та студентів Університету цивільного захисту України.

Відповідальний за випуск Островерх О.О.

ВСТУП

«Правові основи цивільного захисту» – це дисципліна, у межах якої курсанти, студенти, слухачі набувають знань та практичних навичок з адміністративного права України. Знання Кодексу України про адміністративні правопорушення є необхідним як для правильного розуміння та практичного використання керівниками і співробітниками органів і підрозділів цивільного захисту України діючих законів, нормативних актів із різноманітних галузей права, що стосуються забезпечення пожежної та техногенної безпеки міст, населених пунктів, промислових, сільськогосподарських та інших підприємств, закладів і організацій, так і є умовою життєдіяльності кожного громадянина України.

Метою вивчення дисципліни «Правові основи цивільного захисту» є ознайомлення слухачів з основними досягненнями світової та вітчизняної правової думки, розкриття сутності основних понять категорій права, їх еволюції та значення в процесі формування основних світоглядних засад особистості, а також забезпечення гнучкої, ефективної передачі правових знань на засадах науковості, комплексності, доступності. В результаті вивчення у слухачів повинен сформуватися такий рівень індивідуальної свідомості, при якому людина несе відповідальність за свою поведінку у суспільстві та при виконанні службових обов'язків.

Дисципліна базується на вивченні законів України, нормативних та законодавчих актів, концепції стратегії управління, теорії розвитку та припинення горіння, спеціальних знань у галузі пожежної безпеки та цивільного захисту.

Після оволодіння навчальним матеріалом курсант повинен:

Знати: основні правові терміни та визначення; основні засади відносин між державою та громадянином; права та обов'язки людини і громадянина; систему законодавства України; зміст всіх діючих нормативних актів, направлених на забезпечення пожежної безпеки в державі; порядок розгляду адміністративних справ про порушення або невиконання вимог протипожежних правил.

Вміти: застосовувати отримані правові знання у повсякденному житті та практичній діяльності; правильно складати адміністративні документи; самостійно і систематично вивчати основні положення чинних законів та нормативних актів; користуватися правовими термінами, застосовувати свої конституційні права і виконувати обов'язки в суворій відповідності із чинним законодавством і встановленими вимогами пожежної безпеки.

ТЕМА 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

План

Вступ.

1. Поняття та види надзвичайних ситуацій
2. Правові основи забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях
3. Державна система запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій
4. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та сфера його управління

Висновок

Територія України, її населення, як і території та населення інших країн світу, на жаль, не забезпечені від ризику надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру, які можуть зумовити людські втрати й заподіяти значної матеріальної шкоди.

1. Поняття та види надзвичайних ситуацій

У законодавстві України *надзвичайною ситуацією* (НС) вважають порушення нормальних умов життя й діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, великою пожежею, застосуванням засобів ураження, що призвели або можуть призвести до людських і матеріальних втрат.

Відповідно до причин походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайної ситуації на території України, *розрізняють надзвичайні ситуації:*

техногенного характеру – транспортні аварії (катастрофи), пожежі, неспровоковані вибухи чи їх загроза, аварії з викидом (загрозою викиду) небезпечних хімічних, радіоактивних, біологічних речовин, раптове руйнування споруд і будівель, аварії на інженерних мережах і спорудах життєзабезпечення, гідродинамічні аварії на греблях, дамбах тощо;

природного характеру – небезпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні, морські та прісноводні явища, деградація ґрунтів чи надр, природні пожежі, зміна стану повітряного басейну, інфекційна захворюваність людей, сільськогосподарських тварин, масове ураження сільськогосподарських рослин хворобами чи шкідниками, зміна стану водних ресурсів і біосфери тощо;

соціально-політичного характеру – пов'язані з протиправними діями

терористичного й антиконституційного спрямування: здійснення або реальна загроза терористичного акту (збройний напад, захоплення й утримання важливих об'єктів, ядерних установок і матеріалів, систем зв'язку й телекомунікацій, напад чи замах на екіпаж повітряного або морського судна), викрадення (спроба викрадення) чи знищення суден, захоплення заручників, встановлення вибухових пристроїв у громадських місцях, викрадення або захоплення зброї, виявлення застарілих боєприпасів тощо;

воєнного характеру – пов'язані з наслідками застосування зброї масового ураження, під час яких виникають вторинні фактори ураження населення внаслідок зруйнування атомних і гідроелектростанцій, складів і сховищ радіоактивних та токсичних речовин і відходів, нафтопродуктів, вибухівки, транспортних та інженерних комунікацій тощо.

Відповідно до територіального поширення обсягів заподіяних або очікуваних економічних збитків, кількості людей, які загинули, за кваліфікаційними ознаками *визначають чотири рівні надзвичайних ситуацій* – загальнодержавний, регіональний, місцевий та об'єктовий.

2. Правові основи забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях

Правове регулювання забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях має комплексний характер і поєднує норми різних галузей права (конституційного, адміністративного, кримінального, господарчого, фінансового тощо). Але відносини, які виникають під час здійснення виконавчо-розпорядчої та іншої діяльності щодо забезпечення безпеки за надзвичайних ситуацій здебільшого регулюються адміністративно-правовими нормами.

Правову основу забезпечення безпеки за надзвичайних ситуацій складають Конституція України, Закони України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації», «Про пожежну безпеку», «Про об'єкти підвищеної небезпеки», «Про правові засади цивільного захисту», Положення «Про Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи», тощо.

3. Державна система запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій

Для забезпечення безпеки населення, навколишнього природного

середовища, об'єктів та споруд і уникнення або зменшення можливих економічних соціальних та інших витрат суспільства від аварій, катастроф та інших надзвичайних ситуацій техногенного й природного походження в Україні створено єдину державну систему запобігання й реагування на аварії, катастрофи та інші надзвичайні ситуації.

Згідно з Концепцією створення єдиної державної системи запобігання й реагування на аварії, катастрофи та інші надзвичайні ситуації, затвердженою Постановою КМУ від 7 липня 1995 р., *основними завданнями єдиної системи запобігання є*: розроблення перспективної політики в справі запобігання й реагування на надзвичайні ситуації та прийняття відповідних рішень, планування й керування процесами досягнення визначених показників техногенно-екологічної безпеки, прогнозування та виявлення потенційних джерел виникнення надзвичайних ситуацій, розроблення можливих сценаріїв розвитку подій і відповідних планів реагування на них, своєчасне інформування населення, органів державної виконавчої влади та виконкомів міських, районних у містах рад про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій, здійснення заходів щодо запобігання таким ситуаціям або пом'якшення їх наслідків, створення підтримки й забезпечення необхідного рівня готовності системи реагування на надзвичайні ситуації тощо.

Єдина система запобігання забезпечує виконання відповідних завдань на державному, регіональному, місцевому й об'єктному рівнях згідно з Положенням «Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 р. *Єдина державна система запобігання й реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру* – це центральні й місцеві органи виконавчої влади, виконавчі органи рад, державні підприємства, установи й організації з відповідними силами та засобами, які організовують проведення роботи із запобігання НС техногенного та природного походження й реагування в разі їх виникнення з метою захисту населення та довкілля, зменшення матеріальних втрат.

Функціональні підсистеми створюють міністерства та інші центральні органи виконавчої влади для організації роботи, пов'язаної із запобіганням надзвичайним ситуаціям і захистом населення й території від їх наслідків. Сили та засоби функціональних підсистем регіонального, місцевого й об'єктного рівня підпорядковуються в межах, визначених законодавством, органам управління відповідних територіальних підсистем єдиної державної системи.

Організаційну структуру й порядок діяльності функціональних підсистем єдиної державної системи та підпорядкованих їм сил і засобів визначено в положеннях про них, які затверджують відповідні міністерства

та інші центральні органи виконавчої влади за погодженням із Міністерством надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Територіальні підсистеми єдиної державної системи створюють у АРК, областях, містах Києві та Севастополі для запобігання й реагування на НС у межах відповідних регіонів. Структуру та порядок їх діяльності й підпорядкованих їм сил і засобів визначено в положеннях про них, які затверджують Голова Ради міністрів АРК, голови обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Кожен рівень єдиної державної системи має координуючі та постійні органи управління щодо розв'язання завдань у сфері запобігання НС, захисту населення і території від їх наслідків, систему повсякденного управління, сили та засоби, резерви матеріальних і фінансових ресурсів, системи зв'язку та інформаційного забезпечення. *Координуючими органами єдиної державної системи є:*

1) на загальнодержавному рівні – Державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій; Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення. В окремих випадках для ліквідації надзвичайної ситуації та її наслідків рішенням Кабінету Міністрів України утворюють спеціальну урядову комісію;

2) на регіональному рівні – комісії Ради міністрів АРК, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань техногенно-екологічної безпеки та НС;

3) на місцевому рівні – комісії районних державних адміністрацій і виконавчих органів рад з питань техногенно-екологічної безпеки та НС;

4) на об'єктному рівні – комісії з питань НС об'єкта. Державні, регіональні, місцеві та об'єктні комісії, залежно від рівня НС, забезпечують безпосереднє керівництво реагуванням на НС або на загрозу НС, або на загрозу їх виникнення.

Постійними органами управління з питань техногенно-екологічної безпеки, цивільної оборони та з надзвичайних ситуацій є:

– на загальнодержавному рівні – Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади;

– на регіональному рівні – Рада міністрів АРК, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, уповноважені органи з питань НС та цивільного захисту населення, Ради міністрів АРК, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;

– на місцевому рівні – районні державні адміністрації і виконавчі органи рад, уповноважені органи з питань НС та цивільного захисту населення;

– на об'єктному рівні – структурні підрозділи підприємств, установ

і організацій або спеціально призначені особи з питань НС.

До системи повсякденного управління єдиною державною системою входять оснащені необхідними засобами зв'язку, оповіщення, збирання, аналізу й передачі інформації: центри управління в НС, оперативно-чергові служби уповноважених органів з питань НС та цивільного захисту населення всіх рівнів; диспетчерські служби центральних і місцевих органів виконавчої влади, державних підприємств, установ і організацій.

До складу сил і засобів єдиної державної системи можуть також залучати недержавні (добровільні) рятувальні формування.

Військові й спеціальні цивільні аварійні (пошуково-рятувальні) формування, з яких складаються зазначені сили й засоби, укомплектовують із урахуванням необхідності проведення роботи в автономному режимі протягом не менше 3-х діб і перебувають у стані постійної готовності. Сили постійної готовності згідно із законодавством можуть залучати для термінового реагування в разі виникнення НС з повідомленням про це відповідних центральних і місцевих органів виконавчої влади, виконавчих органів рад, керівників державних підприємств, установ та організацій.

Спеціально підготовлені сили й засоби Міноборони у виключних випадках залучають для ліквідації НС у порядку, визначеному Законом України «Про правовий режим надзвичайного стану». Сили й засоби МВС України, Держкомкордону та СБУ залучають до ліквідації НС та їх наслідків у межах, що не суперечать законодавству.

Режим діяльності в надзвичайному стані запроваджують в Україні або на окремих її територіях у порядку, визначеному Законом України «Про правовий режим надзвичайного стану».

4. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та сфера його управління

Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (МНС України) є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади щодо забезпечення реалізації державної політики в сфері цивільної оборони, рятувальної справи, створення й функціонування систем страхового фонду, документації поводження з радіоактивними відходами, захисту населення й територій від НС, запобігання цим ситуаціям та реагування на них, ліквідації їх наслідків і наслідків Чорнобильської катастрофи, здійснює керівництво дорученою йому сферою управління та несе відповідальність за її стан і розвиток.

МНС України в своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, актами Президента України й Кабінету Міністрів України, а також Положенням про МНС України, затвердженим Указом

Президента України від 10 жовтня 2005 р. № 1430/2005.

МНС України в установленому порядку в межах своєї компетенції розв'язує питання, що впливають із загальновизначених норм міжнародного права й укладених Україною міжнародних договорів.

Основними завданнями МНС України є: розроблення й реалізація заходів щодо захисту населення від наслідків НС та Чорнобильської катастрофи; керівництво діяльністю органів управління штабів, військ цивільної оборони й підпорядкованих спеціалізованих формувань; координація діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів АРК, місцевих державних адміністрацій, підприємств, установ і організацій усіх форм власності з розв'язання проблем захисту населення й територій від НС та ліквідації їх наслідків; визначення основних напрямів роботи в сфері захисту населення й територій від НС, соціального захисту населення, реабілітації забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи територій; державний нагляд і контроль за станом цивільної оборони й техногенної безпеки, готовністю дій у НС та проведення заходів щодо запобігання їм; організація й координація здійснення всіх заходів на території зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення, вирішення питання їх фінансування, охорони громадського порядку й здоров'я персоналу, який працює на цій території, захисту наукових і економічних інтересів України тощо.

МНС України очолює міністр, якого призначає й звільняє з посади в установленому порядку Президент України.

З метою вдосконалення державного управління в сфері пожежної безпеки, захисту населення й територій від наслідків НС техногенного та природного характеру згідно з Указом Президента України «Про заходи щодо вдосконалення державного управління у сфері пожежної безпеки, захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій» від 27 січня 2003 р. до складу МНС України передано державний департамент пожежної безпеки та підпорядковані йому органи управління, заклади, установи й підрозділи.

Постановою КМУ №589 від 15.07.2005 р. Державну гідрометеорологічну службу виведено зі складу Міністерства охорони навколишнього середовища і передано його до складу Міністерства з питань надзвичайних ситуацій і по справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Відповідно до Указу Президента України «Про питання щодо перетворення військ Цивільної оборони України і Державної пожежної охорони в окрему невійськову службу» від 15 вересня 2003 р. реалізують Державну програму перетворення військ Цивільної оборони України, органів і підрозділів державної пожежної охорони в оперативно-рятувальну

службу цивільного захисту на період до 2005 року.

Органами управління відповідних територіальних підсистем єдиної державної системи з питань запобігання й реагування на НС техногенного та природного характеру, які утворено з метою забезпечення реалізації державної політики в сфері цивільної оборони, захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій, запобігання виникненню цих ситуацій, реагування на них, а також забезпечення реалізації державної політики з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи на відповідній території, є управління та відділи з питань НС та в справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. Управління та відділи є структурним підрозділом обласної, Київської та Севастопольської міської і районної, районної у містах Києві та Севастополі держадміністрацій. Свої завдання вони виконують відповідно до Типового положення про управління з питань НС та в справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації і про відділ з питань НС та цивільного захисту населення районної, районної у містах Києві та Севастополі державної адміністрації, які затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2000 року.

Висновок:

Надзвичайною ситуацією є порушення нормальних умов життя й діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, великою пожежею, застосуванням засобів ураження, що призвели або можуть призвести до людських і матеріальних втрат.

Відносини, які виникають під час здійснення виконавчо-розпорядчої та іншої діяльності щодо забезпечення безпеки за надзвичайних ситуацій здебільшого регулюються адміністративно-правовими нормами.

Для забезпечення безпеки населення, навколишнього природного середовища, об'єктів та споруд і уникнення або зменшення можливих економічних соціальних та інших витрат суспільства від аварій, катастроф та інших надзвичайних ситуацій техногенного й природного походження в Україні створено єдину державну систему запобігання й реагування на аварії, катастрофи та інші надзвичайні ситуації.

Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (МНС України) є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади щодо забезпечення реалізації державної політики в сфері цивільної оборони, рятувальної справи, створення й функціонування систем страхового фонду, документації поводження з радіоактивними

відходами, захисту населення й територій від НС, запобігання цим ситуаціям та реагування на них, ліквідації їх наслідків і наслідків Чорнобильської катастрофи, здійснює керівництво дорученою йому сферою управління та несе відповідальність за її стан і розвиток.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття надзвичайних ситуацій.
2. Види надзвичайних ситуацій
3. Правові основи забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях.
4. Державна система запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій.
5. Координуючі органи єдиної державної системи запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій.
6. Характеристика «Положення про Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи».
7. Завдання МНС України.
8. Державне управління в сфері пожежної безпеки.

Рекомендована література:

1. Конституція України 1996 р.
2. Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 27.02.1991 р. № 791а-ХІІ.
3. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 р.
4. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» від 13.07.2000 р.
5. Закон України „Про пожежну безпеку» від 17.12.1993 р.
6. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 28.10.1996 р.
7. Закон України «Про правові засади цивільного захисту» від 24.06.2004 р.
8. Указ Президента України «Про Положення про Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи» від 10.10.2005 р. № 1430/2005.
9. Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях: Затверджено постановою КМУ від 15.02.1999 р. № 192 // Офіційний вісник України. - 1999. - № 7. - Ст. 242.
10. Концепція створення єдиної державної системи запобігання й реагування на аварії, катастрофи та інші надзвичайні ситуації, затверджена Постановою КМУ від 7 липня 1995 р.,

11. Положення «Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру», затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 3.08.1998 р.

12. Указ Президента України «Про заходи щодо вдосконалення державного управління у сфері пожежної безпеки, захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій» від 27.01.2003 р.

13. Указ Президента України «Про питання щодо перетворення військ Цивільної оборони України і Державної пожежної охорони в окрему невійськову службу» від 15.09.2003 р.

14. Типове положення про управління з питань НС та в справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації і про відділ з питань НС та цивільного захисту населення районної, районної у містах Києві та Севастополі державної адміністрації, яке затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 5.09.2000 р.

ТЕМА 2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

План

Вступ.

1. Загальні положення Кодексу України про адміністративні правопорушення

2. Адміністративне правопорушення.

3. Відмінність адміністративного правопорушення від злочину і дисциплінарного проступку

4. Склад і структура адміністративного правопорушення

5. Адміністративна відповідальність

6. Адміністративне стягнення

Висновок

Адміністративне право – це самостійна галузь права, яка регулює суспільні відносини у сфері державного управління.

Адміністративна юрисдикція - це діяльність органів державного управління та їх посадових осіб по вирішенню індивідуальних адміністративних справ та вживанню відповідних санкцій у адміністративному порядку.

Адміністративна юрисдикція органів державного пожежного нагляду (далі органів ДПН) - це діяльність органів ДПН та їх посадових осіб - державних інспекторів з пожежного нагляду по вирішуванню індивідуальних адміністративних справ, але тільки тих, які пов'язані з порушенням правил пожежної безпеки, а також застосування адміністративних санкцій у адміністративному порядку.

1. Загальні положення Кодексу України про адміністративні правопорушення

Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі КпАП) є основним адміністративним актом, регламентуючих юрисдикцію усіх адміністративних органів України, включаючи юрисдикцію органів ДПН. Разом з цим діяльність органів ДПН у сфері застосування норм та вимог адміністративного права, регулюється Законом України “Про пожежну безпеку “ від 17.12.1993 р., Законом України “Про правові основи цивільного захисту” від 24.06.2004 р. та іншими нормативними актами. Ці нормативні акти складають адміністративно-правову базу діяльності органів ДПН.

Кодекс вступив в дію з 1 червня 1985 р. Кодекс складається з 5 розділів та 330 статей.

До 1-го розділу Кодексу включені статті, що встановлюють загальні положення. Положення 2 розділу розкривають зміст адміністративного правопорушення та адміністративної відповідальності. 3, 4, 5 розділи Кодексу регламентують процесуальну діяльність державних органів управління та посадових осіб по вирішенню конкретних адміністративних справ.

Кодекс про адміністративні правопорушення - це систематизований законодавчий акт прийнятий Верховною Радою України, який визначає, які суспільно небезпечні дії або бездіяльність є адміністративними правопорушеннями та встановлює вид і розмір адміністративного стягнення за них, а також визначає порядок розгляду конкретних адміністративних справ та виконання постанов по цим справам.

Задачі законодавства про адміністративні правопорушення визначені у ст. 1 КпАП: охорона суспільного устрою, власності, особистих прав та свобод громадян, охорона прав та законних інтересів підприємств, установ та організацій.

Нормативні акти розглянутої галузі права спрямовані: на охорону установленого порядку управління та громадського порядку; на попередження правопорушення; на виховання громадян у дусі неухильного додержання законів, поваги до прав, честі, гідності інших громадян.

Законодавство має своїм завданням *виховання громадян* в дусі сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством.

В області пожежної безпеки КпАП виконує задачу охорони життя та здоров'я громадян, охорону державної, колективної, комунальної, приватної власності громадян від пожеж. Вимоги закону покликані забезпечити виконання усіма власниками та уповноваженими ними особами встановлених правил пожежної безпеки.

Положення ст. 7 КпАП утворюють цілісну систему заходів, спрямованих на *забезпечення законності* при застосуванні заходів впливу до особи, яка здійснила адміністративне правопорушення, і в той же час на виключення неправомірних порушень їхніх прав і законних інтересів. Тобто забезпечується систематичним контролем з боку вищих органів та посадових осіб, прокурорським наглядом, правом оскарження дії та рішень, іншими встановленими законодавством засобами.

Ст. 8 КпАП визначає дію усіх без винятків нормативних актів, що відносяться до законодавства про адміністративні правопорушення, *у часу та просторі*. Згідно цієї статті, особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, підлягає відповідальності на підставі законодавства, діючого у часу та за місцем виконання правопорушення.

Акти про адміністративні правопорушення, котрі пом'якшують або зовсім скасовують відповідальність за адміністративне правопорушення мають зворотну силу, тобто розповсюджуються і на правопорушення, що було скоєне до видання цих актів. Акти, що встановлюють або посилюють відповідальність - зворотної сили не мають

Ці законоположення враховуються працівниками державного пожежного нагляду при вирішенні питань про те, якими саме правилами пожежної безпеки потрібно керуватися при встановленні правопорушень у галузі пожежної безпеки.

Згадане вище дозволяє безпомилково визначати норму права, якою потрібно керуватися при оцінці самого факту правопорушення. Провадження по адміністративним справам проводиться на підставі того законодавства, яке діє у часу та місці розгляду справи про правопорушення (ст. 8 КпАП).

2. Адміністративне правопорушення

Правопорушення – це, насамперед, порушення закону, нормативного акту. *Правопорушення поділяють* на злочини та проступки. В свою чергу *проступки поділяються* на дисциплінарні (запізнення на роботу, невиконання розпоряджень начальника та інші), цивільні (несплата боргу, спричинення моральної шкоди та інші) та адміністративні.

Поняття адміністративні правопорушення визначено у ст. 9 КпАП:

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління, за яку законодавством передбачена адміністративна відповідальність.

Ознаки адміністративного правопорушення: суспільна небезпека, протиправність, винність, об'єкт посягання, караність проступку.

По-перше, це виключно *вчинок*, тобто *дія* (наприклад, дрібне хуліганство, ст. 173 КпАП) чи *бездіяльність* (ухилення від реєстрації (переєстрації) вогнепальної зброї, ст. 192 КпАП).

По-друге, до ознак адміністративного правопорушення належить його *протиправність*, тобто заборона адміністративно-правовими нормами відповідного вчинку як такого, що завдає шкоди чи загрожує небезпекою. Суть протиправності полягає в тому, що конкретний вчинок визнається адміністративним правопорушенням (проступком), якщо воно передбачене як таке чинним адміністративним законодавством.

По-третє, важливою ознакою адміністративного правопорушення є *винність*. Винність передбачає наявність у особи власного психічного ставлення до відповідного вчинку і його наслідків. Законодавець вважав за необхідне вказати на форми вини, які мають юридичне значення. Це *умисел* (вина у формі умислу) і *необережність* (вина у формі необережності). Умисел може бути прямим чи непрямим (євентуальним). Необережна вина проявляється у формі самовпевненості чи недбалості.

По-четверте, обов'язковою ознакою адміністративного правопорушення є *адміністративна карність*. Карність означає, що за здійснення конкретного вчинку адміністративним законодавством передбачається відповідне *покарання*. Дана ознака дозволяє відмежувати правопорушення від інших протиправних (заборонених адміністративно-правовими нормами) вчинків, здійснення яких не спричинює застосування адміністративних стягнень.

Так, правила користування засобами морського транспорту досить великі і містять значну кількість приписів, які зобов'язують особу здійснювати чи не здійснювати певні дії. Проте порушення тільки двох пунктів з цих правил (пошкодження внутрішнього обладнання і куріння у невідновлених місцях на судні) спричиняє накладення адміністративних стягнень (ст. 115 КпАП).

По-п'яте, юридичною ознакою адміністративного правопорушення є *об'єкт посягання*. Це діяння, що посягають на державний чи громадський порядок, власність, права, свободи громадян, на встановлений порядок управління. Конкретні об'єкти, посягання на які роблять діяння адміністративним правопорушенням, визначені статтями 41-212 Особливої частини КпАП.

По-шосте, обов'язковою ознакою правопорушень, є суспільна небезпека. Воно полягає саме в тому, що завдає шкоди правопорядку, громадським і особистим інтересам.

Адміністративне правопорушення визнається вчиненим навмисне, якщо особа, яка його скоїла, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала його шкідливі наслідки та бажала їх свідомо чи допускала настання цих наслідків (ст. 10 КпАП).

Якщо особа передбачала можливе настання шкідливих наслідків, або легковажно розраховувала на їх запобігання, правопорушення визнається скоєним по необережності. Також признається скоєним по необережності правопорушення, якщо особа не передбачала можливості настання таких наслідків, хоча повинна й могла їх передбачити (ст. 11 КпАП).

3. Відмінність адміністративного правопорушення від злочину і дисциплінарного проступку

Отже найголовнішим критерієм розмежування адміністративних правопорушень є ступінь суспільної небезпеки. Керуючись саме цим критерієм, законодавець відносить одні діяння до проступків, інші - до злочинів, і включає їх склад до відповідних кодексів.

Викладене дозволяє назвати й першу ознаку, за якою розмежовують злочини й адміністративні проступки. Цією ознакою буде введення складу правопорушення або в Кодекс України про адміністративні правопорушення, або в Кримінальний кодекс.

Злочин - це діяння, яке передбачене кримінальним законом. Адміністративний проступок - діяння, передбачене нормою адміністративного права. Склад будь-якого злочину може бути встановлений лише законом. Склад адміністративних проступків - як законами, так і підзаконними актами. Це друга характерна ознака.

Третя характерна ознака полягає в тому, що за скоєння адміністративних правопорушень і злочинів встановлені різні за юридичною природою, характером втрат, які зазнає правопорушник, важкості наслідків заходи державного примусу.

За скоєння адміністративних правопорушень передбачені адміністративні стягнення. Ст. 24 КпАП до них відносить: 1) попередження; 2) штраф; 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом правопорушення; 4) конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом правопорушення; 5) позбавлення спеціального права, наданого громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання); 6) виправні роботи; 7) адміністративний арешт; 8) видворення іноземців та осіб без

громадянства за межі України.

За вчинення кримінальних злочинів передбачені покарання. До них ст. 51 Кримінального Кодексу України (далі КК України), зокрема, відносить: 1) штраф; 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 4) громадські роботи; 5) виправні роботи; 6) службові обмеження для військовослужбовців; 7) конфіскація майна; 8) арешт; 9) обмеження волі; 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; 11) позбавлення волі на певний строк; 12) довічне позбавлення волі.

Згідно зі ст. 23 КпАП адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання правопорушника і попередження правопорушень. Тому заборонні норми КпАП сформульовані таким чином, що карається саме правопорушення, а не винна особа, до якої застосовується покарання.

Згідно зі ст. 50 КК України, покарання - це перш за все кара за вчинений злочин. Покарання виступає як засіб для досягнення виправної і превентивної мети покарання. Покарання тягне за собою судимість.

Четверта характерна ознака полягає в тому, що кримінальні справи розглядають тільки суди, і лише суд визначає і призначає те чи інше покарання за злочин. Право розглядати адміністративні справи КпАП надає понад 30 суб'єктам (статті 218—244 КпАП). Серед яких і органи державного пожежного нагляду (ст. 223 КпАП).

П'ята характерна ознака полягає в пріоритеті кримінальної відповідальності.

Одне й те саме діяння не може бути одночасно і злочином, і адміністративним проступком. У ч. 2 ст. 9 КпАП чітко встановлено, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до чинного законодавства кримінальної відповідальності.

Однак правоохоронна практика свідчить, що досягти ідеально диференційованого підходу до розмежування злочину й адміністративного проступку неможливо. Тому законодавець установлює пріоритет кримінальної відповідальності: якщо діяння містить ознаки й злочину, й проступку, воно визнається злочином, а винний притягається до більш суворой відповідальності. Накласти на нього за те саме діяння й адміністративне стягнення не можна. Разом з тим, притягнення особи до адміністративної відповідальності не перешкоджає порушенню за даним фактом кримінальної справи. Отже, адміністративне стягнення, накладене раніше за те саме діяння, повинно бути або відмінене, або враховане при обранні судом міри покарання.

Є правопорушення, які завжди кваліфікувалися і будуть кваліфікуватися як адміністративні проступки. Наприклад, безбілетний

поїзд в автобусі, знищення межових знаків, торгівля у невстановлених місцях, недбале зберігання паспорта, що спричинило його втрату. В подібних ситуаціях перед правозастосовувачем навіть не виникає питання про розмежування проступку й злочину.

Разом з цим, відомо багато правопорушень, які залежно від ряду обставин можуть розглядатися або як проступок, або як злочин. У таких випадках, щоб полегшити розмежування складів проступків і злочинів, забезпечити правильне застосування санкцій, законодавець закріплює у складах конкретні ознаки.

Так, незаконне полювання (ст. 248 КК України) кваліфікується як злочин, якщо діяння вчинене повторно, після притягнення винного до адміністративної відповідальності (ст. 85 КпАП);

Порушення правил щодо боротьби з хворобами та шкідниками рослин кваліфікується як злочин (ст. 247 КК України), якщо таке діяння призвело до тяжких наслідків. Якщо таких наслідків немає, то діяння розцінюється як адміністративне правопорушення (ст. 105 КпАП);

Порушення правил охорони ліній зв'язку і пошкодження лінійних і кабельних споруд зв'язку є адміністративним правопорушенням, передбаченим ст. 147 КпАП. Якщо ж ці дії спричинили переривання зв'язку, то вони розцінюються як злочин (ст. 360 КК України);

Потрава посівів і пошкодження насаджень, скоєні навмисно, які завдали значної шкоди, - діяння, що тягне за собою кримінальне покарання (ст. 245 КК України), а скоєні ненавмисно - адміністративне покарання (ст. 104 КпАП);

Кримінальне каране порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту (ст. 286 КК України) відрізняється від адміністративне караного (статті 123, 124, 125, 128 КпАП) такою ознакою, як завдання потерпілому легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень або суттєвих матеріальних збитків;

Проступок і злочин розрізняються також за способом скоєння діяння, формою провини, мотивом правопорушення та іншими ознаками.

Значна подібність виявляється між адміністративними та дисциплінарними правопорушеннями. І ті й інші є незлочинними правопорушеннями, їх розслідування, застосування санкцій за їх скоєння здійснюються в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності. Ступінь суспільної небезпеки адміністративних і дисциплінарних правопорушень практично рівнозначний. Підтверджує дану обставину те, що особи, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за адміністративні правопорушення несуть дисциплінарну відповідальність. Мають вони й інші схожі риси (винність, протиправність). Однак це різні правові явища. Суть відмінностей між ними у такому.

По-перше, вони мають неоднакову правову природу й нормативну базу. Адміністративні проступки зафіксовані в законодавстві про

адміністративні правопорушення, яке в даний час кодифіковане. Тут дано поняття адміністративного правопорушення, описані конкретні їх склади, встановлена підвідомчість, детально регламентуються процесуальні питання.

Дисциплінарні ж проступки прямо або опосередковано називаються в нормативному матеріалі адміністративного, трудового, виправно-трудоного та інших галузей права. Визначення дисциплінарного проступку є тільки в науковій літературі. Під ним розуміється протиправне порушення трудової або службової дисципліни. Опис конкретних складів дисциплінарних проступків, за досить рідкісними винятками, наприклад прогул (п. 4 ст. 40 Кодексу законів про працю України (далі КЗпП), відсутнє.

По-друге, суб'єктом дисциплінарного проступку є член трудового колективу (робітник, службовець), а суб'єктом контролю і примусу - керівник цього колективу.

Суб'єктом адміністративного правопорушення є громадянин або посадова особа, у якого немає стійких організаційних зв'язків із суб'єктами контролю і примусу.

По-третє, дисциплінарний проступок складається з порушення тих зв'язків, що покладені на особу як на члена трудового колективу й у зв'язку з його роллю в цьому колективі. Тому дисциплінарна провина - завжди порушення наявної в організації дисципліни.

Адміністративне ж правопорушення полягає в порушенні загальнообов'язкових правил, встановлених для всіх громадян незалежно від того, де вони працюють і яку виконують роботу. Правда, у ряді випадків трудові й адміністративно-правові обов'язки можуть збігатися. Це стосується водіїв, робітників торгівлі тощо. У таких випадках скоєні ними порушення є одночасно дисциплінарними і адміністративними.

По-четверте, за дисциплінарні проступки санкції до винного застосовуються керівником того колективу, членом якого є правопорушник (директором підприємства, ректором вузу, командиром частини), або вищестоящим начальником. За адміністративні правопорушення стягнення накладаються суб'єктом функціональної влади.

По-п'яте, за дисциплінарні проступки накладаються дисциплінарні стягнення. Відповідно до ст. 147 КЗпП це догана і звільнення. Даний перелік стягнень не вичерпний. Частина 2 цієї ж статті визначає, що законодавством, статутами і положеннями про дисципліну можуть передбачатися й інші дисциплінарні стягнення.

За адміністративні правопорушення накладаються адміністративні стягнення, їхній перелік (також не вичерпний) міститься в ст. 24 КпАП. Інші, крім перелічених у даній статті, адміністративні стягнення, на відміну від дисциплінарних, можуть бути встановлені винятково законодавчими актами. Відповідно до чинного законодавства (ст. 15 КпАП) за адміністративне правопорушення може бути накладене дисциплінарне

стягнення.

4. Склад і структура адміністративного правопорушення

Під *складом адміністративного правопорушення* розуміється встановлена адміністративним законодавством сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, за наявності яких діяння вважається адміністративним правопорушенням.

Види складів адміністративних правопорушень. Вивчення складів адміністративних правопорушень неможливе без класифікації, без виділення однопорядкових груп, які прийнято називати видами. Найбільш вдалимими рекомендуються такі класифікації:

1. Залежно від ступеня суспільної небезпеки виділяють склади основні і кваліфіковані.

2. Залежно від характеру шкоди їх поділяють на матеріальні і формальні.

3. Залежно від суб'єкта проступку - на особисті і службові (посадові).

4. Залежно від структури склади можуть бути однозначними й альтернативними.

5. За особливостями конструкції вони поділяються на описові і бланкетні (відсылні).

Коротко зупинимося на характеристиці кожного з перелічених видів складів адміністративних правопорушень.

1. *Основні і кваліфікаційні склади.* Визнаючи те або інше діяння адміністративним правопорушенням і встановлюючи за його вчинення санкцію, законодавець враховує, що ступінь суспільної небезпеки однотипних проступків може бути різний. Так, порушення водіями транспортних засобів правил проїзду залізничних переїздів характеризується більшою громадською небезпекою, якщо при цьому виникла аварійна обстановка (ст. 123 КпАП).

Виходячи з цієї обставини законодавець у цілому ряді випадків конструє кілька складів адміністративних проступків стосовно до одного типу діянь. Такі склади відрізняються ступенем громадської небезпеки. На більш високий ступінь небезпеки вказують додаткові ознаки, які прийнято називати кваліфікуючими.

Таким чином, ознаки можуть бути основними, тобто такими, що мають місце в кожному випадку вчинення проступку, і кваліфікуючими, тобто такими, що доповнюють основні.

Основні ознаки утворюють так званий основний склад. За необхідності законодавець доповнює склад кваліфікуючими ознаками. За їх наявності діяння повинно бути кваліфіковане за статтею, що передбачає більш суворе покарання. Склади з такими ознаками називають

кваліфікованими.

Найчастіше в адміністративному праві зустрічаються такі кваліфікуючі ознаки, як повторність (статті 130, 186³, 164⁴, 154, 181¹, 187 КпАП та ін.), наявність або можливість настання шкідливих наслідків (статті 123, 126, 127, 128¹ КпАП та ін.), стан сп'яніння (ст. 127 КпАП та ін.), аварійна ситуація (статті 123, 127, 128¹ та ін.), залишення місця події (ст. 127 КпАП), учинення діяння посадовою особою (статті 73, 74, 75, 76, 77, 208¹, 209, 195² КпАП), грубе порушення правил (статті 85 і 108 КпАП).

2. *Матеріальні і формальні склади.* До *матеріальних* належать склади, у яких: а) міститься така ознака, як настання шкідливих матеріальних наслідків антигромадського діяння. Наприклад, пошкодження лісу стічними водами, що спричинило його усихання (ст. 72 КпАП), *знищення лісу в результаті підпаду* (ст. 77 КпАП), дрібне розкрадання державного майна (ст. 51 КпАП); б) описується дія, що обов'язково спричиняє шкідливі наслідки, хоча останні законом і не названі: потрава посівів (ст. 104 КпАП), введення в експлуатацію підприємств без спорудження пристроїв, що запобігають забрудненню вод (ст. 59 КпАП), завідомо неправдивий виклик аварійних служб (ст. 183 КпАП).

До *формальних* (термін умовний) відносять склади, в яких немає ознаки настання шкідливих матеріальних наслідків. Наприклад, проживання за недійсним паспортом (ст. 197 КпАП), неявка за викликом у військовий комісаріат (статті 210, 211¹ КпАП), порушення правил в'їзду в прикордонну зону (ст. 202 КпАП), прийняття паспорта в заставу (ст. 201 КпАП).

Необхідно підкреслити, що вчинення проступку, передбаченого статтею КпАП, що містить формальний склад, нерідко тягне настання майнового збитку. Наявність збитку в таких випадках не є конструктивною ознакою складу, але враховується при визначенні розміру стягнення. Наприклад, непідготовленість установок, що використовують газ, до роботи на резервних видах палива (ст. 103 КпАП), пуск газу без дозволу органів державного газового нагляду (ст. 101 КпАП), порушення технічних умов на виконання будівельно-монтажних робіт (ст. 96 КпАП), порушення інструкцій з безпечного ведення робіт у промисловості (ст. 93 КпАП).

3. *Особисті і службові склади.* Склади адміністративних правопорушень поділяються на особисті і службові (посадові) залежно від того, хто є суб'єктом проступку - просто громадянин чи посадова особа (статті 86, 93, 96, 201 КпАП). Для посадового проступку характерно, що протиправне діяння повинно бути скоєне через дію по службі. Посадові особи, зазначено в ст. 14 КпАП, підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, зв'язані з недодержанням установлених правил, забезпечення виконання яких входить до їхніх службових обов'язків.

4. *Однозначні й альтернативні склади.* В однозначних складах чітко й однозначно вказується ознака правопорушення. Наприклад, доведення неповнолітнього до стану сп'яніння (ст. 180 КпАП), порушення водіями транспортних засобів правил проїзду залізничних переїздів (ст. 123 КпАП), порушення правил адміністративного нагляду (ст. 187 КпАП), заняття проституцією (ст. 181¹ КпАП), торгівля з рук у невідновлених місцях (ст. 160 КпАП).

У *альтернативних* складах називаються кілька (два або більше) варіантів ознак. Закон досить часто передбачає кілька варіантів дій, учинення яких визнається проступком. При цьому проступком вважається вчинення як однієї з описаних дій, так і кількох (або навіть усіх). Наприклад, ст. 189 КпАП установлює відповідальність за порушення правил відкриття поліграфічних і штемпельних підприємств, придбання, збут, використання, облік, зберігання розмножувальної техніки, шрифтів і матриць особами, відповідальними за дотримання цих правил.

Таким чином, якщо однозначний склад називає ті єдині ознаки, сукупність яких його утворює, то в альтернативному перелічується кілька варіантів ознак. Найчастіше ця особливість в описі ознак обумовлена прагненням законодавця уникнути загальних формулювань, розкрити зміст ознаки, конкретизувати її. А в ряді випадків конструювання альтернативних складів пов'язано з прагненням нормотворчих органів заощадити нормативний матеріал і замість кількох статей створити єдину, але більш широку за охопленням явищ.

5. *Описові та бланкетні (відсильні).* Описові склади цілком розкривають зміст і суть діяння, що визнається адміністративним правопорушенням. Наприклад, дрібне хуліганство (ст. 173 КпАП), розлиття спиртних напоїв на виробництві (ст. 179 КпАП), завідомо неправдивий виклик спеціальних служб (ст. 183 КпАП), навмисне псування паспорта або втрата його через необачність (ст. 198 КпАП).

Бланкетні склади вказують на те, що ознаки проступку містяться в окремо встановлених нормах і правилах. Наприклад, порушення правил адміністративного нагляду (ст. 187 КпАП), порушення правил торгівлі спиртними напоями (ст. 156 КпАП), порушення правил охорони і використання пам'яток історії і культури (ст. 92 КпАП).

Крім названих, в основу класифікації складів адміністративних правопорушень можуть бути покладені й інші критерії. За такою ознакою суб'єктивні сторони, як форма вини, проступки можуть бути поділені на навмисні і необережні, а за ознакою мотиву поведінки - на корисливі і некорисливі тощо.

Структуру складу адміністративного правопорушення складають: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт і суб'єктивна сторона. Зупинимося на характеристиці кожного з названих елементів.

Об'єктом адміністративного проступку визнаються суспільні відносини, урегульовані правовими нормами, які охороняються адміністративними санкціями. Коли ми говоримо про об'єкт проступку як елемент (сторону) його складу, то маємо на увазі ознаки об'єкта, названі у відповідній нормі.

У багатьох випадках у статтях Особливої частини КпАП прямо зазначені ознаки об'єкта, що охороняється: порушення права державної власності на надра (ст. 47 КпАП), порушення права державної власності на води (ст. 48), порушення права державної власності на ліси (ст. 49 КпАП), порушення права державної власності на тваринний світ (ст. 50 КпАП).

Ознаки об'єкта, що охороняється, закріплюються також у назві глав Особливої частини: адміністративні правопорушення, що посягають на власність (гл. 6), адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку (глава 14), адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління (глава 15).

2. *Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення* - це зовнішній прояв суспільне небезпечного посягання на об'єкт, що перебуває під охороною адміністративно-правових санкцій. Відповідно до цього об'єктивну сторону складу адміністративного правопорушення утворюють ознаки, що характеризують зовнішні прояви проступку. Тобто, це система передбачених нормою адміністративного права ознак, які характеризують зовнішню сторону правопорушення.

Обов'язковою з об'єктивної сторони адміністративного правопорушення є ознака, що характеризує саме діяння (розкрадання, торгівля, пияцтво, придбання, збереження, використання, ухилення, управління, допуск тощо).

Протиправне діяння може бути простим і складним. *Просте* являє собою єдину дію або короточасну бездіяльність, єдиний короточасний акт протиправної поведінки. Наприклад, крадіжка, безквитковий проїзд. *Складне* діяння або складається з декількох самостійних дій, або розтягнуте в часі, або скоєне групою. Розрізняють такі різновиди складних діянь, які караються в адміністративному порядку: з двома різними діями; які складаються з альтернативних дій; збірні; які тривають; які продовжуються.

Діяння з ознаками адміністративного правопорушення може бути закінченим і незакінченим (перерваним з тих або інших причин, що не досягли бажаної мети). КпАП не містить у загальній частині статті, що передбачає відповідальність за незакінчене правопорушення, тобто за підготовку до нього або замах на нього. Таким чином, законодавець установлює загальне правило, за яким навмисне створення умов для вчинення протиправних дій не є адміністративним правопорушенням і

незакінчене правопорушення не карається.

Разом з цим Особлива частина КпАП містить кілька статей, якими встановлюється відповідальність за підготовчі дії, тобто відповідальність за незакінчене діяння (незакінчене діяння визнається адміністративним правопорушенням).

3. *Суб'єкт адміністративного правопорушення* є осудна особа, що досягла 16 віку і виконала описаний у законі склад адміністративного проступку. Таким чином, суб'єктом адміністративного правопорушення є той, хто його вчинив.

Суб'єктів прийнято поділяти на загальні і спеціальні. *Загальними* визнаються такі, які повинна мати будь-яка особа, що піддається адміністративному стягненню. У першу чергу до них належать вік і осудність. Вони закріплені статтями 12 і 20 Загальної частини КпАП. *Спеціальними* визнаються такі, які вказують на особливості правового становища суб'єктів і дозволяють диференціювати відповідальність різних категорій осіб, забезпечуючи тим самим справедливу правову оцінку скоєного діяння. Вони містяться в Особливій частині Кодексу і впливають на кваліфікацію правопорушення.

Адміністративному праву відомі загальні, спеціальні й особливі суб'єкти адміністративного правопорушення.

Аналіз чинного законодавства показує, що до *особливих* суб'єктів належать: а) неповнолітні; б) інваліди; в) жінки, що мають дітей у віці до 12 років і вагітні; г) військовослужбовці, призовані на збори військовозобов'язані; д) рядовий і начальницький склад органів внутрішніх справ; е) студенти й учні; є) особи, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів або спеціальних положень про дисципліну, що передбачають застосування дисциплінарних санкцій за адміністративні проступки; ж) депутати; з) іноземні громадяни; й) особи, які повторно протягом року здійснили однорідне правопорушення, за яке вони вже піддавалися адміністративному стягненню.

4. *Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення.* Адміністративним правом визнається, що суб'єктивна сторона, як одна з обов'язкових ознак складу, полягає в психічному ставленні суб'єкта до вчиненого антигромадського діяння.

Психічна діяльність людини - єдиний і в той же час різноманітний за змістом процес, що містить емоції, мотиви, свідомість, волю. Проте основною ознакою, ядром суб'єктивної сторони складу є провина. Встановлення провини є головним завданням аналізу суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення.

Під *провиною* правопорушника варто розуміти негативне психічне ставлення до інтересів суспільства і конкретних громадян. Такий стан свідомості засуджується державою і суспільством.

5. Адміністративна відповідальність

Адміністративна відповідальність - це специфічне реагування держави на адміністративне правопорушення, що полягає в застосуванні уповноваженим органом або посадовою особою передбаченого законом стягнення до суб'єкта правопорушення. Інакше кажучи, *адміністративна відповідальність* - це ступінь покарання, стягнення за адміністративне правопорушення.

Основні ознаки адміністративної відповідальності полягають у тому, що вона:

- 1) є засобом охорони встановленого державою правопорядку;
- 2) нормативно визначена і полягає в застосуванні (реалізації) санкцій правових норм;
- 3) є наслідком винного антигромадського діяння;
- 4) супроводжується державним і громадським осудом правопорушника і вчиненого ним діяння;
- 5) пов'язана з примусом, з негативними для правопорушника наслідками (морального або матеріального характеру), яких він має зазнати;
- 6) реалізується у відповідних процесуальних формах.

Система правових норм, котрі регулюють застосування адміністративних стягнень, є нормативною основою адміністративної відповідальності.

За змістом їх можна поділити на три види:

- 1) матеріально-правові, що закріплюють загальні питання адміністративної відповідальності (завдання і система законодавства про адміністративні правопорушення, підстави і суб'єкти відповідальності, система адміністративних стягнень); склади адміністративних проступків;
- 2) адміністративно-процесуальні, що закріплюють провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- 3) організаційні, що закріплюють порядок створення, правове становище, підвідомчість суб'єктів адміністративної юрисдикції.

Адміністративної відповідальності належать тільки осудні особи, яким на момент скоєння адміністративного правопорушення виповнилося 16 років (ст. 12 КпАП).

До осіб у віці від 16-ти до 18-ти років, що скоїли правопорушення у галузі пожежної безпеки, вживають міри, передбачені "Положенням про справах неповнолітніх".

Ст. 14 Кодексу визначає, що за адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил пожежної безпеки, несуть відповідальність посадові особи, якщо забезпечення виконання цих правил входить у їх службові обов'язки.

За загальним правилом, що закріплено ст. 15 КпАП,

військовослужбовці та покликані на збори військовозобов'язані, а також особи рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ несуть відповідальність за дисциплінарним статутом. За порушення правил дорожнього руху, правил полювання, рибальства та рибних запасів, митних правил та за контрабанду ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних основах, але до них можуть бути вживані виправні роботи або адміністративний арешт.

Іноземні громадяни та особи без громадянства заходжуючись на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних засадах, за винятком тих, які користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України (ст. 16 КпАП).

Законодавство вважає, що особа, яка діяла у стані крайньої необхідності, необхідної оборони, або знаходилося у стані неосудності, не підлягає адміністративній відповідальності (ст.ст. 17 - 20 КпАП).

Вчиненою у стані *крайньої необхідності* визначають дію, спрямовану на усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунена іншими, крім протиправних, засобами та якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена (ст. 18 КпАП).

На відміну від крайньої необхідності, під час *необхідної оборони* шкоду заподіюють не сторонньому об'єкту, а посягаючому на нього. При цьому захист має відповідати характеру й суспільній шкідливості посягання. Слід зазначити, що адміністративне правопорушення у стані необхідної оборони може бути вчинене дуже рідко. Закріпленням у законодавстві норми про необхідну оборону, швидше за все відзначають активну роль громадян у боротьбі з правопорушеннями, зміцненні правопорядку (ст. 19 КпАП). Передбачений законом інститут необхідної оборони є важливою гарантією захисту прав і свобод людини, суспільних і державних інтересів. Він цілком погоджений зі ст. 55 Конституції України, що, з одного боку, гарантує державний захист прав і свобод людини, а з іншого — надає кожному право самому захищати свої права і свободи всіма способами, не забороненими законом.

У відповідності до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і достоинство, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Їхнє визнання, дотримання і захист на основі забезпечення прав і свобод особи є головним обов'язком держави.

Неосудність. Не підлягає адміністративній відповідальності особа, що під час здійснення протиправної дії чи бездіяльності знаходилася у стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії чи керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану (ст. 20 КпАП).

Неодмінною умовою притягнення особи до адміністративної відповідальності і накладання на неї адміністративного стягнення є осудність цієї особи, тобто такий її стан, при якому як правомірне, так і протиправне поведіння цієї особи знаходиться під контролем її свідомості. Осудність означає здатність за станом психічного здоров'я особи усвідомлювати свої дії і керувати ними. Поряд з віком, по досягненні якого може наставати адміністративна відповідальність, осудність є обов'язковою ознакою суб'єкта адміністративної провини. Якщо особа, що зробила об'єктивно протиправне діяння, не має цієї ознаки, тоді настання адміністративної відповідальності неможливо, оскільки відсутній один з елементів складу провини – його суб'єкт.

Неосудність визначається в статті як стан хронічної душевної хвороби чи тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства або іншого хворобливого стану особи, при якому вона не могла усвідомлювати свої дії і керувати ними. Тим самим вводяться два взаємодіючих критерії визначення осудності: а) медичний (біологічний) і б) юридичний (психологічний). Кожен з цих критеріїв, у свою чергу, має кілька ознак: чотири – для медичного критерію (хронічна душевна хвороба, тимчасовий розлад душевної діяльності, слабоумство, інший хворобливий стан) і два – для юридичного (інтелектуальний, що виражається в нездатності особи усвідомлювати фактичне значення своїх дій, і вольовий, що полягає в нездатності керувати своїм поведінням). Для визнання особи несамовитою необхідна наявність хоча б однієї ознаки медичного критерію з хоча б однією ознакою юридичного критерію.

Кодекс України про адміністративні правопорушення у ст. 21 передбачає можливість звільнення від адміністративної відповідальності, якщо з рахунком характером зробленого проступку та особистості порушника до нього доцільно вживати міри загального впливу.

В таких випадках матеріали про адміністративні правопорушення передають на розглядання до товариського суду, громадської організації або трудового колективу. При малозначному скоєнні проступку посадова особа органу ДПН може звільнити порушника від адміністративної відповідальності та обмежитись усним зауваженням (ст. 22 КпАП).

6. Адміністративне стягнення

Кожне адміністративне правопорушення тягне за собою стягнення (покарання). *Адміністративне стягнення* – це ступінь відповідальності за вчинений проступок. Мета адміністративного стягнення визначена у ст. 23 КпАП. Законодавець вважає, що стягнення застосовується: "... з метою виховання особи, що зробила адміністративне порушення у дусі дотримання законів, поваги до правил гуртожитку, а також попередження

здійснення нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами”.

За здійснення адміністративних правопорушень можуть застосовуватися *такі адміністративні стягнення* (ст. 24 КпАП): попередження; штраф; вилучення предмета, що з'явився знаряддям здійснення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація: що з'явився знаряддям здійснення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, отриманих унаслідок здійснення адміністративного правопорушення; позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права управління транспортними засобами, права полювання); виправні роботи; адміністративний арешт. Вживання інших видів стягнень недопустимо.

Законодавець поділяє стягнення на основні й додаткові. Дане положення закріплене в ст. 25 КпАП. У ній йдеться про те, що оплатне вилучення та конфіскація предметів можуть застосовуватись як основні, так і додаткові стягнення, а інші стягнення можуть бути тільки основними. За правопорушення може бути накладене одне основне або основне і додаткове стягнення. Додаткові стягнення не накладаються окремо, а приєднуються до основ-ного.

Попередження (ст. 26 КпАП) застосовується як самостійна міра покарання за вчинення незначних адміністративних порушень, а також щодо осіб, які вперше вчинили проступок і при цьому мають добрі характеристики. Зміст попередження як міри адміністративного стягнення полягає в офіційному, від імені держави, осудженні протиправного діяння органом адміністративної юрисдикції у попередженні правопорушника про неприпустимість таких дій надалі. Воно розраховане на виховний ефект і не зачіпає ні майнових, ні інших прав порушника.

Як і будь-яке інше стягнення, попередження потребує юридичного оформлення у вигляді винесення письмової постанови, що відповідає вимогам ст. 283 КпАП.

До попередження, як і до будь-якого основного стягнення, може бути приєднане додаткове стягнення. Усні попередження, які посадові особи роблять громадянам, не можуть розглядатися як стягнення.

Попередження як захід впливу щодо неповнолітніх застосовується на підставі постанови у відповідній справі про адміністративне правопорушення, що вноситься згідно зі ст. 284 КпАП. Ця стаття визначає, що в справі про адміністративне правопорушення може бути винесена одна з трьох постанов: 1) про накладення адміністративного стягнення; 2) про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24'; 3) про закриття справи. Таким чином, попередження, винесене в порядку ст. 24', не є стягненням. Це стягнення (засудження, негативна оцінка) від імені держави особи, яка здійснила адміністративне правопорушення.

Штраф (ст. 27 КпАП) - це грошове стягнення, що накладається на

громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках, установлених законодавством України.

Штраф - адміністративне стягнення накладається на правопорушників або в адміністративному порядку (органами адміністративної юрисдикції, повноваження яких визначені статтями 218—220¹ і 222—244⁷ КпАП), або в судовому (адміністративно-юрисдикційні повноваження міських і районних судів визначені ст. 221 КпАП).

За звершення адміністративних проступків, пов'язаних з порушенням або невиконанням установлених правил пожежної безпеки, можуть застосовуватися тільки штрафи.

За одиницю обчислення адміністративного штрафу, відповідно до Закону України "Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності у вигляді штрафу" від 7 лютого 1997 року, прийнято неоподатковуваний мінімум прибутків громадян.

Як адміністративно-правова санкція штраф характеризується: державним примусом; обмеженням майнових інтересів тих, до кого він застосовується; одночасним (разовим) стягненням.

Штраф повинен бути сплачений порушником не пізніше 15 днів з дня вручення йому постанови про накладення даного стягнення, а у випадку оскарження або опротестування - 15 днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення. Якщо штраф накладено на особу у віці від 16 до 18 років, а в нього відсутній самостійний заробіток, то штраф стягується з батьків або осіб, що їх замінюють.

У випадку несплати штрафу у встановлений термін постановою про накладення стягнення направляється для утримання відповідної суми з грошових прибутків правопорушника. Якщо утримати штраф із цих прибутків не має можливості, посадовою особою виноситься постановою про накладення штрафу судовим виконавцем при районному (міському) суді. Судовий виконавець спрямовує стягнення штрафу на особисте майно правопорушника. Якщо такого не виявляється, за даним фактом складається акт, що затверджує суддя.

З тексту ст. 258 КпАП випливає, що незначні адміністративні правопорушення, такі як пошкодження внутрішнього обладнання вагонів, стекол у пасажирських поїздах, куріння у вагонах приміських поїздів, куріння у нествановлених місцях у поїздах місцевого і далекого сполучення, а також у метрополітені (ст. 110 КпАП); пошкодження внутрішнього обладнання морських суден і куріння у нествановлених місцях цих суден (ст. 115 КпАП); керування річковими або маломірними судами, які зареєстровані в установленому порядку або не пройшли технічного огляду; перевищення водіями цих суден швидкості руху, стоянка в заборонених місцях, недотримання вимог навігаційних знаків, порушення правил маневрування, подача звукових сигналів, несення

бортових вогнів і сигналів (ч. 3, 5 ст. 116 КпАП); викидання за борт річкового або маломірного судна сміття або інших предметів (ст. 116 КпАП); порушення правил безпеки пасажирів під час висадки і посадки при користуванні річковими і маломірними суднами, куріння у невстановлених місцях на річкових суднах (ч. 1, 3ст. 117 КпАП) тощо допускається накладення і стягнення штрафу на місці їх учинення.

Накладення і стягнення штрафу на місці вчинення правопорушень, передбачених статтями 70, 73, 77, 90, 91, 153 КпАП допускається у випадках, коли його розмір не перевищує трьох неоподатковуваних мінімумів прибутків громадян (ст. 258 КпАП). При стягненні штрафу на місці правопорушнику видається квитанція встановленого зразка, що є документом суворой звітності. Стаття 77 КпАП – *порушення вимог пожежної безпеки в лісах*.

Таке стягнення може застосовуватися до осіб, що звільнені від кримінальної відповідальності на підставі ст. 74 КК України.

Оплатне вилучення (ст. 28 КпАП) застосовується тільки щодо предметів, які стали знаряддям вчинення або безпосереднього об'єкта адміністративного правопорушення. Воно полягає у примусовому вилученні предмета, його наступній реалізації і передачі колишньому власнику вирученої суми з відрахуванням витрат по реалізації. Фактично йдеться про примусову реалізацію майна, що знаходилося в особистій власності правопорушника. Це стягнення може бути основним або додатковим. Сплатне вилучення вогнепальної зброї і боєприпасів не може застосовуватися до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування. Це стягнення міститься в санкціях статей 121¹, 130, 133, 166¹, 191, 193 КпАП.

За цільовою спрямованістю дане стягнення відрізняється від такої міри, як реквізиція. Реквізиція - це вилучення державного майна у власника в державних або громадських інтересах з виплатою власнику вартості реквізованого майна.

Конфіскація (ст. 29 КпАП). Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави.

Дане стягнення застосовується органами адміністративної юрисдикції (найчастіше суддями, митними органами, органами внутрішніх справ), як правило, як додаткове стягнення (статті 46¹; 85; 133; 160; 162 КпАП та ін.). Як основне адміністративне стягнення конфіскація передбачена тільки за порушення деяких митних правил (статті 208 і 209 КпАП).

Адміністративно-правова конфіскація завжди є спеціальною (має спеціальний характер). Це означає, що конфіскується не все майно і не

будь-які предмети. Конфіскація провадиться тільки щодо речей, безпосередньо зв'язаних із проступком і прямо названих у законі (рушниць та інших знарядь полювання, предметів спекуляції тощо).

У ст. 29 КпАП підкреслено, що конфіскувати можна лише предмет, який є в особистій власності порушника, якщо інше не передбачено законодавчими актами. Справа в тому, що конфісковувати річ, що не належить правопорушнику, - означає, покарати власника майна, який не вчинив правопорушення і не підлягає адміністративній відповідальності (на жаль, у практиці подібні випадки мають місце). Конфіскований предмет переходить з особистої власності у власність держави.

До осіб, для яких полювання є основним джерелом існування, не може застосовуватися конфіскація вогнепальної зброї і боєприпасів до неї, а також інших знарядь полювання.

Позбавлення спеціальних прав (ст. 30 КпАП). Позбавлення прав - це обмеження правосуб'єктності громадянина в адміністративному порядку за адміністративні проступки. Ця міра застосовується щодо тих суб'єктивних прав, які раніше були надані суб'єкту органами державного керування. Якщо громадянин неправильно використовує надане йому право, орган державного управління тимчасово позбавляє його цього права.

Серед стягнень КпАП називає тільки два види позбавлення спеціального права: права керування транспортними засобами (статті 108; 116; 122; 123; 124; 130 КпАП та ін.) і права полювання (ст. 85 КпАП).

Таке стягнення передбачається за грубе або систематичне порушення порядку користування правом. Воно застосовується уповноваженими на те посадовими особами органів внутрішніх справ (щодо права на керування автомобільним транспортом); органами річкового транспорту і Державтоінспекції по маломірних суднах (щодо права керування річковими і маломірними суднами); органами, що здійснюють нагляд за дотриманням правил полювання (щодо права на полювання) на термін до трьох років.

До осіб, що користуються транспортними засобами в зв'язку з інвалідністю, позбавлення права на керування може застосовуватися тільки у випадках керування ними транспортом у стані сп'яніння. Не можна позбавляти права полювання осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

Виправні роботи (ст. 31 КпАП) – стягнення майнового характеру, що триває. Воно застосовується на термін від 15 днів до двох місяців із відбуванням за місцем постійної роботи винного і з відрахуванням до 20 відсотків його заробітку в доход держави.

Виправні роботи призначаються районним (міським) судом (суддею). Дана санкція застосовується тільки до правопорушників, що мають постійну роботу. Вона не може застосовуватися до непрацездатних осіб (пенсіонерів за віком, інвалідів, до вагітних). Крім цього, відповідно до ст.

15 КпАП, виправні роботи не можуть бути застосовані до військових, призваних на збори військовозобов'язаних, осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ.

Дане стягнення застосовується за адміністративні правопорушення, що за ступенем громадської безпеки наближаються до злочинних діянь. Це дрібне розкрадання (ст. 51 КпАП), ухилення від відшкодування майнового збитку, заподіяного злочином (ст. 51¹ КпАП), дрібне хуліганство (ст. 173 КпАП), злісна непокора законному розпорядженню працівника міліції (ст. 185 КпАП) та ін.

Виправні роботи призначаються тільки як основне стягнення й відбуваються виключно за місцем постійної роботи правопорушника. Відрахування здійснюються із заробітку за основним місцем роботи, за сумісництвом, гонорарів, одержуваних за договорами і трудовими угодами. Вони не допускаються з пенсій, грошової допомоги, виплат одноразового характеру.

Крім відрахувань грошових сум у доход держави, виправні роботи припускають ще ряд правообмежень майнового і трудового характеру, так, у період відбування виправних робіт забороняється надання чергової відпустки, час їх відбування не зараховується у виробничий стаж, не допускається звільнення з роботи за власним бажанням, крім окремих випадків (перехід на роботу з кращими умовами праці, на роботу з фаху тощо).

Дане стягнення може застосовуватися до осіб, що звільнені від кримінальної відповідальності на підставі ст. 44 КК України.

Адміністративний арешт (ст. 32 КпАП). Даний захід відповідальності встановлено за адміністративні правопорушення, що за ступенем громадської безпеки наближається до злочинів. Він є найбільш суворим з усіх видів адміністративних стягнень. Тому законодавець прямо зазначає, що адміністративний арешт застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень. Цією ж обставиною пояснюється використання даного стягнення тільки в альтернативних санкціях.

Призначається адміністративний арешт тільки судом (суддею) на термін до 15 діб. Його не застосовують до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до 12 років, осіб, які не досягли 18 років, інвалідів 1 і 2 груп (ст. 32 КпАП), а також військовослужбовців, призваних на збори військовозобов'язаних, осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ (ст. 15 КпАП).

За чинним законодавством адміністративний арешт передбачається за вчинення таких видів правопорушень:

- незаконні вироблення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети

збуту в невеликих розмірах (ст. 44 КпАП);

- дрібне хуліганство (ст. 173 КпАП);
- розпивання спиртних напоїв у громадських місцях і поява у громадських місцях у п'яному вигляді (ч. 3 ст. 178 КпАП);
- злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку, військовослужбовця (ст. 185 КпАП);
- порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій (ст. 185¹ КпАП);
- прояв неповаги до суду (ст. 185³ КпАП).

Крім цього, адміністративний арешт передбачений як наслідок ухилення особи від відбування виправних робіт, застосованих за вчинення дрібного хуліганства. Відповідно до ст. 325 КпАП, постановою судді невідбутий строк виправних робіт може бути замінено адміністративним арештом із розрахунку один день арешту за три дні виправних робіт, але не більш як на 15 діб.

Дане стягнення може застосовуватися до осіб, звільнених від кримінальної відповідальності на підставі ст. 44 КК України.

Виселення за межі України як міра адміністративного стягнення застосовується за рішенням органів внутрішніх справ або Служби безпеки України.

Вона поширюється винятково на іноземців. Застосування даної міри передбачене ст. 24 КпАП і ст. 32 Закону України "Про правовий статус іноземців" від 4 квітня 1994 р.

Іноземець може бути виселений за межі України в трьох випадках:

- 1) якщо його дії суперечать інтересам забезпечення безпеки України або охорони громадського порядку;
- 2) якщо це необхідно для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України;
- 3) якщо іноземець грубо порушив законодавство про правовий статус іноземців.

У випадку ухвалення рішення про виселення іноземець зобов'язаний покинути територію України в терміни, зазначені в цьому рішенні. Якщо іноземець ухиляється від виконання такого рішення, то він підлягає затриманню і примусовому виселенню, проте для цього необхідна санкція прокурора. Затримання для примусового виселення допускається тільки на термін, необхідний для практичної реалізації даного рішення.

Рішення про виселення іноземця може бути оскаржене в судовому порядку. Оскарження не припиняє виконання рішення про виселення. Виселення іноземців здійснюється органами внутрішніх справ.

За звершення адміністративних проступків, пов'язаних з порушенням або невиконанням установлених правил пожежної безпеки, можуть

застосовуватися тільки штрафи.

Загальні правила накладені стягнення установлені ст. 33 КпАП. Вони зводяться до того, що за правопорушення стягнення накладається у межах санкції, визначеної статті “Особливої частини” КпАП та у чіткої відповідальності з вимогами законодавства про адміністративні правопорушення.

При накладенні стягнення враховується характер здійсненого правопорушення, особистість порушника, ступінь його провини, майнові положення, обставини, що пом’якшують і обтяжують відповідальність.

Обставинами, що пом’якшують відповідальність за адміністративне правопорушення, визнаються (ст. 34 КпАП):

1. щире розкаяння винного;
2. запобігання винним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування збитку чи усунення заподіяної шкоди;
3. здійснення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або при стіканні важких особистих чи сімейних обставин;
4. здійснення правопорушення неповнолітнім;
5. здійснення правопорушення вагітною жінкою чи жінкою, що має дитину віком до одного року.

Законодавством можуть бути передбачені й інші обставини, що пом’якшують відповідальність за адміністративне правопорушення. Орган (посадова особа), що вирішує справу про адміністративне правопорушення, може визнати пом’якшувачими й обставини, не зазначені в законодавстві.

Першим у переліку обставин, що пом’якшують відповідальність за здійснення адміністративної провини, зазначене щире розкаяння винного. Це пояснюється тим, що щире розкаяння несе в собі серйозний морально-етичний потенціал, спонукає правопорушника до визнання неправомірності й аморальності свого поведіння. Щире розкаяння винного припускає добровільну заяву про нього органу (посадовій особі), що розглядає справу, з поясненням обставин і причин правопорушення.

Обставиною, що пом’якшує адміністративну відповідальність, Кодекс називає також запобігання винним шкідливих наслідків правопорушення і добровільне відшкодування ним збитку чи усунення заподіяної шкоди.

Добровільне відшкодування збитку може здійснюватися різними способами. Порушник компенсує збиток виплатою грошей, своїм майном, особистою працею. Заподіяна шкода усувається не тільки відшкодуванням матеріального збитку, але і за допомогою дій морального характеру, зокрема, вибачень в усній чи письмовій формі.

Здійснення адміністративної провини під впливом сильного душевного хвилювання визнається пом’якшувальною обставиною, якщо особа є осудною.

Причинами виникнення в людини сильного душевного хвилювання можуть бути: нанесення їй тяжкої образи, здійснення над нею насильства і т.п. Такий стан впливає на психіку людини, послабляє контроль за особистим поведінням, знижує її можливість розумно оцінювати значення сформовану ситуацію.

Близько до розглянутої обставини примикає також стікання важких особистих чи сімейних обставин, під впливом яких винний робить адміністративну провину. Стікання важких особистих чи сімейних обставин – це морально-етичні і матеріальні утруднення, що послабляють волю особи, що зробила провину, знижують її стійкість у складних умовах і служать спонукальним мотивом до неправомірної дії чи бездіяльності. Прикладом цього може бути недотримання чи порушення правил руху чи інших загальнообов'язкових правил особою, що знаходиться під враженням смерті чи важкої хвороби близької людини, переживає загибель свого майна в результаті пожежі і т.п.

До обставин, що пом'якшують адміністративну відповідальність, відноситься і здійснення адміністративної провини неповнолітнім. Пояснюється це тим, що неповнолітні звичайно не мають устояної психіки, достатнього життєвого досвіду, навичок правомірного поведіння, не завжди усвідомлюють його шкідливість, легко піддаються впливу інших осіб, особливо старших за віком, що нерідко виступають організаторами чи підбурювачами правопорушень; враховується також і те, що неповнолітні легше піддаються виховному впливу і можуть бути виправлені без застосування твердих заходів адміністративного стягнення.

Ще однією пом'якшувальною обставиною, зазначеною у Кодексі про адміністративні правопорушення, є здійснення адміністративної провини вагітною жінкою чи жінкою, що має дитину віком до одного року. Здійснення правопорушення вагітною жінкою визнається одним із пом'якшувальних відповідальності обставин, оскільки такий стан супроводжується підвищеною чутливістю, запальністю, може відбиватися на поведінці, а іноді приводить до здійснення правопорушення. Стан вагітності повинен оцінюватися як пом'якшувальна обставина тільки в тому випадку, коли адміністративна провина зроблена саме під впливом цього фактора.

Наявність у жінки дитини віком до одного року повинна привести до пом'якшення відповідальності за здійснення адміністративної провини, тому що складнощі, що виникають наглядно за дитиною (наприклад, безсонні ночі унаслідок хвороби немовляти, відсутність допомоги з боку інших осіб і т.п.) підривають здоров'я матері, роблять її дратівливою, запальною, що може відбитися на її поведінці, штовхнути на здійснення неправомірних дій.

Законодавець не вичерпує всіх обставин, що можуть бути визнані пом'якшувальними адміністративну відповідальність. Він надає

юрисдикційному органу (посадовій особі), що вирішує справу про адміністративне правопорушення, право визнавати пом'якшуючими і такі обставини, що не зазначені в Законі, але, власне кажучи, є такими (наприклад, здійснення провини під впливом погрози чи примусу, у силу матеріальної, службової чи іншої залежності, у стані деякого перевищення меж необхідної оборони від протиправного зазіхання і т.п.).

Обставинами, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, визнаються (ст. 35 КпАП):

1. продовження протиправного поведіння, незважаючи на вимоги уповноважених на те осіб припинити його;

2. повторне протягом року здійснення однорідного правопорушення, за яке особу вже піддано адміністративному стягненню; здійснення правопорушення особою, що раніше зробила злочин;

3. залучення неповнолітнього в правопорушення;

4. здійснення правопорушення групою осіб;

5. здійснення правопорушення в умовах стихійного лиха чи за інших надзвичайних обставин;

6. здійснення правопорушення в стані сп'яніння. Орган (посадова особа), що накладала адміністративне стягнення, у залежності від характеру адміністративного правопорушення, може не визнати дану обставину обтяжуючою.

Під обставинами, що обтяжують адміністративну відповідальність за здійснення адміністративної провини, розуміються різного роду фактори, що змінюють відношення як до самого діяння, так і до особистості правопорушника, і посилюють суспільну небезпеку і шкідливість провини.

Здійснення адміністративної провини за обтяжуючих обставин говорить про більш високу суспільну небезпеку конкретного діяння, а іноді і про стійку антигромадську установку правопорушника, його схильність до протиправного поведіння.

У перелік обставин, що обтяжують відповідальність за правопорушення, Кодекс включає насамперед продовження протиправного поведіння, незважаючи на вимоги уповноважених на те осіб припинити його (наприклад, порушення тиші в гуртожитку, усупереч вимозі працівника міліції припинити протиправне поведіння). Таке поведіння, правопорушника, незважаючи на вимоги уповноважених осіб припинити здійснення правопорушення, свідчить про підвищену суспільну небезпеку чиненої адміністративної провини, що виявляється: по-перше, у злісному характері правопорушення і небажанні винного відмовитися від протиправного поведіння і, по-друге, в ігноруванні правомірних вимог уповноваженої на те особи про припинення чиненого правопорушення.

Серйозним фактором, що підвищує відповідальність за здійснення адміністративної провини, є повторне протягом року здійснення однорідного правопорушення, за яке особа вже піддавалася

адміністративному стягненню, або здійснення правопорушення особою, що раніше зробила злочин. Обидві обставини свідчать про стійку протиправну установку порушника, у відношенні якого не зробили свого виховного впливу примусові заходи, що застосовувалися до нього у зв'язку зі здійсненням першого правопорушення (злочину чи однорідної адміністративної провини). При цьому варто мати на увазі, що повторне здійснення правопорушення може бути визнано обтяжуючою обставиною в розумінні ст. 35 КпАП тільки в тому випадку, якщо правопорушник, до якого за однорідне правопорушення були застосовані заходи адміністративного стягнення, протягом року знову робить однорідну адміністративну провину. Якщо ж особа, що раніше була піддана адміністративному стягненню, робить після цього інші адміністративні правопорушення, то такий рецидив адміністративним законодавством в якості обтяжуючої відповідальність обставини не визнається.

Не визнається обтяжуючою обставиною і повторне здійснення однорідної адміністративної провини, якщо з дня здійснення першого правопорушення пройшло більш року.

Серйозною обставиною, що обтяжує адміністративну відповідальність правопорушника, є залучення в правопорушення неповнолітнього. Ця обставина обтяжує відповідальність незалежно від того, у якій формі здійснювалося залучення неповнолітнього (підбурювання, обман, домовленість, використання залежного положення й ін.). “Залучення” при цьому розглядається як намір дорослого перетворити неповнолітнього у виконавця свого злочинного протиправного задуму, що підвищує ступінь суспільної небезпеки здійсненої провини. Саме тому Законодавець установлює підвищену адміністративну відповідальність за здійснення такого правопорушення

Обставиною, що обтяжує адміністративну відповідальність, визнається також здійснення адміністративної провини групою осіб. Це пояснюється тим, що групові правопорушення підвищують суспільну небезпеку і шкідливість протиправних діянь, формують антигромадську установку декількох правопорушників, що чинять правопорушення нерідко за попередньою змовою, із заздалегідь обміркованим планом дій, з розподілом ролей між співучасниками правопорушення.

Адміністративна провина визнається груповою, якщо вона зроблена не менш ніж двома особами, що діють спільно. При призначенні заходу стягнення цим особам необхідно враховувати як характер поведінки, так і ступінь провини кожного з них.

До числа обставин, що обтяжують адміністративну відповідальність, відноситься і здійснення правопорушення в умовах стихійного лиха чи за інших надзвичайних обставин. Під стихійними лихами чи іншими надзвичайними обставинами при цьому розуміються різні фактори

природного або соціального характеру, що різко ускладнюють соціальну ситуацію і створюють підвищену небезпеку для населення.

Здійснення правопорушення в стані сп'яніння є ще одною серйозною обтяжуючою обставиною, оскільки в такому стані нерідко підвищується агресивність правопорушника, виявляється його особливий цинізм. Під сп'янінням при цьому розуміється такий стан людини, що виникає в результаті навмисного вживання алкогольних напоїв, наркотичних препаратів, психотропних чи інших речовин, що викликають одурманення, втрату адекватного контролю над поведінкою. Якщо ж правопорушення було зроблено особою, доведеною до стану сп'яніння проти її свободи, то такі дії не вважаються здійсненими за обтяжуючих обставин.

При здійсненні однією особою двох чи більше адміністративних правопорушень адміністративне стягнення накладається за кожне правопорушення окремо (ст. 36 КпАП).

Якщо особа скоїла кілька адміністративних правопорушень, справи про які одночасно розглядаються тим самим органом (посадовою особою), стягнення накладається в межах санкції, установлені за більш серйозне порушення з числа вчинених. До основного стягнення в цьому випадку може бути приєднане одне з додаткових стягнень, передбачених статтями про відповідальність за кожне із вчинених правопорушень. Ця стаття регулює накладення адміністративних стягнень за наявності складної ситуації, коли одна особа скоїла два чи більше різнорідних адміністративних правопорушень, що кваліфікуються за різними статтями Кодексу про адміністративні правопорушення, тобто при сукупності адміністративних правопорушень. Вона застосовується за наявності наступних загальних умов:

а) здійснення особою двох чи більше адміністративних правопорушень;

б) відповідність кожної з правопорушень кваліфікуючим ознакам окремої статті особливої частини КпАП;

в) наявність не минулих давніх термінів для залучення особи до адміністративної відповідальності за кожним з правопорушень;

г) відсутність накладених стягнень правопорушнику за кожну з осудних адміністративних правопорушень.

При накладенні стягнень за сукупністю адміністративних провин, насамперед, варто з'ясувати, чи є вчинене одним правопорушенням або має місце кілька адміністративних правопорушень. При цьому важливо установити чи утворюють послідовно вчинені протиправні дії окремі, самостійні склади адміністративних правопорушень чи їхня сукупність – є єдине триваюче, що продовжується, або повторно чинене правопорушення.

Триваюче правопорушення виражається в тривалому невиконанні обов'язків, за недотримання яких встановлена адміністративна відповідальність.

Провина, що продовжується, складається з ряду подібних за спрямованістю і змістом дій, що у сукупності утворюють єдине правопорушення. До адміністративних правопорушень, що продовжуються, відноситься, наприклад, кількаразове порушення посадовими особами підприємств і організацій розпоряджень органів, що здійснюють державний контроль в області охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної і ядерної безпеки.

Нарешті, *повторність правопорушень* – це здійснення особою двох чи більш однорідних правопорушень, що перетворюють даний вид провини з простого в кваліфікований, за здійснення якого встановлена підвищена адміністративна відповідальність.

Накладення адміністративних стягнень за сукупністю адміністративних правопорушень істотно відрізняється від накладення стягнень при повторності здійснення однорідного правопорушення або у випадку триваючих правопорушень чи правопорушень, що продовжуються. Ця відмінність полягає в тому, що стягнення призначається особі за кожне з декількох зроблених правопорушень, передбачених окремими статтями особливої частини КпАП, тоді як повторність є кваліфікуючою ознакою однорідної за змістом правопорушення, а триваючі правопорушення, що продовжуються, охоплюються кожним відповідним складом, передбаченим однією конкретною статтею особливої частини КпАП. Таким чином, основне правило застосування адміністративних стягнень за здійснення однією особою декількох адміністративних правопорушень полягає в тім, що стягнення накладається за кожне правопорушення окремо.

При проведенні пожежно - технічних обстежень об'єктів частіше виявляється декілька порушень правил пожежної безпеки, кожне з яких є конкретним адміністративним правопорушенням. Якщо правила пожежної безпеки порушені однією і тією ж особою слід керуватися ч. 2 ст. 36 КпАП, що визначає: “якщо особа зробила декілька адміністративних правопорушень, справи про які одночасно розглядаються одним органом (посадовою особою), стягнення накладається у межах санкцій, визначених за більш серйозні правопорушення”.

Адміністративні стягнення може бути накладено не пізніше двох місяців із дня здійснення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - двох місяців зі дня виявлення, (ст. 38 КпАП).

Якщо особа, піддана адміністративному стягненню, на протязі року з дня закінчення виконання стягнення не зробило нового адміністративного правопорушення, то ця особа не вважається, що не підвергалася адміністративному стягненню (ст. 39 КпАП).

Висновок

Систему адміністративного права складають загальна та особлива частини. Норми адміністративного права визначають: порядок організації та діяльності державного управління, права та обов'язки посадових осіб та громадян. Адміністративне право регулює діяльність органів держави по управлінню галузями народного господарства, підприємницької діяльності, по охороні громадського порядку, суспільної безпеки (включаючи пожежну безпеку), охороні прав та законних інтересів громадян.

Принципи адміністративного права поділяються на загальні та спеціальні. *Загальні*: законність, демократія, гуманність, рівність. *Спеціальні*: особиста відповідальність, винність, індивідуальність покарання.

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління, за яку законодавством передбачена адміністративна відповідальність. Під *складом адміністративного правопорушення* розуміється встановлена адміністративним законодавством сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, за наявності яких діяння вважається адміністративним правопорушенням.

Адміністративна відповідальність - це специфічне реагування держави на адміністративне правопорушення, що полягає в застосуванні уповноваженим органом або посадовою особою передбаченого законом стягнення до суб'єкта правопорушення. Інакше кажучи, *адміністративна відповідальність* - це ступінь покарання, стягнення за адміністративне правопорушення.

Адміністративне стягнення – це ступінь відповідальності за вчинений проступок.

Питання до семінарського заняття:

1. Загальні положення КпАП.
2. Чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення.
3. Адміністративне правопорушення.
4. Відмінність адміністративного правопорушення від злочину і дисциплінарного проступку
5. Склад і структура адміністративного правопорушення
6. Адміністративна відповідальність
7. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність
8. Відповідальність посадових осіб

9. Адміністративне стягнення
10. Основні і додаткові адміністративне стягнення
11. Обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення
12. Обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення
13. Строки накладення адміністративного стягнення
14. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень

Рекомендована література:

1. Конституція України, 1996 р.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
3. Закон України „Про пожежну безпеку” від 17.12.1993 р.
4. Закон України „Про правові засади цивільного захисту” від 24.06.2004 р.
5. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
6. Колпаков В.К. "Адміністративне право України" Підручник. - К. Юрінком Інтер, 1999.
7. Методичні вказівки до вивчення навчального курсу „Правове забезпечення протипожежного захисту”. Розділ: „Адміністративне право” / Укладачі: Белан С.В., Долгобуш М.М., Штангей Г.В. – Харків, АПБУ, 2002. – 54 с.
8. Практичні рекомендації по застосуванню статей 1 та 2 розділів Кодексу України про адміністративні правопорушення (загальні положення, адміністративне правопорушення та адміністративна відповідальність) в діяльності органів державного пожежного нагляду. / Укладачі: Луговий Є.Т., Белан С.В., Мітлощук В.П. – Тернопіль: ВДПО УМВС України в Тернопільській області, 2002. - 54 с.

ТЕМА 3. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

План

Вступ

1. Характеристика «Особливої частини» КпАП та її структура.

1.1. Порушення вимог пожежної безпеки в лісах (ст. 77 КпАП).

1.2. Порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті (ст. 120 КпАП).

1.3. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки (ст. 175 КпАП)

1.4. Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб (ст. 183 КпАП).

1.5. Невиконання приписів і постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду (ст. 188⁸ КпАП).

2. Компетенція органів державного пожежного нагляду

2.1. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення

2.2. Поняття компетенції органів державного пожежного нагляду

2.3. Повноваження органів державного пожежного нагляду

2.4. Альтернативна підвідомчість

3. Вираховування розмірів штрафу

Висновок

У “Особливій частині” Кодексу України про адміністративні правопорушення у систематизованому вигляді вказані конкретні правопорушення, за вчинення яких передбачена відповідальність.

Кожному правопорушенню відповідає конкретна правова норма - стаття. Крім опису конкретного *складу* адміністративного правопорушення в кожній статті чітко визначені також рамки *стягнень*.

1. Характеристика «Особливої частини» КпАП та її структура

“Особлива частина” Кодексу складається з 11 глав. Адміністративні правопорушення у галузі охорони праці та здоров’я включені – у главу 5; що посягають на власність – 6 ; правопорушення в області охорони природи, охорони пам’яток історії та культури – в главу 7; про правопорушення у промисловості – в главу 8.

В главі 9 розміщені статті, що визначають правопорушення у сільському господарстві; в главу 10 – на транспорті; в главу 11 – в області житлових справ; в 12 главу – в області торгівлі та фінансів; в главу 13 – в області стандартизації та якості продукції. Правопорушення, що посягають

на громадський порядок та громадську безпеку зібрані у главі 14, а що посягають на встановлений порядок управління – в главі 15.

Конкретні статті адміністративних правопорушень в галузі *пожежної безпеки* законодавець розмістив у різні глави “Особливої частини” КпАП.

Так, ст. 77 КпАП має назву “Порушення вимог пожежної безпеки у лісах”, розміщена у главі 7; ст. 120 КпАП – “Порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річному та повітряному транспорті” знаходиться у главі – 10; ст. 175 КпАП має назву “Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки”, а також ст. 183 КпАП – “Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб”, знаходяться у главі 14; ст. 188⁸ КпАП – “Невиконання приписів та постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду”, це повний перелік статей з пожежної безпеки.

Переглянуті вище статті КпАП: 77, 120 та 175 (крім 183) об’єднує те, що в них передбачена адміністративна відповідальність за порушення або невиконання установлених правил пожежної безпеки.

В Державному стандарті України “Пожежна безпека. Терміни та визначення” (ДСТУ 2272 – 93) вказано, що *правила пожежної безпеки* – це “комплекс положень, установлюючих порядок виконання вимог та норм пожежної безпеки при будіванні та експлуатації об’єкта”. Якщо, об’єднуючим фактором для ст. 77, 120 та 175 КпАП є правила пожежної безпеки, то розрізняють їх те, що законодавець розподілив правопорушення в залежності від місця порушення правил. Так за ст. 77 КпАП можуть бути притягненні особи, які порушили протипожежні вимоги у лісах, за ст. 120 КпАП можуть бути притягненні особи, які порушили правила пожежної безпеки на залізничному, морському, річному та повітряному транспорті.

В ст. 175 КпАП чітко визначено, що її суб’єктом правопорушення можуть бути ті особи, котрі порушили установленні законодавством вимоги пожежної безпеки, яки містяться:

- у “Державних будівельних нормах України” (ДСТУ) та Держстандартах України при проектуванні об’єктів;
- у “Типових правилах пожежної безпеки”, в правилах пожежної безпеки при експлуатації будівель, споруд та інших об’єктів, прийнятих центральними органами виконавчої влади, а також в інструкціях про міри пожежної безпеки, затвердженні власниками підприємств та установ;
- у нормативних документах, регламентуючих використання та утримання протипожежного інвентарю, обладнання, автоматичних засобів виявлення та гасіння пожеж.

Закон дорівнює до порушення законодавством вимог пожежної безпеки, також використання пожежної техніки та засобів пожежегасіння не за призначенням.

1.1. Порушення вимог пожежної безпеки в лісах (ст. 77 КпАП)

Об'єктом цього правопорушення є суспільна безпека та її конкретний прояв – пожежна безпека, тобто життя, здоров'я громадян і майно власників, а в остаточному підсумку – навколишнє природне середовище. Розглянуте правопорушення зазіхає також на встановлений порядок управління, зв'язаний з виконанням службових обов'язків посадовими особами підприємств, установ, організацій, відповідальних за дотримання правил, нормативів і стандартів в області пожежної безпеки в лісах України.

Оскільки пожежі спричиняють великі людські жертви, заподіюють шкоду здоров'ю людей і величезний матеріальний збиток, самим негативним чином впливають на екологічну обстановку в країні, держава встановлює загальні вимоги пожежної безпеки. Ці вимоги встановлені Лісовим кодексом України, Законом України «Про пожежну безпеку» від 17.12.1993 року та іншими нормативними актами. Правила, нормативи і стандарти пожежної безпеки в лісах є обов'язковими для виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, організаціями, підприємствами, установами незалежно від їхніх організаційно-правових форм і форм власності, їх посадовими особами, громадянами, а також об'єднаннями громадян.

Вимоги пожежної безпеки в лісах включають загальні вимоги, виконання яких обов'язково для всіх лісокористувачів, і спеціальні вимоги, пропонувані до різних лісокористувачів окремо. *До загальних вимог* відноситься заборона розведення багать поза встановленими для цього місцями, кидання в лісах палаючих сірників і недокурків, уживання при полюванні пияків з легкозаймистих чи тліючих матеріалів, заправлення в лісі паливних баків паливом, двигунів внутрішнього згоряння при роботі двигуна, спалювання сміття поблизу лісів не на спеціально відведених місцях та ін. *До спеціальних вимог пожежної безпеки в лісах* можна віднести обов'язок лісогосподарських підприємств щодо будови в лісі різних протипожежних бар'єрів у вигляді протипожежних розривів, захисних мінералізованих смуг, каналів і ін., а також будівництво доріг, водойм, очищення лісу від деревного мотлоху й інших легкозаймистих матеріалів, проведення заходів щодо попередження поширення лісових пожеж (регулювання складу дерев, санітарні рубання, очищення місць рубань).

Об'єктивна сторона даного правопорушення містить у собі дію чи бездіяльність, особи яка порушує правила пожежної безпеки.

Правопорушення, передбачене дійсною статтею, може бути зроблене як навмисне, так і за необережністю.

Суб'єктами правопорушення *можуть бути посадові особи і громадяни.*

Справи про зазначені правопорушення розглядаються органами лісового господарства й органами Міністерства охорони навколишнього

природного середовища й ядерної безпеки України.

1.2. Порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті (ст. 120 КпАП)

Правила пожежної безпеки зазначених видів транспорту встановлюються відповідним центральним органом державної виконавчої влади і мають своєю головною метою недопущення виникнення пожежі на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті.

Об'єктом правопорушення, передбаченого в статті, є пожежна безпека.

Об'єктивною стороною є порушенні встановлених правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті. Може виявлятися як у формі дії, так і у формі бездіяльності.

Суб'єктом правопорушення може бути як будь-яка особа, що досягла 16-літнього віку, так і посадова особа, – у випадку, якщо дотримання цих правил є службовим обов'язком.

Суб'єктивна сторона – необережність.

Органами, уповноваженими розглядати справи про адміністративні правопорушення, які зазначені у статтях, і накладати стягнення, є: уповноважені на те посадові особи органів державного пожежного нагляду (згідно ст. 223 КпАП), уповноважені на те посадові особи органів залізничного транспорту (згідно ст. 224 КпАП); уповноважені на те посадові особи органів морського транспорту (згідно ст. 225 КпАП), за ч. 1 ст. 120 КпАП – уповноважені на те посадові особи органів річкового транспорту (згідно ст. 226 КпАП), уповноважені на те посадові особи органів повітряного транспорту (згідно ст. 228 КпАП).

1.3. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки (ст. 175 КпАП)

Забезпечення пожежної безпеки є невід'ємною частиною державної діяльності по охороні життя і здоров'я людей, національного багатства і навколишнього природного середовища (із преамбули до Закону України «Про пожежну безпеку»). Керівники підприємств, установ, організацій несуть персональну відповідальність за пожежну безпеку довірених їм об'єктів, на них покладений обов'язок здійснення необхідних заходів для попередження пожеж. Міністерства і відомства, виконками місцевих Рад повинні систематично контролювати виконання встановлених вимог з питань пожежної безпеки населених пунктів і об'єктів народного господарства.

Об'єктом правопорушення є суспільна безпека. Характер і особливості таких правопорушень вказуються в статті шляхом відсилання до спеціальних правил і норм галузевого чи міжгалузевого характеру, що містять вимоги зі забезпечення пожежної безпеки. Саме ці нормативні акти дають відповідь про те, які конкретні порушення в даному випадку тягнуть

адміністративну відповідальність. Правопорушення, що стосуються пожежної безпеки, можуть являти собою дію чи бездіяльність. Тому в статті згадується

як порушення встановлених правил пожежної безпеки, тобто як здійснення дій у супереччя цим правилам, так і невиконання їх, тобто бездіяльність, ігнорування існуючих вимог з цього питання.

Необхідно мати на увазі, що за дане правопорушення настає адміністративна відповідальність за умови, що воно не призвело до виникнення пожежі. У протилежному випадку винна особа підлягає кримінальній відповідальності за ч. 1 ст. 270 КК України. Кримінальна відповідальність (за ч. 1 ст. 270 КК України) настає якщо порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки привело до пожежі, якою заподіяно шкоду здоров'ю людей, або майнову шкоду у великому розмірі (якщо прямі збитки становлять суму, яка в 300 і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян).

Порушення правил пожежної безпеки може відбуватися навмисне чи через необережність. Особа винна в здійсненні порушення, якщо вона передбачала можливість небезпечних наслідків своєї дії чи бездіяльності і свідомо допускала настання цих наслідків або легковажно розраховувала на їхнє запобігання. Через недбалість особа не передбачала можливості таких наслідків, однак повинна була і могла їх передбачати.

Відповідальність за цією статтею несуть, у першу чергу, посадові особи – керівники підприємств, установ і організацій, начальники цехів, ділянок та інші особи, відповідальні за пожежну безпеку. До відповідальності можуть бути притягнуті також громадяни, наприклад, власники індивідуальних будинків, наймачі квартир у державному чи колективному житловому фонді й ін.

Справи про дані правопорушення підлягають розгляду органами державного пожежного нагляду (ст. 223 КпАП). Протоколи про правопорушення складають уповноважені на те посадові особи державної, відомчої, сільської пожежної охорони і члени добровільних пожежних дружин (команд), протипожежних об'єднань громадян.

1.4. Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб (ст. 183 КпАП)

Об'єктом правопорушення є суспільний порядок і суспільна безпека. Ці дії спрямовані на зрив нормальної роботи таких необхідних для суспільства служб, як пожежна охорона.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає в тому, що порушник викликає представників хоча б однієї з перерахованих у статті спеціальних служб нібито для надання допомоги, знаючи наперед про те, що в цьому немає ніякої необхідності. Виклик може бути зроблений будь-яким способом – по телефону, через посильного чи в результаті особистої явки в

спеціальну службу.

Правопорушення відбувається тільки навмисне. Винний, повідомляючи помилкові відомості спеціальній службі, усвідомлює, що ці відомості

є неправдивими, не відповідають дійсності, і бажає домогтися безцільного, даремного виїзду на місце виклику працівників цієї служби.

Протоколи про здійснену провину можуть бути складені уповноваженими посадовими особами органів внутрішніх справ, державного пожежного нагляду, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства. Справи про такі правопорушення розглядають судді районних (міських) судів.

1.5. Невиконання приписів і постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду (ст. 188⁸ КпАП)

Державний пожежний нагляд за станом пожежної безпеки в населених пунктах і на об'єктах незалежно від форм власності здійснюється відповідно до чинного законодавства державною пожежною охороною.

Об'єктом правопорушення є встановлений порядок управління в сфері контролю за дотриманням пожежної безпеки з боку органів державного пожежного нагляду.

Об'єктивна сторона правопорушення передбачає здійснення наступних адміністративно-кримінальних дій:

1) невиконання розпоряджень і постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду;

2) створення перешкод для діяльності органів державного пожежного нагляду.

У першому випадку здійснення даного правопорушення виявляється в бездіяльності посадових осіб, керівників підприємств, установ і організацій, їхніх структурних підрозділів, у чію адресу спрямовані відповідні розпорядження чи постанови органів державного пожежного нагляду із забезпечення пожежної безпеки. В другому випадку створення перешкод для діяльності органів державного пожежного нагляду – активна діяльність, зв'язана зі створенням визначених умов, що ускладнюють або не дають можливості посадовим особам державного пожежного нагляду виконувати покладені на них задачі щодо контролю за пожежною безпекою.

При здійсненні правопорушення, передбаченого ст.. 188⁸ КпАП, *суб'єктивна сторона* характеризується прямим наміром, при цьому винна особа свідомо не виконує розпорядження, постанови або свідомо робить дії, що перешкоджають діяльності органів державного пожежного нагляду.

Суб'єкти правопорушення за ст. 188⁸ КпАП– посадові особи державних і суспільних підприємств, установ, організацій і громадяни, у чій обов'язки відповідно до чинного законодавства входить забезпечення

правил пожежної безпеки.

Протоколи про зазначені в статті правопорушення складаються на підставі ст. 255 КпАП.

Справи про правопорушення, передбачені статтею, розглядаються у відповідності до ст. 223 КпАП.

2. Компетенція органів державного пожежного нагляду

2.1. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення

Справи про адміністративні правопорушення розглядаються:

1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах районних, міських, районних у містах, селищних, сільських Рад народних депутатів;

2) виконавчими комітетами селищних, сільських Рад народних депутатів;

3) пункт виключений;

4) районними (міськими) судами (суддями);

5) органами внутрішніх справ, органами державних інспекцій та інших органів (посадовими особами), уповноваженими на те дійсним Кодексом (ст. 213 КпАП).

У статті перераховані головні види органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Адміністративні комісії розглядають усі справи про адміністративні правопорушення, не віднесені до ведення інших органів (посадових осіб) (ст. 214 КпАП). Основний перелік справ про адміністративні правопорушення, склади яких зазначені у відповідних статтях дійсного кодексу, міститься в ст. 218 КпАП. До органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, відносяться також виконавчі комітети селищ. Види складів адміністративних правопорушень, підвідомчих цим органам, перераховані в статті 219 КпАП.

Ця стаття серед органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, називає районні і міські суди і суддів цих судів. Перелік справ підвідомчих судам зазначений у ст. 221 КпАП. Нині справи про адміністративні правопорушення розглядаються суддями одноосібно. У колегіальному складі суддів можуть бути розглянуті справи про оскарження дій інших органів про накладення адміністративних стягнень. У статті об'єднані системи органів державної виконавчої влади спеціальної компетенції за окремими напрямками державної політики. Вони розглядають справи про адміністративні правопорушення в сферах державного управління, віднесених до їхньої компетенції.

Згідно ст. 223 КпАП до органів уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення законодавець відносить і органи

державного пожежного нагляду. Кожен з цих органів має свою підвідомчість. *Підвідомчість* – це розмежування компетенції між різними органами. Кожен з них має право розглядати адміністративні справи, відносних до їх ведення.

2.2. Поняття компетенції органів державного пожежного нагляду

Компетенція органів ДПН у сфері адміністративного права чітко визначена у статті 223, розміщеній у 3-му розділі (глава 17) Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Органи ДПН розглядають справи про адміністративні правопорушення, які:

- пов'язані з порушенням установлених законодавством вимог пожежної безпеки;
- вчинені на обслуговуємій території та обслуговуваних об'єктах.;
- вчинені осудними посадовими особами;

У більшості це ті правопорушення, котрі передбачені ст. ст. 175, 188⁸ КпАП.

Органи державного пожежного нагляду розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанням приписів та постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду (статті 175, 188⁸ КпАП) та накладають адміністративні стягнення. Посадові особи, які виступають від органів ДПН мають права та обов'язки, якими законодавець наділив органи ДПН.

2.3. Повноваження органів державного пожежного нагляду

Повноваження посадових осіб, які розглядають справи про адміністративні правопорушення викладені у ст. 223 КпАП. У цій статті зазначено, що посадові особи можуть накладати адміністративні стягнення, лише ті, які передбачені КпАП і тільки у межах їхніх повноважень та лише при виконанні службових обов'язків. Від імені органів державного пожежного нагляду розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) головні державні інспектори пожежного нагляду центрального та територіальних органів державного пожежного нагляду та їх заступники – штраф на громадян до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) головні державні інспектори пожежного нагляду місцевих органів державного пожежного нагляду, державні інспектори пожежного нагляду центрального та територіальних органів державного пожежного нагляду – штраф на громадян до шести неоподатковуваних мінімумів доходів

громадян і на посадових осіб– до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) державні інспектори пожежного нагляду– штраф на громадян до чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб– до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 223 КпАП).

2.4. Альтернативна підвідомчість

Юридичний словник визначає підвідомчість, як коло справ віднесених законодавчими й іншими нормативними актами до ведення тих чи інших органів. Законодавець у ст. 223 КпАП чітко визначив, що органи ДПН розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням установлених законодавством вимог пожежної безпеки передбачені ст. ст. 120, 175 та 188⁸ КпАП.

Кожний адміністративний орган може розглядати адміністративні справи, віднесенні тільки до його підвідомчості. Але у цього правила є виняток. Для деяких правопорушень закон передбачив альтернативну підвідомчість. Альтернатива – слово латинського походження, означає “одне з двох”. Альтернативна підвідомчість справ означає необхідність вибору однієї з двох або декількох взаємовиключаючих можливостей розглядання справ у компетентних органах. На ст. 120 КпАП, що передбачає відповідальність за порушення правил пожежної безпеки на транспорті розповсюджується альтернативна підвідомчість. З одного боку у силу ст. 223 КпАП вона підвідомча органам ДПН, у той же час у ст. ст. 224 – 226 та 228 КпАП закон надає право розглядання цієї категорії справ органам залізничного, морського, річного та повітряного транспорту. При розв'язуванні питання про підвідомчість справ пов'язаних з порушенням правил пожежної безпеки на транспорті слідє керуватися таким правилом: який орган виявив правопорушення, той і повинен розглядати справу.

Справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням протипожежних вимог у лісах, передбачені ст. 77 КпАП, підлягають розгляданню органами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України та органів лісного господарства (ст. ст. 241 та 242¹ КпАП).

Адміністративні справи про завідомо неправдивий виклик пожежної охорони, відповідальність за якими передбачена ст. 183 КпАП, розглядаються виконавчими комітетами посилкових, сільських Рад народних депутатів, а якщо на території міста або районів у містах – то адміністративними комісіями при виконавчих комітетах міських та районних у містах Радах народних депутатів (ст. 218-219 КпАП).

3. Виравовування розмірів штрафу

Під час виконання своїх повноважень органи ДПН поряд з іншими заходами адміністративного примусу в межах передбачених КпАП, можуть накладати на осіб, що вчинили адміністративні правопорушення, адміністративні стягнення.

За вчинення адміністративних проступків, пов'язаних з порушенням або невиконанням установлених правил пожежної безпеки, можуть застосовуватися тільки *штрафи*.

За одиницю обчислення адміністративного штрафу, відповідно до Закону України "Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності у вигляді штрафу" від 7 лютого 1997 р., прийнято неоподатковуваний мінімум прибутків громадян (17 грн.).

Згідно зі ст. 35 Закону України «Про пожежну безпеку» за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки створення перешкод для діяльності посадових осіб органів державного пожежного нагляду, невиконання їх приписів винні і цьому посадові особи, інші працівники підприємств, установ, організацій та громадяни притягаються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

За порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконання приписів посадових осіб органів державного пожежного нагляду підприємства, установи та організації можуть притягатися у судовому порядку до сплати штрафу.

Максимальний розмір штрафу у випадках, передбачених частиною другою цієї статті, не може перевищувати двох відсотків місячного фонду заробітної плати підприємства, установи та організації.

Розміри і порядок накладення штрафів визначаються чинним законодавством України (КпАП), наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Стаття	Назва	Частина		Штраф
77	“Порушення вимог пожежної безпеки у лісах”	1	на громадян	Від 1 до 3
			на посадових осіб	Від 3 до 10
		2	на громадян	Від 3 до 10
			на посадових осіб	Від 7 до 12
120	“Порушення правил пожежної безпеки на залізниці, морському, річному та повітряному	1	на громадян	Від 3 до 7
			на посадових осіб	Від 5 до 10
		2	на громадян	Від 3 до 7

	транспорті”		на посадових осіб	Від 5 до 10
175	“Порушення установлених законодавством вимог пожежної безпеки”		на громадян	Від 0,5 до 7
			на посадових осіб	Від 2 до 10
183	“Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб”		на всіх	Від 3 до 7
188 ⁸	“Невиконання приписів та постанов посадових осіб ДПН”		на громадян	Від 0,5 до 7
			на посадових осіб	Від 2 до 10

$0,5 \times 17 = 8,5$ грн.

$1 \times 17 = 17$ грн.

$2 \times 17 = 34$ грн.

$3 \times 17 = 51$ грн.

$4 \times 17 = 68$ грн.

$5 \times 17 = 85$ грн.

$6 \times 17 = 102$ грн.

$7 \times 17 = 119$ грн.

$8 \times 17 = 136$ грн.

$9 \times 17 = 153$ грн.

$10 \times 17 = 170$ грн.

$11 \times 17 = 187$ грн.

$12 \times 17 = 204$ грн.

Кошти, одержані від застосування цих штрафних санкцій, спрямовуються до державного бюджету і використовуються для розвитку пожежної охорони та пропаганди протипожежних заходів.

Рішення про накладення штрафу може бути оскаржено у судовому порядку в місячний термін.

Несплата штрафу протягом місяця після остаточного вирішення спору тягне за собою нарахування на суму штрафу пені в розмірі двох відсотків за кожний день прострочення.

Висновок:

Конкретні статті адміністративних правопорушень в галузі *пожежної безпеки* законодавець розмістив у різних главах “Особливої частини” КпАП. Компетенція органів ДПН у сфері адміністративного права чітко визначена у статті 223, розміщеній у 3-му розділі (глава 17)

Кодексу України про адміністративні правопорушення. Згідно ст. 223 КпАП до органів уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення законодавець відносить і органи державного пожежного нагляду. Кожен з цих органів має свою підвідомчість. *Підвідомчість* – це розмежування компетенції між різними органами. Кожен з них має право розглядати адміністративні справи, відносних до їх ведення.

Питання до семінарського заняття:

1. Характеристика «Особливої частини» КпАП та її структура.
2. Порушення вимог пожежної безпеки в лісах (ст.77 КпАП).
3. Порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті (ст. 120 КпАП).
4. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки (ст. 175 КпАП).
5. Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб (ст. 183 КпАП).
6. Невиконання приписів і постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду (ст. 188⁸ КпАП).
7. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.
8. Поняття компетенції органів державного пожежного нагляду.
9. Повноваження органів державного пожежного нагляду.
10. Альтернативна підвідомчість.
11. Вираховування розмірів штрафу.

Рекомендована література:

1. Конституція України, 1996 р.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
3. Закон України „Про пожежну безпеку” від 17.12.1993 р.
4. Закон України „Про правові засади цивільного захисту” від 24.06.2004 р.
5. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
6. Методичні вказівки до вивчення навчального курсу „Правове забезпечення протипожежного захисту”. Розділ: „Адміністративне право” / Укладачі: Белан С.В., Долгобуш М.М., Штангей Г.В. – Харків, АПБУ, 2002. – 54 с.
7. Практичні рекомендації по застосуванню статей 3, 4, 5 розділів Кодексу України про адміністративні правопорушення (компетенція органів державного пожежного нагляду, виробництво по справах про адміністративні правопорушення) в діяльності органів державного пожежного нагляду. / Укладачі: Белан С.В., Бойко О.В., Стешенко Р.В. –

Луганськ: УДПО УМВС України в Харківській області, 2002. - 76 с.

8. Практические рекомендации о порядке оформления административных материалов при нарушении установленных законодательством требований пожарной безопасности или невыполнения предписаний и постановлений должностных лиц органов государственного пожарного надзора. / Составили М.И.Вовк, С.В.Белан, В.В.Шевченко / Ялта, Ялтинское городское управление ГУ МЧС Украины в Автономной Республике Крым, 2004. – 40 с.

ТЕМА 4. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ В СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

План

Вступ

1. Структура і повноваження Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки

2. Склад адміністративного правопорушення за ст. 188¹⁶ КпАП

3. Оформлення протокола про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188¹⁶ КпАП

4. Діловодство в справах про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188¹⁶ КпАП

5. Орган, уповноважений розглядати справу про адміністративне правопорушення відповідно до статті 188¹⁶ КпАП

6. Зберігання матеріалів про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188¹⁶ КпАП

Висновок

Стаття 188¹⁶. Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органа виконавчої влади, до компетенції якого віднесені питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру

Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органа виконавчої влади, до компетенції якого віднесені питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру щодо розробки і реалізації мір у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, -

тягне накладення штрафу на посадових осіб від десяти до двадцяти не оподатковуваних податком мінімумів доходів громадян.

Ті ж дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -

тягне накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до п'ятдесятьох не оподатковуваних податком мінімумів доходів громадян.

(У ред.03.04.2003р.)

1. Структура і повноваження Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 26 травня 2001 року № 576 "Про створення Державної інспекції цивільного захисту та

техногенної безпеки", у складі Міністерства з питань надзвичайних ситуацій і у справах захисту населення і територій від наслідків Чорнобильської катастрофи створений спеціальний урядовий орган державного управління - Державна інспекція цивільного захисту та техногенної безпеки.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2001 року № 1446 "Про затвердження Положення про Державну інспекцію цивільного захисту та техногенної безпеки", керівництво Інспекцією здійснює начальник, що призначається на посаду і звільняється з посади Кабінетом Міністрів України по представленню Міністра з питань надзвичайних ситуацій і у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. Цей начальник є Головним державним інспектором України з питань цивільного захисту та техногенної безпеки і, відповідно, посадовою особою спеціально уповноваженого центрального органа виконавчої влади, до компетенції якого віднесені питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. У начальника Інспекції є три заступники, у тому числі один перший, котрі є посадовими особами Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки.

Посадовими особами Інспекції є також старші державні інспектори з питань цивільного захисту і техногенної безпеки, які в Інспекції є начальниками структурних підрозділів, їх заступниками і начальниками територіальних інспекцій цивільного захисту та техногенної безпеки.

Державними інспекторами з питань цивільного захисту та техногенної безпеки є головні і провідні спеціалісти Інспекції та її підрозділів.

Відповідно до законодавства України, Інспекція виконує покладені на неї задачі як безпосередньо, так і через територіальні інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки.

Начальники відділів (управлінь) з питань надзвичайних ситуацій у районах і містах є інспекторами з питань цивільного захисту та техногенної безпеки на відповідних територіях.

Кваліфікуючою ознакою правопорушення, відповідальність за яке передбачена цією статтею, є невиконання законних вимог посадових осіб Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки. Це значить, що посадові особи Інспекції можуть висувати лише вимоги, право на які прямо передбачені законодавством України.

Інспекція та її посадові особи відповідно до законодавства України вправі залучати до участі в перевірках представників центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, фахівців науково-дослідних, дослідницько-конструкторських і проектних установ, представників громадських організацій; перевіряти стан готовності органів управління цивільної оборони до дій у випадку

надзвичайних ситуацій; одержувати від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій інформацію, необхідну для виконання покладених на неї завдань; видавати накази організаційно-розпорядничого характеру.

Законом України № 1809-III від 08.06.2000 року "Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру" (Відомості Верховної Ради 2000, № 40, ст. 337) на Державну інспекцію цивільного захисту та техногенної безпеки покладено, серед інших, обов'язок із здійсненню державного нагляду і контролю за розробкою і реалізацією заходів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

Закон України № 2974 від 03.02.1998 року "Про Цивільну оборону" (Відомості Верховної Ради України, 1993, № 14, ст. 124) покладає на спеціально уповноважений центральний орган державної виконавчої влади - Державну інспекцію цивільного захисту та техногенної безпеки обов'язки з організації розробки і здійснення відповідних заходів щодо цивільної оборони та захисту населення територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

2. Склад адміністративного правопорушення за ст. 188¹⁶ КпАП

Об'єктом правопорушення є встановлений порядок управління в сфері забезпечення захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру з обліком прокоментованих вище положень законодавства України.

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення, відповідальність за який передбачена цією статтею виражається в бездіяльності - невиконанні законних вимог Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки щодо розробки і реалізації відповідних заходів для захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, до компетенції якої законодавством України віднесені питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

Суб'єктом правопорушення за статтею 188¹⁶ є посадова особа органа державної влади, органа місцевого самоврядування, підприємства, установи й організації незалежно від форми власності і господарювання, до якого звернена вимога щодо розробки і реалізації відповідних заходів для захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

Із суб'єктивної сторони дане правопорушення характеризується прямим умислом, тому що невиконання законних вимог посадової особи органа державної влади може здійснюватися тільки шляхом свідомого

навмисного невиконання сутності вимоги.

3. Оформлення протокола про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188-16 КпАП

Відповідно до Наказу МНС від 21.10.2003 № 397 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188¹⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення» Зареєстрований в Міністерстві юстиції України 6.11.2003 р. за

№ 1017/8338, Інструкція визначає процедуру складання та обліку протоколів про вчинення адміністративного правопорушення (далі - Протокол), оформлення справ про адміністративні правопорушення, передачі їх органів, уповноваженому розглядати такі справи, та ведення обліку результатів розгляду матеріалів про адміністративні правопорушення.

Відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП невиконання законних вимог посадових осіб спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, є адміністративним правопорушенням, за яке КпАП установлює відповідальність у сфері цивільної оборони та захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

Якщо законні вимоги посадових осіб спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, не виконуються, то уповноваженими на те ст. 254 КпАП посадовими особами складається Протокол (без прийняття рішення за справою про адміністративне стягнення).

Складати Протокол про вчинення адміністративного правопорушення відповідно до ст. 255 КпАП мають право вповноважені на те посадові особи органів Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки, а саме:

1) начальник Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки – Головний державний інспектор України з питань цивільного захисту та техногенної безпеки;

2) заступники начальника Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки – заступники Головного державного інспектора України з питань цивільного захисту та техногенної безпеки;

3) старші державні інспектори з питань цивільного захисту та техногенної безпеки – начальники структурних підрозділів Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки, їх заступники та начальники територіальних інспекцій цивільного захисту та техногенної безпеки;

4) державні інспектори з питань цивільного захисту та техногенної безпеки – головні і провідні спеціалісти інспекції та її підрозділів;

5) начальники відділів (управлінь) з питань надзвичайних ситуацій на відповідних територіях у районах і містах – інспектори з питань цивільного захисту та техногенної безпеки на відповідних територіях.

Протокол заповнюється українською мовою розбірливим почерком. Не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до Протоколу, а також унесення додаткових записів після того, як Протокол підписаний особою, відносно якої він складений.

У Протоколі зазначаються (ст. 256 КпАП) :

дата і місце його складання, посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала Протокол;

відомості про особу порушника;

пункт 1 – її прізвище, ім'я та по батькові;

пункт 2 – число, місяць, рік і місце народження;

пункт 3 – громадянство;

пункт 4 – фактичне місце проживання особи на час учинення правопорушення;

пункт 5 – місце роботи;

пункт 6 – посада особи порушника;

пункт 7 – розмір місячної заробітної плати;

пункт 8 – чи відповідає посадова особа, яка вчинила правопорушення, згідно із своїми службовими обов'язками (ст. 14 КпАП), за виконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (визначається – функціональними обов'язками, наказами про призначення відповідальних, планами виконання заходів та обґрунтованими законними вимогами посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за наявності відмітки про ознайомлення особи порушника тощо);

пункт 9 – кількість осіб, які перебувають на її утриманні, включаючи неповнолітніх дітей та інші категорії осіб, які не отримують пенсії, не мають власних доходів тощо;

пункт 10 – серія, номер паспорта, дата видачі й найменування органу внутрішніх справ, що його видав; серія, номер іншого документа, що посвідчує особу, яка вчинила правопорушення, дата видачі й найменування підприємства, установи та організації, що його видали;

пункт 11 – якщо особа до адміністративної відповідальності відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП вже притягалася протягом року, то вказуються дата та місце вчинення попереднього правопорушення, а також вид адміністративного стягнення.

При викладенні обставин правопорушення вказуються дата, час та місце його вчинення (будинок, цех, дільниця тощо), повна назва та адреса об'єкта (території), суть правопорушення, які саме законні вимоги не виконані. Кожне правопорушення обґрунтовується відповідно до чинного законодавства.

У разі, якщо невиконання законних вимог посадових осіб органів спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, призвели до виникнення аварії або надзвичайної ситуації техногенного характеру, сприяли її розвитку або перешкоджали ліквідації, це обов'язково зазначається в Протоколі при викладенні суті правопорушення.

У Протоколі вказуються обставини, що пом'якшують (ст. 34 КпАП) чи обтяжують (ст. 35 КпАП) адміністративну відповідальність.

Особі, яка притягається до адміністративної відповідальності відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП, роз'яснюються передбачені ст. 268 КпАП її права, обов'язки (особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право: ознайомлюватися з матеріалами справи; давати пояснення; подавати докази; заявляти прохання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги, особисто чи за дорученням юридичної особи; виступати рідною мовою, на якій ведеться справа, і користуватися послугами перекладача, якщо він володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржувати постанову за справою) та зміст статті 63 Конституції України (особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом), а також повідомляється про місце розгляду адміністративної справи. Протокол підписується особою – порушником.

Зазначаються повна назва та адреса органу, уповноваженого розглядати справи про адміністративні правопорушення відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП і приймати згідно із ст. 221 КпАП рішення про накладення адміністративного стягнення (районний /міський/ суд).

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала.

При наявності свідків правопорушення та потерпілих Протокол може бути підписано також і цими особами.

У разі відмови особи правопорушника від підписання Протоколу про це робиться відповідна відмітка.

Протокол складається у всіх випадках невиконання законних вимог посадових осіб спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, у тому числі і за невиконання хоча б однієї з вимог. При цьому

слід ураховувати вимоги статей 34 та 35 КпАП.

За нововиявлені порушення під час повторної перевірки Протокол не складається. Для їх усунення надається відповідний термін.

Якщо адміністративне правопорушення, за яке статтею 188¹⁶ КпАП передбачена відповідальність у сфері цивільної оборони та захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, вчинено кількома особами, то Протокол складається на кожну особу правопорушника окремо.

4. Діловодство в справах про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188-16 КпАП

Бланками протоколів та журналами, які передбачені цією Інструкцією, органи Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки забезпечуються централізовано.

Виготовлення бланків Протоколів здійснюється відповідно до Правил виготовлення бланків цінних паперів і документів суворого обліку, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 25.11.93 N 98 Служби безпеки України від 15.11.93 N 118, Міністерства внутрішніх справ України від 24.11.93 N 740, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 14.01.94 за N 8/217.

Замовлення бланків Протоколів здійснюється централізовано, центральним органом Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки. В Протоколі зазначається серія. Номери Протоколів не повинні повторюватися в жодному органі Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки.

У кожному органі Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки повинна бути призначена посадова особа, відповідальна за діловодство в справах про адміністративні правопорушення відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП, до функціональних обов'язків якої повинні бути включені питання щодо організації та ведення у відповідності до вимог цієї Інструкції діловодства в справах про адміністративні правопорушення та звітності.

Бланки Протоколів є документами суворого обліку. Кількісний облік бланків Протоколів в органі Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки, їх видача та приймання здійснюються відповідальною за діловодство в справах про адміністративні правопорушення посадовою особою. Про це робиться відповідний запис у Журналі обліку та видачі бланків протоколів про адміністративні правопорушення відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП.

Видача бланків протоколів територіальним органам Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки здійснюється відповідальною за діловодство в справах про адміністративні правопору-

шення посадовою особою центрального органу Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки. При цьому видача та приймання бланків протоколів здійснюються за складеним у довільній формі актом.

Видача бланків протоколів місцевим органам Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки здійснюється відповідальною за діловодство в справах про адміністративні правопорушення посадовою особою територіального органу Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки.

Складені протягом доби та зіпсовані Протоколи здаються відповідальній за діловодство в справах про адміністративні правопорушення посадовій особі органу Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки, яка здійснює їх реєстрацію у відповідних Журналах.

Протоколи, складені протягом доби, реєструються у Журналі обліку матеріалів про адміністративні правопорушення відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП та результатів їх розгляду. При цьому до Журналу заносяться: номер та дата складання Протоколу; відомості про особу, яка склала Протокол; суть правопорушення за Протоколом; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП.

Зіпсовані Протоколи реєструються у Журналі обліку та видачі бланків протоколів про адміністративні правопорушення відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП, збираються, щомісяця списуються актом, складеним у довільній формі. Додані до акта зіпсовані Протоколи разом з актом підшиваються до загальної справи.

5. Орган, уповноважений розглядати справу про адміністративне правопорушення відповідно до статті 188¹⁶ КпАП

Посадова особа органу Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки, яка склала Протокол, а в разі її відсутності (хвороба, відрадженьня тощо) відповідальна за діловодство в справах про адміністративні правопорушення посадова особа органу Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки після реєстрації Протоколу в триденний строк формує справу про адміністративне правопорушення і надсилає матеріали для розгляду (ст. 257 КпАП) органів, уповноваженому розглядати такі справи (районний / міський / суд).

Справа про адміністративне правопорушення складається із супровідного листа, Протоколу та матеріалів до нього, які підтверджують факт учинення адміністративного правопорушення. Матеріалами, що підтверджують факт учинення адміністративного правопорушення можуть бути: письмові доповіді посадових осіб спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і території від надзвичайних ситуацій техногенного

та природного характеру, органу Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки; заяви, пояснення правопорушників та свідків правопорушення; функціональні обов'язки, накази про призначення відповідальних за цивільну оборону та захист населення і територій від надзвичайних ситуацій, плани про виконання та усунення порушень тощо. Кожен документ повинен мати свої реквізити (дату, адресу, назву, підпис, штамп, печатку тощо), відповідати своєму призначенню, містити достовірну інформацію і відповідати вимогам чинного законодавства.

Матеріали справи про адміністративні правопорушення передаються до суду.

Допускається передача Протоколу і доданих до нього матеріалів рекомендованим поштовим відправленням із зазначенням опису вкладених матеріалів.

Матеріали справи про адміністративне правопорушення відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП, яка передається до суду, прошиваються і нумеруються за аркушами. В описі зазначаються: порядковий номер, повна назва документа, його дата, номери аркушів за порядком, а також загальна кількість документів і аркушів цифрами та літерами. Опис підписується керівником органу Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки, ставиться дата його складання.

Про направлення Протоколу і доданих до нього матеріалів на розгляд районного (міського) суду в Журналі обліку матеріалів про адміністративні правопорушення відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП та результатів їх розгляду робиться відповідний запис.

Після отримання сповіщення про прийняте рішення органом (посадовою особою), уповноваженим розглядати справу про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188-16 КпАП, відповідальна за діловодство в справах про адміністративні правопорушення посадова особа органу Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки вносить необхідні дані до Журналу обліку матеріалів про адміністративне правопорушення відповідно до ст. 188¹⁶ КпАП та результатів їх розгляду: номер та дата винесення постанови; відомості про орган, який виніс постанову; результати розгляду справи; примітки.

6. Зберігання матеріалів про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188-16 КпАП

Матеріали про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188¹⁶ КпАП в органах Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки зберігаються відповідно до встановлених вимог з цих питань.

Термін зберігання матеріалів про адміністративні правопорушення відповідно до ст. 18816 КпАП, Журналів видачі бланків протоколів про

адміністративні правопорушення відповідно до статті 18816 та Журналів обліку матеріалів про адміністративні правопорушення відповідно до ст. 18816 КпАП та результатів їх розгляду не менше трьох років.

Зберігання матеріалів про адміністративні правопорушення відповідно до ст. 18816 КпАП у місцевих органах Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки не допускається.

Висновок:

Відповідно до ст. 18816 КпАП невиконання законних вимог посадових осіб спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, є адміністративним правопорушенням, за яке КпАП установлює відповідальність у сфері цивільної оборони та захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

Якщо законні вимоги посадових осіб спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, не виконуються, то уповноваженими на те ст. 254 КпАП посадовими особами складається Протокол (без прийняття рішення за справою про адміністративне стягнення). Матеріали справи про адміністративні правопорушення передаються до суду.

Питання до семінарського заняття:

1. Структура і повноваження Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки.
2. Склад адміністративного правопорушення за ст. 18816 КпАП
3. Оформлення протокола про адміністративні правопорушення відповідно до статті 18816 КпАП
4. Діловодство в справах про адміністративні правопорушення відповідно до статті 18816 КпАП
5. Орган, уповноважений розглядати справу про адміністративне правопорушення відповідно до статті 18816 КпАП
6. Зберігання матеріалів про адміністративні правопорушення відповідно до статті 18816 КпАП

Рекомендована література:

1. Конституція України 1996 р.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
3. Закон України “Про внесення змін до Кодексу України про

адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності у сфері цивільної оборони та захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій” від 03.04.2003 р.

4. Закон України «Про правові засади цивільного захисту» від 24.06.2004 р.

5. Закон України № 2974 від 03.02.1998 року "Про Цивільну оборону" (Відомості Верховної Ради України, 1993, № 14, ст. 124)

6. Законом України № 1809-III від 08.06.2000 року "Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру" (Відомості Верховної Ради 2000, № 40, ст. 337)

7. Постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2001 року № 1446 "Про затвердження Положення про Державну інспекцію цивільного захисту і техногенної безпеки",

8. Постанови Кабінету Міністрів України від 26 травня 2001 року № 576 "Про створення Державної інспекції цивільного захисту і техногенної безпеки",

9. Положення «Про Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи» від 5.03.2004 р.

10. Наказ МНС від 21.10.2003 № 397 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188-16 Кодексу України про адміністративні правопорушення» Зареєстрований в Міністерстві юстиції України 6.11.2003 р. за № 1017/8338.

ТЕМА 5. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

План

Вступ.

1. Поняття адміністративного процесу
 2. Принципи адміністративного процесу
 3. Суб'єкти адміністративного процесу
 4. Стадії адміністративного процесу
 5. Проведення в справах про адміністративні правопорушення
 6. Докази в адміністративному процесі
- Висновок

У діяльності виконавчо-розпорядчих органів постійно виникає потреба розгляду і вирішення питань управлінського характеру щодо конкретних юридичних або фізичних осіб.

Такі питання прийнято називати індивідуальними управлінськими справами або адміністративними справами.

Для того, щоб правильно вирішувати ту чи іншу адміністративну справу (конкретне, індивідуальне управлінське питання), необхідно реалізувати відповідну норму матеріального адміністративного права, тобто застосувати приписи, які вона містить, щодо конкретного індивідуального випадку.

Реалізація здійснюється шляхом застосування органами державного управління матеріальних норм з додержанням певної процедури, тобто у визначеному порядку.

Для різних категорій адміністративних справ існують відповідні процедури. Кожна з таких процедур являє собою систему установлених державою обов'язкових правил. Ці правила закріплюються в нормативних актах і виступають як адміністративно-процесуальні норми.

1. Поняття адміністративного процесу

Адміністративно-процесуальна норма – це встановлені або санкціоновані державою обов'язкові правила, відповідно до яких регламентується порядок вирішення адміністративних справ, порядок реалізації матеріальних норм адміністративного права.

Діяльність органів з вирішення адміністративних справ на підставі адміністративно-процесуальних норм прийнято називати адміністративно-процесуальною діяльністю.

Треба зазначити, що адміністративно-процесуальна діяльність не рівнозначна адміністративному процесу. Вона здійснюється виключно з конкретних справ, для реалізації конкретних матеріальних норм, на підставі конкретних адміністративно-процесуальних норм.

Адміністративно-процесуальну діяльність, здійснену у рамках конкретної адміністративної справи, прийнято називати провадженням у адміністративній справі або адміністративними провадженнями.

Усі існуючі адміністративні провадження органічно пов'язані між собою, перебувають у постійній взаємодії і взаємопроникненні, наділені багатьма загальними ознаками, а їх сукупність має інтегративні якості і властивості цілісної системи. Це правове явище (сукупність адміністративних проваджень) прийнято називати адміністративним процесом.

Таким чином, під адміністративним процесом слід розуміти діяльність державних органів по розв'язанню конкретних адміністративних справ в сфері державного управління.

Адміністративний процес відрізняється від інших видів юридичної процесуальної діяльності і, насамперед, від кримінального та цивільного

процесу. У відмінностях, що існують між ними, найбільш чітко виявляється специфіка адміністративного процесу.

Ці відмінності полягають у такому:

по-перше, адміністративний процес реалізується у державному управлінні, кримінальний і цивільний – при виконанні правосуддя;

по-друге, адміністративний процес не обмежується юрисдикційною діяльністю, тобто діяльністю щодо розгляду суперечок і застосування примусових заходів, а включає і діяльність з реалізації регулятивних норм, діяльність, так би мовити, позитивного, організуючого характеру. Це пояснюється специфікою управління як діяльності, в основному, творчої, в якій метод примусу є не основним, а допоміжним. Кримінальний же процес є повністю юрисдикційним, цивільний – переважно юрисдикційним. Отже правоохоронна функція в адміністративному процесі займає підпорядковане місце, а в кримінальному і цивільному – головне;

по-третє, адміністративний процес відрізняється переліком і розташуванням проваджень. Провадження в адміністративному процесі розташовані паралельно. Це пояснюється великою кількістю і різноманітністю справ, які вирішуються оперативно і, в основному, органами першої інстанції.

Для кримінального і цивільного процесу характерно розташування проваджень за інстанціями, тобто “за просуванням” справи – в суді першої інстанції, касаційне провадження, наглядове провадження;

по-четверте, адміністративний процес реалізується іншими суб’єктами, ніж кримінальний та цивільний. Це органи і посадові особи виконавчо-розпорядчої системи держави. Причому всі вони виконують, крім адміністративно-процесуальних, й інші функції. Кримінальний і цивільний процеси здійснюються обмеженим колом органів (суди, органи попереднього розслідування), які спеціально створені з цією метою.

2. Принципи адміністративного процесу

Здійснення адміністративного процесу ґрунтується на системі принципів, до яких належать: законність, охорона інтересів держави і особи, публічність або офіційність, самостійність і незалежність у прийнятті рішень, об’єктивна (матеріальна) істина, гласність, рівність учасників процесу перед законом, швидкість і економічність, здійснення процесу національною мовою, відповідальність посадових осіб.

1. Законність. Даний принцип виражений у тому, що адміністративний процес як діяльність суто юридична здійснюється тільки на основі спеціальних процесуальних норм. Державні органи діють в адміністративному процесі у межах закріпленої за ними компетенції.

2. Охорона інтересів держави і особи. Цей принцип відображає де-

мократизм адміністративного процесу. Органи, що розглядають індивідуальні справи і приймають по них рішення, зобов'язані забезпечити захист інтересів держави, громадського порядку, прав і свобод особи, інтересів підприємств, організацій, закладів. Громадянам надається юридична допомога, вони можуть користуватися послугами адвоката. Послідовне, повне і неухильне врахування інтересів держави і особи безпосередньо відбивається на ефективності адміністративного процесу і є обов'язком будь-якого органу або посадової особи, що розглядає і вирішує адміністративну справу. До їх завдань входить також обов'язок стежити за належним використанням сторонами своїх прав, щоб це не зашкодило інтересам держави та учасників процесу.

3. Публічність (офіційність). Даний принцип адміністративного процесу полягає в його доступності для громадян. Розгляд конкретних справ, збирання необхідних доказів і матеріалів є обов'язком державних органів та їх посадових осіб. Усе це здійснюється за рахунок держави.

4. Самостійність і незалежність у прийнятті рішень. Вирішувати ті справи, що входять до кола повноважень органу або посадової особи, є їх обов'язком. Державний орган не може ухилитися від розгляду і вирішення індивідуальної справи, перекласти на будь-кого свої обов'язки.

Стосовно провадження по справах про адміністративні правопорушення, цей принцип закріплено в ст. 217 КпАП (Повноваження посадових осіб), яка визначає, що ті або інші справи можуть розглядати тільки визначені законом посадові особи і в межах своїх повноважень.

5. Об'єктивна (або матеріальна) істина. Даний принцип означає, що всі справи розглядаються всебічно, збираються, перевіряються і враховуються всі необхідні матеріали і докази.

6. Гласність. Принцип гласності передбачає можливість учасників адміністративного процесу безпосередньо ознайомлюватися з усіма матеріалами по справі і розглядати його відкрито. Вимога про відкритий розгляд справи означає, що відповідний орган або посадова особа зобов'язані своєчасно повідомити учасникам про місце, час розгляду справи.

Органи і посадові особи не мають права відмовити зацікавленим особам у їх проханні бути присутніми на розгляді конкретних справ про адміністративні правопорушення.

7. Рівність учасників адміністративного процесу перед законом. Цей принцип визначається конституційним положенням про рівність усіх громадян України. Законодавством закріплено статус сторін процесу, встановлено їхні права та обов'язки як учасників адміністративно-процесуальних відносин. Кожна зі сторін має право брати участь в усіх стадіях процесу, надавати докази і вимагати їх розгляду.

8. Швидкість та економичність. Цей принцип є наслідком оперативності як властивості управлінської діяльності. Він забезпечується

закріпленням у законодавстві строків, у межах яких здійснюється провадження по індивідуальних справах, виконуються рішення.

9. Провадження процесу національною мовою. Цей принцип зумовлений багатонаціональним складом населення України і закріплений законодавчо. У ст. 3 Закону України “Про мови” зазначається, що в роботі державних, громадських органів підприємств, закладів, організацій, розташованих у місцях мешкання більшості громадян іншої національності, поряд з українською може використовуватися мова національності або мова, яка прийнята для всього населення.

10. Відповідальність посадових осіб. Порушення встановленого порядку адміністративно-процесуальної діяльності, бюрократичне ставлення до громадян та їхніх звернень тягне застосування до винуватців заходів дисциплінарної, матеріальної та кримінальної відповідальності.

3. Суб’єкти адміністративного процесу.

Адміністративний процес характеризується різноманітністю суб’єктів. Аналіз усього масиву учасників адміністративно-процесуальних відносин дає змогу виділити п’ять груп суб’єктів адміністративного процесу:

- 1) громадяни;
- 2) виконавчо-розпорядчі органи та структурні частини їхнього апарату;
- 3) об’єднання громадян та їх органи, а також органи самоорганізації населення, що мають адміністративно-процесуальну правосуб’єктність;
- 4) державні службовці та посадові особи, що наділені адміністративно-процесуальними правами і обов’язками;
- 5) інші державні органи та їх посадові особи.

4. Стадії адміністративного процесу

Адміністративний процес являє собою системне утворення із складною і не до кінця дослідженою структурою. Первинним і основним компонентом його структури виступає окремо взяте адміністративне провадження.

Будь-яке провадження по адміністративних справах складається з ряду окремих операцій: наприклад, складання протоколу, прийом заяви, опитування свідків, вивчення документів, прийняття рішення, винесення постанови, оскарження дій посадових осіб, опублікування акта управління тощо.

Ці логічні та послідовно змінюючи одна одну операції прийнято називати стадіями адміністративного процесу.

Розрізняють такі стадії:

Порушення адміністративної справи.

Розглядання адміністративної справи та ухвалення постанови про

порушення.

Оскарження та опротестування постанови.

Виконання постанови.

Усі стадії адміністративного процесу відносно самостійні, взаємозалежні і взаємопов'язані між собою.

В різних літературних джерелах можна зустріти найрізноманітніші варіанти вирішення питання про стадії тих чи інших адміністративних проваджень. У цьому розумінні найбільш пильну увагу дослідників привертає провадження по справах про адміністративні правопорушення.

Так, В. Юсупов виділяє в ньому сім стадій: порушення справи; збір і вивчення потрібної інформації; попереднє вивчення матеріалів справи; вибір норм права, що підлягають застосуванню; розгляд справи органами, що правомочні приймати рішення; розгляд скарг і прийняття кінцевого рішення; виконання рішення по справі.

А. Коренєв вважає, що у цьому виді провадження п'ять стадій: порушення справи; з'ясування фактичних обставин; розгляд справи; винесення рішення по справі; виконання рішення по справі.

Найбільш компактною і послідовною є позиція, яку займає з цього питання Д. Бахрах. Він пропонує такі чотири стадії:

адміністративне розслідування: порушення справи, встановлення фактичних обставин, процесуальне оформлення результатів розслідування, направлення матеріалів для розгляду за підвідомчістю;

розгляд справи: підготовка до розгляду, аналіз зібраних матеріалів і обставин, прийняття постанови, доведення постанови до відома зацікавлених осіб;

перегляд постанови, оскарження або опротестування постанови, перевірка законності постанови, винесення рішення, реалізація рішення;

виконання постанови: звернення постанови до виконання, безпосереднє виконання.

Якщо уважно проаналізувати викладені точки зору, то можна зробити такий висновок: відмінності у поглядах на стадії адміністративного процесу не мають принципового характеру. Їх можна збільшувати, можна дробити на окремі дії, називати основними або допоміжними, по-різному називати тощо. Принципово важливим тут є таке: стадії повинні повно і точно відображати саму процедуру провадження, ті окремі дії або операції, які здійснюються у процесі адміністративно-правових норм. Аналогічне становище є характерним не лише для провадження по справах про адміністративні правопорушення, але й для інших видів адміністративних проваджень.

5. Провадження в справах про адміністративні правопорушення

Адміністративний процес охоплює і поняття “провадження в справах про адміністративні правопорушення”.

Завданнями провадження в справах про адміністративні правопорушення є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян в дусі додержання законів та правил пожежної безпеки, зміцнення законності (ст. 245 КпАП).

Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в органах (посадовими особами), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, визначається Кодексом та іншими законами України.

Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в районних (міських) судах визначається, дійсним Кодексом та Кодексом адміністративного судочинства України (ст. 246 КпАП).

У статті міститься вказівка на ті правові джерела, що визначають порядок ведення справ про адміністративні правопорушення в органах, уповноважених розглядати такі справи. При визначенні правових основ ведення справ про адміністративні правопорушення варто керуватися законодавством України. У першу чергу, Конституцією України у ст. 92 п. 22, якою передбачається, що тільки Закони України містять перелік діянь, що є адміністративними правопорушеннями, і визначають відповідальність за них.

Закон чітко в ст. 247 КпАП визначає обставини, що виключають провадження справи про адміністративне правопорушення.

Провадження справи про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає припиненню за наступних обставин:

- відсутність події і складу адміністративного правопорушення;
- недосягнення особою до моменту здійснення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку;
- неосудність особи, що вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
- здійснення дії особою у стані крайньої необхідності чи необхідної оборони;
- видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;
- скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;
- закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених статтею 38 КпАП;
- наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення за даним фактом кримінальної справи;
- смерть особи, щодо якої було розпочате провадження по справі.

У статті викладені обставини, за наявності яких не може бути складений протокол і розпочато ведення справи про адміністративне правопорушення. Якщо ж ведення справи було почато, то зазначені обставини є підставою для винесення постанови про припинення справи (ст. 284 Кодексу).

Стаття передбачає насамперед випадки відсутності самої події, що могло б бути розцінене як адміністративне правопорушення (наприклад, ушкодження телефону-автомата). Крім того, у цей же пункт включені випадки, коли подія (діяння) дійсно було, але відсутній склад адміністративного правопорушення. Під цим мається на увазі, що відповідно до законодавства дане діяння не передбачене як адміністративна провина або воно вчинено іншою особою.

Згідно зі ст. 12 КпАП адміністративній відповідальності підлягають особи, що досягли до моменту здійснення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку. У зв'язку з цим у відношенні осіб, що не досягли зазначеного віку, ведення справи не може бути почато, а почате підлягає припиненню.

У передбачених у ст. 184 КпАП випадках здійснення правопорушень неповнолітнім віком до шістнадцяти років до адміністративної відповідальності можуть бути притягнуті батьки чи особи, що їх замінюють.

Особа не підлягає адміністративній відповідальності, якщо під час здійснення протиправної дії чи бездіяльності вона знаходилася в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії чи керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану. Через це провадження справи щодо такої особи не допускається.

До адміністративної відповідальності не може бути притягнута особа, що діяла в стані крайньої необхідності чи необхідної оборони. Поняття крайньої необхідності і необхідної оборони розкриті в ст.ст. 18 і 19 КпАП.

Не залучаються до адміністративної відповідальності особи, що підпадають під дію акта амністії. Акт амністії видається Верховною Радою України (ст. 92 Конституції України). Якщо амністія усуває застосування адміністративного стягнення до осіб, що скоїли правопорушення до вступу акта про амністію в силу, провадження справи не може бути розпочато, а розпочате підлягає припиненню. Орган, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, при виданні акта про амністію припиняє виконання цієї постанови (ст. 302 КпАП).

Відповідно до статті виключається провадження справи, якщо акт, що встановлює адміністративну відповідальність за дану дію чи бездіяльність, відмінений у передбаченому законом порядку.

Провадження справи про адміністративне правопорушення може здійснюватися, якщо не минули строки давнини накладення адміністративного стягнення. Згідно ст. 38 КпАП стягнення може бути накладено не пізніше

двох місяців із дня здійснення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – двох місяців із дня його виявлення. Якщо зазначені терміни закінчилися до моменту розгляду справи про адміністративне правопорушення, то справа підлягає припиненню, оскільки стягнення не може бути застосовано.

Виходячи з того, що постанова про накладення адміністративного стягнення обов'язкова для виконання державними чи громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами, особа не може бути знову притягнута до адміністративної відповідальності за тим же фактом, якщо постанова про накладення адміністративного стягнення уже винесена компетентним органом (посадовою особою).

У зв'язку з тим, що адміністративна відповідальність настає за правопорушення, що за своїм характером не тягне кримінальної відповідальності, особа не може бути притягнута до адміністративної відповідальності у випадку порушення за даним фактом кримінальної справи. У цьому випадку справа розслідується в кримінально-процесуальному порядку.

Статтею передбачено, що у випадку смерті особи, у відношенні якої розпочато провадження справи про адміністративне правопорушення, справа підлягає припиненню. Якщо ж орган (посадова особа) виніс до її смерті постанову про накладення адміністративного стягнення, він зобов'язаний припинити виконання постанови (ст. 302 КпАП).

6. Докази в адміністративному процесі

Доказами в справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) установлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його здійсненні й інших обставинах, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, притягнутої до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів, які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосується забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами (ст. 251 КпАП).

Однією з найважливіших задач провадження справи про адміністративні правопорушення є всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи. У даній статті і ст. 280 КпАП визначене зразкове коло обставин, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи. Це — наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність осо-

би в його здійсненні, наявність обставин, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Для того, щоб установити зазначені обставини, відшукати істину в справі, необхідно зібрати і проаналізувати докази. Згідно статті, докази— це будь-які фактичні дані, що підтверджують або спростовують ті чи інші обставини і мають значення для вирішення даної справи. У статті названі джерела доказів, до яких, зокрема, відносяться протокол про адміністративне правопорушення, пояснення особи, притягнутої до відповідальності, потерпілих, свідків, висновок експерта й ін.

Особливістю доказів є те, що вони повинні бути отримані у встановленому законом порядку, у іншому випадку вони не будуть володіти силою доведення. Мова йде про передбачений дійсним Кодексом порядок провадження справи про адміністративне правопорушення. Наприклад, протокол, яким фіксується здійснення правопорушення, повинен бути складений за визначеною формою уповноваженою на те посадовою особою або представником громадської організації чи органу суспільної сфери діяльності.

Законом встановлений і визначений порядок розгляду справи, а також оскарження і перегляду винесеної постанови. Відповідно до закону одержання й оцінка всіх необхідних доказів здійснюються компетентним органом чи посадовою особою, правомочною вирішити дану справу. Правом представляти докази користуються особи, що беруть участь у провадженні справи (особи, притягнуті до відповідальності, потерпілий, законні представники, адвокат), та інші особи. Докази можуть бути витребувані органом чи посадовою особою, яка розглядає справу, від підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян за клопотаннями учасників процесу чи за власною ініціативою.

Установлений законом порядок збирання, одержання доказів є надійною гарантією їхньої істинності, вірогідності. Порушення чи недотримання цього порядку може викликати лише сумніви у вірогідності доказів і в обґрунтованості зроблених за їх допомогою висновків.

У адміністративній практиці органів ДПН звичайно оперують такими джерелами доказів, як протокол про адміністративні правопорушення, пояснення свідків та особи притягнутої до відповідальності. Державний інспектор пожежного нагляду оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю (ст. 252 КпАП).

Під оцінкою доказів, у змісті даної статті, треба розуміти висновок органу чи посадової особи, яка розглядає справу або скаргу чи протест на постанову в справі, про вірогідність або невірогідність отриманих фактичних даних про обставини цієї справи. На основі оцінки доказів вони приймають відповідне рішення. Оцінка повинна бути дана не тільки кожному

окремому доказу, але і всім доказам, зібраним у справі, у їх сукупності. Для цього необхідно вирішити питання про те, чи дозволяє сукупність зібраних доказів зробити достовірний висновок про наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, про винність чи невинність особи і про інші обставини, що мають значення для вирішення справи. Тільки оцінка доказів у їхній сукупності дає підставу прийти до достовірних висновків з цих питань.

Оцінка доказів за внутрішнім переконанням означає, насамперед, неприпустимість некритичного відношення до окремих доказів, відсутність яких-небудь переваг доказів одного перед іншими чи заздалегідь установленної сили визначеної кількості доказів. Орган чи посадова особа при оцінці доказів підкоряється тільки закону. Крім того, внутрішнє переконання - це результат оцінки доказів, що виражає переконаність у відповідності чи невідповідності дійсності тих чи інших обставин, важливих для вирішення справи.

Оцінка доказів нерозривно пов'язана зі з'ясуванням питання про дотримання вимог закону, що встановлюють порядок збирання доказів (складання протоколу про правопорушення, ведення особистого огляду, огляду речей і т.д.).

Як відзначається в статті, при оцінці доказів орган чи посадова особа керується правосвідомістю. Правосвідомість - це сукупність поглядів, що визначають відношення до права і його ролі в суспільстві. Вона сприяє правильному застосуванню матеріального і процесуального законів до конкретних обставин справи, не допускає упередженого відношення до окремих доказів, орієнтує на всебічну оцінку особливостей кожного доказу, облік усіх факторів, що могли вплинути на вірогідність даних.

Докази оцінюють також особи, що беруть участь у провадженні (особа, притягнута до відповідальності, потерпілий та інші). Це знаходить вираження в їх клопотаннях, поясненнях і т.д. Висловлені ними роздуми допомагають органу чи посадовій особі, що розглядає справу, усебічно, повно й об'єктивно дати оцінку доказам.

Нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів при провадженні в справах про адміністративне правопорушення, здійснює прокурор.

Прокурор має право: порушити провадження в справі про адміністративне правопорушення; перевіряти законність дій посадових осіб органів ДПН, брати участь у розгляданні справи; заявляти клопотання, опротестовувати постанови та рішення, зупиняти виконання постанови (але не відмінати її) та інші передбачені законом дії (ст. 250 КпАП).

Передача матеріалів прокурору, органу досудового слідства чи дізнання

Якщо при розгляді справи орган (посадова особа) прийде до висновку, що в порушенні містяться ознаки злочину, він передає матеріали прокурору, органу попереднього слідства чи дізнання (ст. 253 КпАП).

При застосуванні цього положення варто виходити з загального принципу адміністративної відповідальності, викладеного в ч.2 ст. 9 КпАП. Де зазначено, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені КПАП, настає за умови, якщо ці порушення за своїм характером не спричиняють, відповідно до чинного законодавства, кримінальної відповідальності. Отже, у тому випадку, коли порушення містить ознаки злочину, воно повинно спричинити застосування заходів не адміністративної, а кримінальної відповідальності.

Питання про залучення до адміністративної чи кримінальної відповідальності виникає звичайно у відношенні таких правопорушень, як дрібне розкрадання державного і суспільного майна, дрібне хуліганство, порушення правил полювання і рибальства і т.п., що за наявності визначених обставин можуть розглядатися як дії, кримінальні в кримінальному порядку. Звичайно, такий висновок повинен бути заснований не на припущеннях, а на конкретних фактах. З метою перевірки цих фактів кримінально-процесуальними засобами, орган чи посадова особа, що розглядає справу, передає матеріали прокурору, органу попереднього слідства чи дізнання, що вживають заходів відповідного реагування.

Згідно ст. 94 Кримінально-процесуального кодексу України (далі КПК України) приводами до порушення кримінальної справи є заяви чи повідомлення підприємств, установ, організацій, посадових осіб, представників влади, громадськості чи окремих громадян. Прокурор, слідчий, орган дізнання чи суддя у відповідності до ст. 97 КПК України зобов'язані за заявою чи повідомленням про злочин не пізніше триденного терміну прийняти одне з таких рішень:

- порушити кримінальну справу;

- відмовити в порушенні кримінальної справи;

- направити заява чи повідомлення по приналежності. Якщо мається необхідність перевірити заяву чи повідомлення про злочин до порушення справи, перевірка здійснюється прокурором, чи слідчим органом дізнання в термін не більш десяти днів шляхом відібрання пояснень від окремих громадян або посадових осіб чи витребування необхідних документів.

Висновок:

Адміністративний процес - це діяльність державних органів по розв'язанню конкретних адміністративних справ в сфері державного управління.

Здійснення адміністративного процесу ґрунтується на системі

принципів, до яких належать: законність, охорона інтересів держави і особи, публічність або офіційність, самостійність і незалежність у прийнятті рішень, об'єктивна (матеріальна) істина, гласність, рівність учасників процесу перед законом, швидкість і економічність, здійснення процесу національною мовою, відповідальність посадових осіб.

Розрізняють такі стадії адміністративного процесу: порушення адміністративної справи; розглядання адміністративної справи та ухвалення постанови про порушення; оскарження та опротестування постанови; виконання постанови. Усі стадії адміністративного процесу відносно самостійні, взаємозалежні і взаємопов'язані між собою.

Доказами в справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) установлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його здійсненні й інших обставинах, що мають значення для правильного вирішення справи. Оцінка доказів - це висновок органу чи посадової особи, яка розглядає справу або скаргу чи протест на постанову в справі, про вірогідність або невірогідність отриманих фактичних даних про обставини цієї справи.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття адміністративного процесу
2. Принципи адміністративного процесу.
3. Суб'єкти адміністративного процесу.
4. Стадії адміністративного процесу
5. Провадження в справах про адміністративні правопорушення
6. Докази в адміністративному процесі

Рекомендована література:

1. Конституція України.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
3. Адміністративно-процесуальний кодекс України
4. Закон України "Про пожежну безпеку" від 17.12.1993 р.
5. Закон України "Про правові засади цивільного захисту" від 24.06.2004 р.
6. Юридичний енциклопедичний словник (Гл. ред. А.Я. Сухарев; Редкол.: М.М. Богуславський та ін. 2-ге вид.; доп. - М.: Рад. Енциклопедія), 1987 р. - 528 с.

ТЕМА 6. ПОРУШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ СПРАВИ ТА ПРОТОКОЛ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ.

План

Вступ.

1. Складання протоколу про адміністративне правопорушення

2. Зміст протоколу про адміністративне правопорушення (ст. 256 КпАП).

3. Права особи, яка притягується до адміністративної відповідальності

4. Направлення протоколу за належністю

Висновок

У разі прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи за фактом пожежі або її закриття, але при наявності адміністративного правопорушення, пов'язаного з виникненням пожежі, орган (посадова особа) ДПН розпочинає адміністративне провадження і не пізніше як через місяць після прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або її закриття вживає заходів щодо притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності.

Стадія порушення справи про адміністративне правопорушення полягає в складанні протоколу уповноваженої на те особою з додержанням певної, встановленої законом форми. Інакше справу про адміністративне правопорушення не може бути розпочато.

1. Складання протоколу про адміністративне правопорушення

З метою дотримання законності при здійсненні адміністративного провадження, цим порядком роз'яснюється правильність оформлення матеріалів при порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанні приписів та постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду, обліку та стягнення штрафів, а також розгляду скарг громадян.

При вчиненні посадовими особами підприємств та громадянами адміністративного правопорушення уповноваженими на те посадовими особами органів державного пожежного нагляду складається протокол про адміністративне правопорушення (далі – протокол) відповідно до вимог ст. 254 КпАП.

Згідно зі ст. 364 КК України під службовими особами розуміють осіб, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, а також обіймають постійно чи тимчасово на підприємствах, в установах чи

організаціях, незалежно від форм власності, посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним повноваженням. Службовими особами також визнаються іноземці або особи без громадянства, які виконують обов'язки, зазначені вище.

Протокол – це документ, що офіційно засвідчує факти неправомірних дій, за які передбачена адміністративна відповідальність, і містить дані про особу, їх що здійснили.

Він є одним з основних джерел доказів і служить підставою для подальшого ведення справи про адміністративне правопорушення. Тому до нього пред'являються визначені вимоги. Складається протокол повноважною особою за установленною формою, що містить дані, необхідні для розгляду адміністративної справи власне кажучи, точно фіксуючи адміністративне правопорушення.

Посадові особи і представники громадських організацій, що складають протоколи, зобов'язані мати відповідні документи чи знаки установленної форми, що пред'являються за вимогою особи, що скоїла адміністративне правопорушення.

Основні вимоги до складання протоколу про адміністративне правопорушення регламентовані КпАП та Наказом МНС України № 251.

Складати протокол за порушення посадовими особами підприємств, підприємцями та громадянами встановлених законодавством вимог пожежної безпеки чи невиконання приписів та постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду згідно зі ст. 255 КпАП мають право уповноважені не те посадові особи, які віднесені до відання органів, зазначених у статті 223 КпАП це :головні державні інспектори з пожежного нагляду центрального та територіальних органів ДПН та їх заступники; старші державні інспектори з пожежного нагляду; головні інспектори з пожежного нагляду місцевих органів ДПН, державні інспектори з пожежного нагляду центрального та територіальних органів ДПН; державні інспектори з пожежного нагляду. А також працівники відомчої, сільської пожежної охорони та члени добровільних пожежних дружин (команд).

З огляду на специфічність структури державного пожежного нагляду, молодші інспектори та інструктори пожежної профілактики, які за функціональними обов'язками здійснюють державний пожежний нагляд за станом пожежної безпеки на об'єктах та населених пунктах, також можуть складати протоколи про адміністративне правопорушення, але без права прийняття рішення у справі.

Посадові особи органів державного пожежного нагляду відповідно до ст. 241, ст. 183, ч. 3, 4 ст. 184, ст. 1854, ч. 2 ст. 1856 КпАП можуть складати протокол про адміністративне правопорушення і направляти його для розгляду в районні (міські) суди у разі:

вчинення неповнолітніми віком від 16 до 18 років адміністративних правопорушень у галузі пожежної безпеки;

вчинення неповнолітніми віком від 14 до 16 років правопорушення у галузі пожежної безпеки, відповідальність за яке передбачена КпАП;

вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена КК України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність;

злісного ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки в орган дізнання;

залишення посадовою особою без розгляду подання органу дізнання про усунення причин і умов, що сприяли вчиненню злочину, пов'язаного з пожежею, а так само несвоєчасної відповіді на подання.

Протокол про адміністративне правопорушення посадові особи органів державного пожежного нагляду можуть складати і у разі завідомо неправдивого виклику пожежної охорони (ст. 183 КпАП) при встановленні особи, яка її викликала, й направляти його для розгляду в адміністративні комісії при виконавчих органах міських, селищних та сільських рад або у виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад згідно зі ст. ст. 218 та 219 КпАП.

За порушенням вимог будівельних норм та правил протоколи можна складати у випадку, якщо ці попусцення допущені при проектуванні, будівництві та реконструкції будівель та споруд.

Усі реквізити протоколу заповнюються розбірливим почерком, українською мовою. Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу, а також унесення додаткових записів після того, як протокол підписаний особою, відносно якої він складений. У відповідних графах які не заповнюються при складанні протоколу, проставляється прочерк.

Згідно із Законом Української РСР “Про мови в Українській РСР” у місцях проживання більшості громадян інших національностей можуть використовуватись поряд з українською і їхні національні мови. У разі, коли громадяни іншої національності, що становлять більшість населення зазначених адміністративно-територіальних одиниць, населених пунктів, не володіють в належному обсязі національною мовою або коли в межах цих адміністративно-територіальних одиниць, населених пунктів компактно проживає кілька національностей, жодна з яких не становить більшості населення даної місцевості, у роботі може використовуватись українська мова або мова, прийнятна для всього населення.

2. Зміст протоколу про адміністративне правопорушення (ст. 256 КпАП).

При складанні протоколу вказується ст. КпАП, згідно з якою передбачена адміністративна відповідальність за вчинені порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки чи невиконання приписів і постанов органів державного пожежного нагляду.

Зазначаються: число, місяць і рік складання протоколу, а також найменування населеного пункту, де він складений, посада, повне найменування органу державного пожежного нагляду, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, яка складала протокол.

У розділі відомостей про особу, яка вчинила правопорушення, зазначаються:

пункт 1 – її прізвище, ім'я та по батькові (ідентифікаційний номер за його наявності);

пункт 2 – число, місяць, рік і місце народження, а також повна адреса місця народження;

пункт 3 – громадянство (якщо особа без громадянства, то про це робиться відповідний запис);

пункт 4 – фактичне місце проживання особи на час вчинення правопорушення;

пункт 5 – найменування підприємства, установи, організації, де працює або навчається особа, їх адреса;

пункт 6 – посада особи, яка вчинила правопорушення. Якщо особа не працює, то про це робиться відмітка в пункті 6;

пункт 7 – середній розмір місячної заробітної плати;

пункт 8 – чи відповідає особа, яка вчинила правопорушення, за своїми службовими обов'язками за забезпечення виконання вимог пожежної безпеки згідно зі статті 14 КпАП (функціональні обов'язки, накази про призначення відповідальних, плани усунення порушень пожежної безпеки з відміткою про ознайомлення особи тощо);

пункт 9 – кількість осіб, які знаходяться на її утриманні, включаючи неповнолітніх дітей та інші категорії осіб, які не отримують пенсії, не мають власних доходів тощо;

пункт 10 – серія, номер паспорта, дата видачі й найменування органу внутрішніх справ, що його видав; серія, номер іншого документа, що посвідчує особу, яка вчинила правопорушення (службове чи пенсійне посвідчення, студентський квиток тощо), дата видачі й найменування підприємства, установи та організації, що його видали (при відсутності у правопорушника особистих документів, його особа може бути засвідчена свідками, про що робиться відповідний запис);

пункт 11 – якщо особа притягається до адміністративної відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки та невиконання приписів і постанов посадових осіб

органів державного пожежного нагляду повторно протягом року, то в пункті 11 вказується число, місяць і рік вчинення попереднього правопорушення, стаття КпАП та вид адміністративного стягнення (попередження, штраф, на яку суму).

При викладенні обставин правопорушення вказується число, місяць, рік, час, місце (будинок, цех, дільниця тощо), повна назва та адреса об'єкта, де його вчинено, суть правопорушення, які саме порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки вчинила особа, яка притягається до адміністративної відповідальності або не виконала приписи і постанови посадових осіб органів державного пожежного нагляду. Кожне правопорушення обґрунтовується відповідно до пункту нормативного акта з питань пожежної безпеки.

У випадках, коли порушення правил пожежної безпеки призвели до виникнення пожежі, сприяли її розвитку або перешкоджали гасінню, про це обов'язково зазначається в протоколі при викладенні суті правопорушення.

При накладенні адміністративного стягнення згідно зі статтею 188-8 КпАП вказується дата складання та вручення приписів і постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду, номери тільки тих невиконаних пунктів, встановлений термін виконання яких на момент обстеження чи перевірки вийшов, у тому числі і з першого розділу припису (раніше запропоновані заходи). Якщо терміни запропонованих органами державного пожежного нагляду протипожежних заходів, зазначених у приписі (постанові), не вийшли, то посадові особи підприємств до адміністративної відповідальності за них не притягаються.

Указуються обставини, що пом'якшують чи обтяжують адміністративну відповідальність за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки чи невиконання приписів і постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду.

3. Права особи, яка притягується до адміністративної відповідальності

Особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права та обов'язки, передбачені статтею 268 КпАП (особа, яка притягається до адміністративної відповідальності має право: ознайомлюватись з матеріалами справи; давати пояснення; подавати докази; заявляти прохання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги, особисто чи за дорученням юридичної особи; виступати рідною мовою, на якій ведеться справа, і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржувати постанову за справою) та зміст статті 63 Конституції України (особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення

щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом), а також повідомляється про час та місце розгляду адміністративної справи. На знак обізнаності з вищевказаним особа ставить у протоколі свій підпис, а у разі її відмови ставити підпис про це робиться відповідна відмітка. У разі відмови особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, від дачі пояснень та зауважень щодо змісту та суті протоколу, про це також робиться відповідний запис у протоколі.

Зазначається дата, час та місце розгляду адміністративної справи, повна назва та адреса органу державного пожежного нагляду.

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала. При наявності свідків правопорушення та потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності від підписання протоколу, про це робиться відповідна відмітка, а підписи свідків є обов'язковими.

Якщо правопорушення вчинено кількома особами, то протокол про адміністративне правопорушення складається на кожну особу окремо.

За один і той самий пункт невиконаного припису або постанови посадових осіб органів державного пожежного нагляду до адміністративної відповідальності може бути притягнуто декілька посадових осіб підприємств, на яких покладено відповідальність за їх виконання.

При порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, які створюють загрозу виникнення пожежі чи загибелі людей, або перешкоджають її гасінню та евакуації людей (куріння у невстановленому місці, користування електронагрівальними приладами, захарашення шляхів евакуації тощо) кожна особа, яка їх порушила, притягається до адміністративної відповідальності згідно зі ст. 175 КпАП.

Якщо особа вчинила кілька адміністративних правопорушень, справи про які одночасно розглядаються одним і тим самим органом державного пожежного нагляду (посадовою особою), стягнення накладається в межах санкції, установлені за більш серйозне правопорушення з-поміж вчинених. До основного стягнення в цьому разі згідно зі ст. 36 КпАП може бути приєднано одне з додаткових стягнень, передбачених статтями про відповідальність за будь-яке із вчинених правопорушень.

Якщо при проведенні обстежень та перевірок протипожежного стану об'єктів в приписі або постанові органів державного пожежного нагляду є хоча б один невиконаний пункт, то при вирішенні питання про накладення адміністративного стягнення застосовується ст. 188⁸ КпАП, і до протоколу вносяться тільки ті нововиявлені порушення вимог пожежної безпеки, які створюють реальну загрозу виникненню пожежі чи загибелі людей, а також можуть перешкоджати її гасінню та евакуації людей, щодо інших недоліків надається термін для їх усунення.

При невиконанні приписів та постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду (ст. 188⁸ КпАП) адміністративна

відповідальність службових (посадових) осіб підприємств настає тільки в тому разі, якщо забезпечення виконання вимог цих приписів та постанов входить до їх службових обов'язків, передбачених ст. 14 КпАП.

Протокол про адміністративне правопорушення реєструється в журналах видачі бланків протоколів та обліку матеріалів про адміністративні правопорушення. Необхідність реєстрації протоколу обумовлена тим, що встановлений для розгляду термін (15 днів) відраховується з дня його надходження до посадової особи, яка має право приймати рішення.

Якщо при проведенні обстежень та перевірок протипожежного стану новоствореного об'єкта, приписи за результатами яких ще не вручалися, або раніше вручені приписи чи постанови органу державного пожежного нагляду виконані в повному обсязі, і при цьому виявлені нові порушення вимог пожежної безпеки, які створюють реальну загрозу виникненню пожежі чи загибелі людей, а також можуть перешкоджати її гасінню та евакуації людей, в такому разі негайно застосовується адміністративне стягнення, яке передбачене ст. 175 КпАП, а щодо інших недоліків надається термін для їх усунення.

4. Направлення протоколу за належністю

Перша стадія провадження в справах про адміністративне правопорушення закінчується з моменту надіслання протоколу органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення (ст. 257 КпАП). До нього мають додаватися й всі інші матеріали про правопорушення (пояснення свідків, протокол вилучення речей тощо).

Усередині підрозділу протоколи і прикладені до них документи передаються від працівника до працівника під розписку. В інші підрозділи протоколи і прикладені до них документи у встановлений термін пересилаються замовленою кореспонденцією чи передаються за розносною книгою.

Законодавець не визначив термін, протягом якого повинна бути здійснена передача протоколу адресату. Звичайно він регламентується відомчими актами.

Протокол про адміністративне правопорушення, здійснене військовослужбовцем, покликаним на військові збори військово-зобов'язаним або особою рядового чи начальницького складу органів внутрішніх справ, у триденний термін направляється до місця служби названих осіб для вирішення питання про застосування заходів дисциплінарного впливу. У такий же термін направляється за місцем роботи протокол у відношенні осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів чи спеціальне положення про дисципліну.

Як правило, усередині органу ДПН протокол направляється уповноваженій особі протягом доби.

Варто розрізняти обов'язкову й альтернативну підвідомчість справ

про адміністративні правопорушення, у зв'язку з чим існує і два порядки направлення протоколу органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу: обов'язковий і альтернативний. На відміну від обов'язкового порядку, альтернативний надає можливість направляти протокол на вибір в один з органів (посадовій особі), зазначених у законі.

Розглянувши протокол про адміністративне правопорушення, в тому числі і складеного працівниками відомчої, сільської пожежної охорони, членами добровільних пожежних дружин (команд) та іншими працівниками пожежного нагляду, які здійснюють профілактичну роботу на об'єктах та населених пунктах, орган державного пожежного нагляду (посадова особа) виносить одну з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про закриття справи.

Висновок:

При вчиненні посадовими особами підприємств та громадянами адміністративного правопорушення уповноваженими на те посадовими особами органів державного пожежного нагляду складається протокол про адміністративне правопорушення (далі – протокол) відповідно до вимог ст. 254 КпАП.

Основні вимоги до складання протоколу про адміністративне правопорушення регламентовані КпАП та Наказом МНС України № 251.

Перша стадія провадження в справах про адміністративне правопорушення закінчується з моменту надіслання протоколу органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення (ст. 257 КпАП). До нього мають додаватися й всі інші матеріали про правопорушення (пояснення свідків, протокол вилучення речей тощо).

Розглянувши протокол про адміністративне правопорушення орган державного пожежного нагляду (посадова особа) виносить одну з таких постанов: 1) про накладення адміністративного стягнення; 2) про закриття справи.

Питання до семінарського заняття:

1. Складання протоколу про адміністративне правопорушення.
2. Зміст протоколу про адміністративне правопорушення (ст. 256 КпАП).
3. Права особи, яка притягується до адміністративної відповідальності.
4. Направлення протоколу за належністю.

Рекомендована література:

1. Конституція України, 1996 р.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.

3. Закон України „Про пожежну безпеку” від 17.12.1993 р.
4. Закон України „Про правові засади цивільного захисту” від 24.06.2004 р.
5. Наказ МНС України від 23.07.2003 № 251 „Про затвердження та введення в дію Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, Інформаційної картки про адміністративне правопорушення та Порядку заповнення інформаційної картки про адміністративне правопорушення”.
6. Наказ МНС України від 03.09.2004 № 39 „Про внесення змін та доповнень до наказу МНС України від 23.07.2003 № 251 „Про затвердження та введення в дію Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, Інформаційної картки про адміністративне правопорушення та Порядку заповнення інформаційної картки про адміністративне правопорушення”.
7. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
8. Практичні рекомендації по застосуванню статей 3, 4, 5 розділів Кодексу України про адміністративні правопорушення (компетенція органів державного пожежного нагляду, виробництво по справах про адміністративні правопорушення) в діяльності органів державного пожежного нагляду. / Укладачі: Белан С.В., Бойко О.В., Стешенко Р.В. – Луганськ: УДПО УМВС України в Харківській області, 2002. - 76 с.
9. Практические рекомендации о порядке оформления административных материалов при нарушении установленных законодательством требований пожарной безопасности или невыполнения предписаний и постановлений должностных лиц органов государственного пожарного надзора. / Составили М.И.Вовк, С.В.Белан, В.В.Шевченко / Ялта, Ялтинское городское управление ГУ МЧС Украины в Автономной Республике Крым, 2004. – 40 с.

ТЕМА 7. РОЗГЛЯД АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ. ПОСТАНОВА

ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

План

1. Вступ.
2. Порядок та терміни розгляду адміністративної справи про порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки
3. Основні вимоги до складення постанови про накладення адміністративного стягнення
4. Порядок оскарження й опротестування постанови про накладення адміністративного стягнення
5. Порядок та терміни виконання постанови про накладення адміністративного стягнення

Висновок

Стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення та винесення по справі постанови пролягає в тому, що компетентний орган (посадова особа) проводить остаточне розслідування у справі й дає правову оцінку діям особи, яку зазначено в протоколі як правопорушника.

1. Порядок та терміни розгляду адміністративної справи про порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки

Після складання протоколу про вчинення адміністративного правопорушення та його реєстрації заводиться адміністративна справа. Справа про адміністративне правопорушення розглядається посадовою особою органу ДПН за місцем його вчинення (ст. 276 КпАП). Під місцем розгляду справи розуміється адміністративно-територіальна одиниця (населений пункт, район, область), де вчинено правопорушення. Адміністративними комісіями справи про адміністративне правопорушення розглядаються за місцем мешкання порушника.

Порушник повинен бути сповіщений про місце та час розгляду справи. При цьому йому необхідно роз'яснити, що якщо він не з'явиться на розгляд справи і від нього не надійде клопотання про відкладення розгляду справи, то вона може бути розглянута за його відсутності (ст. 268 КпАП).

Відкладення розгляду справи про адміністративне правопорушення оформлюється резолюцією посадової особи державного пожежного нагляду, уповноваженої розглядати справу, на відповідному клопотанні порушника.

Визнавши неповажними причини, які покладені в основу клопотання, посадова особа має право відхилити його і призначити остаточний час розгляду справи, сповістивши при цьому порушника.

З урахуванням терміну розгляду таких справ, який встановлений ст. 277 КпАП, відкладення розгляду справи можливе в межах 15 днів,

рахуючи зі дня одержання клопотання посадовою особою, правомочною її розглядати. У виняткових випадках (хвороба, відрадження і т.д.) відкладення розгляду справи допускається в межах загальних термінів давності накладення адміністративних стягнень, встановлених ст. 38 КпАП. Ці терміни є максимальними.

Кодексом встановлено (ст. 268 КпАП), що за відсутності порушника справа може бути розглянута лише у тих випадках, коли є матеріали про своєчасне його сповіщення і якщо від нього не надходило клопотання про відкладення розгляду справи. Про сповіщення порушника необхідно в протоколі зробити запис, який засвідчується його підписом. Якщо порушник відмовився від підпису, то про це робиться відмітка, яка засвідчується підписом особи, яка склала протокол (за відсутності свідків порушника необхідно додатково повідомити про час та місце розгляду справи особисто під підпис, або поштою наказним листом). Справа про адміністративне правопорушення, згідно зі ст. 277 КпАП, розглядається в п'ятнадцятиденний термін з дня одержання органом (посадовою особою), що має право розглядати справу про адміністративне правопорушення.

При цьому необхідно враховувати, що адміністративне стягнення може бути накладене не пізніше двох місяців з дня вчинення правопорушення, при триваючому правопорушенні - двох місяців з дня його виявлення. У випадку відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи, але за наявності в них ознак адміністративного правопорушення, адміністративне стягнення може бути накладене не пізніше як через місяць з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття (ст. 38 КпАП).

У відповідності до ст. 247 КпАП, провадження справи про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за наявності наступних обставин:

- відсутність події та складу адміністративного правопорушення;
- недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку;
- неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
- вчинення дій особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;
- видання акта амністії адміністративного стягнення;
- скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;
- закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення термінів, передбачених ст. 38 КпАП;
- наявність за тим самим фактом щодо особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення або не скасованого рішення товариського суду, якщо матеріали були передані до то-

вариського суду органом (посадовою особою), який має право накладати адміністративне стягнення за даною справою, або не скасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення за даним фактом кримінальної справи;

смерть особи, щодо якої було розпочато провадження справи.

Орган (посадова особа) при підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує такі питання (ст. 278 КпАП):

чи належить до його компетенції розгляд даної справи;

чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;

задоволення клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Розгляд справи починається з оголошення складу колегіального органу чи представлення посадової особи, що розглядає дану справу. Головуючий на засіданні колегіального органу чи посадова особа, що розглядає справу, повідомляє, яке справа підлягає розгляду, хто притягується до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, що беруть участь у розгляді справи, їхні права й обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, що беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і дозволяються клопотання. У випадку участі в розгляді справи прокурора заслуховується його висновок (ст. 279 КпАП).

При розгляді адміністративного правопорушення необхідно з'ясувати (ст. 280 КпАП):

чи було вчинено адміністративне правопорушення;

чи винна дана особа в його вчиненні;

чи підлягає вона адміністративній відповідальності;

чи є обставини, що пом'якшують, обтяжують відповідальність;

чи заподіяно майнову шкоду;

чи є підстави для передачі матеріалів на розгляд товариського суду, громадської організації, трудового колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

2. Основні вимоги до складання постанови про накладення адміністративного стягнення

Основні вимоги до складання постанови про накладення адміністративного стягнення регламентовані КпАП та наказом МНС України 251.

Розглянувши справу, посадова особа державного пожежного нагляду, у відповідності до ст. ст. 283, 284 КпАП, вносить постанову або про накладення адміністративного стягнення або про закриття справи.

Постанова про закриття справи виноситься у випадку:

оголошення порушнику усного зауваження при малій значущості скоєного ним правопорушення;

передачі матеріалів на розгляд товариського суду, громадської організації чи трудового колективу; виноситься у випадках, коли з урахуванням характеру скоєного правопорушення та особистості правопорушника до нього доцільно застосувати міру громадського впливу;

передачі адміністративних матеріалів прокурору, органу попереднього слідства чи дізнання виноситься у випадку, коли в порушенні є ознаки злочину;

наявності обставин, що виключають провадження справи про адміністративне правопорушення.

Необхідно мати на увазі, що в ст. 247 КпАП викладений вичерпний перелік випадків, коли посадова особа, що розглядає справу, має право винести постанову про закриття справи.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган державного пожежного нагляду (посадова особа), відповідно до ст. 283 КпАП, виносить постанову за справою про адміністративне правопорушення (далі - постанова).

При зазначенні в постанові нормативного акту, який передбачає адміністративну відповідальність за порушення (невиконання) вимог пожежної безпеки, необхідно мати на увазі та вказувати ст.ст. 188⁸ і 223 КпАП.

У постанові обов'язково зазначається: число, місяць і рік розгляду справи та населений пункт, в якому вона винесена. Указується посада, найменування органу державного пожежного нагляду, спеціальне звання, прізвище ім'я та по батькові посадової особи, яка винесла постанову, серія, номер та дата складання протоколу про адміністративне правопорушення.

У розділі відомостей про особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, зазначаються її прізвище, ім'я та по батькові (без скорочень), дата, рік та місце народження, ідентифікаційний номер (за його наявності), адреса місця проживання, точна юридична назва і адреса установи, організації, підприємства, навчального закладу та її посада.

У розділі "УСТАНОВИВ" указуються прізвище та ініціали правопорушника, число, місяць і рік, точний час та місце вчиненого правопорушення, які саме порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки вчинені або не виконано припис чи постанову посадових осіб органів державного пожежного нагляду. Кожне правопорушення обґрунтовується пунктом нормативного акта і його повним найменуванням (допускається в обґрунтуванні наступних пунктів, при посиленні на той же нормативний акт указувати скорочене найменування (аббревіатуру) відповідно до класифікатора нормативних актів з питань пожежної безпеки).

При накладенні адміністративного стягнення згідно зі статтею 188⁸ КпАП вказується дата складання та вручення припису чи постанови поса-

дових осіб органів державного пожежного нагляду, номери невиконаних пунктів та протипожежні заходи, які не виконані у встановлений термін.

Зазначається стаття КпАП, яка передбачає відповідальність за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки та невиконання вписів і постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду.

У розділі “ПОСТАНОВИВ”, посадова особа, яка розглядала матеріали справи, зазначає прізвище, ім’я та по батькові особи, щодо якої виноситься постанова, та встановивши обставини, що пом’якшують або обтяжують відповідальність за здійснене правопорушення і причетність цієї особи до виконання службових обов’язків, визначає вид адміністративного стягнення. При накладенні адміністративного стягнення у вигляді штрафу прописом зазначається його сума та цифрове її вираження, назва установи банку, куди він сплачується, а також поточний рахунок банку. У разі застосування такого виду адміністративного стягнення як попередження, у відповідній графі постанови замість суми штрафу записується слово „попередження”.

Постанова за справою містить вказівку про порядок і строк її оскарження, а також відомості про її виконання.

Постанова підписується посадовою особою, яка її винесла.

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи і підшивається до справи про адміністративне правопорушення.

Копія постанови протягом трьох днів вручається або надсилається особі, щодо якої її винесено. Якщо копія постанови вручатиметься особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, особисто, то в постанові вказується дата вручення копії і ставиться підпис правопорушника.

У разі відмови особи, щодо якої винесено постанову, від її підписання, копія такої постанови висилається поштою замовним листом за місцем проживання цієї особи, про що у постанові робляться відповідні відмітки. У такому випадку до адміністративної справи долучається корінець поштового повідомлення про вручення правопорушнику листа з постановою про накладення адміністративного стягнення.

В постанові про накладення штрафу необхідно вказувати порядок та терміни добровільної сплати штрафу, його примусового стягнення і також порядок та терміни оскарження постанови.

При встановленні причин та умов, що сприяли порушенню (невиконанню) вимог пожежної безпеки, посадова особа державного пожежного нагляду, у відповідності до ст. 282 КпАП, вносить у відповідні державні органи, громадські організації або службовим особам пропозиції щодо усунення цих причин та умов, які протягом місяця з дня отримання пропозиції зобов’язані повідомити орган (посадову особу), який виніс пропозицію, прожиті заходи.

Слід зауважити, що закон не встановлює і не обмежує частоту вико-

ристання його норм. Якщо однією і тією ж особою допущені порушення (невиконання) різних вимог пожежної безпеки, то згідно з ст. 36 КпАП стягнення накладається за кожне правопорушення окремо.

3. Порядок оскарження й опротестування постанови про накладення адміністративного стягнення

Скарга на постанову за справою про адміністративне правопорушення може бути подана протягом десяти днів з дня її винесення, при цьому виконання постанови про накладення штрафу припиняється. В разі пропуску зазначеного терміну з поважних причин, цей термін за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу (ст.ст. 289, 291 КпАП).

Скарга може бути подана особою, щодо якої винесена постанова, а також потерпілим (ст. 287 КпАП). Вона може бути адресована вищій посадовій особі, органу державного пожежного нагляду або в районний, міський народний суд, рішення якого є остаточним (п.3 ст. 288 КпАП). Особа, яка оскаржила постанову про адміністративне правопорушення, звільняється від сплати державного мита (ст. 288 КпАП).

Постанова за справою про адміністративне правопорушення може бути опротестована прокурором (ст. 290 КпАП), при цьому призупиняється виконання постанови до розгляду протесту (ст. 291 КпАП). Скарга чи протест повинні бути розглянуті правомочним органом (посадовими особами) в десятиденний термін з дня їх надходження (ст. 292 КпАП).

При розгляді скарги або протесту орган ДПН (посадова особа) на постанову про адміністративне правопорушення перевіряє законність і обґрунтованість винесеної постанови і приймає, у відповідності до ст. 293 КпАП, приймає одне з таких рішень:

залишає постанову без змін, а скаргу або протест без задоволення;

скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд;

скасовує постанову і закриває справу;

змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Копія рішення за скаргою або протестом на постанову, згідно зі ст. 295 КпАП, протягом трьох днів надсилається особі, щодо якої її винесено, а потерпілому - на його прохання.

Рішення за скаргою на постанову може бути опротестовано прокурором (ст. 297 КпАП). Протест вноситься у вищий орган (вищій посадовій особі) відносно органу і посадової особи, яка прийняла рішення за скаргою.

В тих випадках, коли накладений та перерахований в бюджет штраф внаслідок скасування постанови відмінений чи сума штрафу зменшена, проводиться повернення стягнутих грошових сум, а також скасування інших обмежень, пов'язаних з цією постановою.

Згідно зі ст. 296 КпАП, у тих випадках, коли накладений штраф згодом скасований або сума штрафу зменшена, а також при помилково стягнутому (сплаченому) штрафі двічі, стягнуті грошові суми повинні бути повернені.

4. Порядок та терміни виконання постанови про накладення адміністративного стягнення

Ст. 298 КпАП встановлює, що постанова про накладення адміністративного стягнення є обов'язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами.

У відповідності до ст. 307 КпАП, штраф має бути сплачено порушником не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження або опротестування постанови, не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення.

Штраф, накладений за вчинення адміністративного правопорушення, вноситься порушником в установу Ощадного банку України, а квитанція про сплату повинна бути пред'явлена органу (посадовій особі), який виніс постанову.

В разі несплати у вказаний термін штраф стягується в примусовому порядку (через бухгалтерію) з заробітної плати (пенсії, стипендії) порушника. При цьому в бухгалтерію спрямовується постанова з відповідним повідомленням.

Згідно зі ст. 305 КпАП контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення здійснюється органом державного пожежного нагляду (посадовою особою), який виніс цю постанову.

У відповідності до ст. 310 КпАП, постанова про накладення штрафу, за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається органу (посадовій особі), який виніс постанову. Ця вимога стосується всіх державних та громадських підприємств, установ та організацій, куди спрямовувалась постанова про накладення штрафу для примусового виконання, в тому числі і судів.

При неприйнятті бухгалтерією заходів з примусового виконання постанови про накладення штрафу орган державного пожежного нагляду інформує органи прокуратури чи бухгалтерію вищої організації.

Якщо особа, піддана штрафу, не працює або якщо стягнення штрафу із заробітної плати чи іншого заробітку, пенсії або стипендії порушника є неможливим з інших причин, стягнення проводиться на підставі постанови органу (посадової особи) про накладення штрафу судовим виконавцем, що перебуває при районному (місцевому) суді шляхом звернення стягнення на

особисте майно порушника, а також на його частку в спільній власності (ст. 308 КпАП). В суд спрямовується постанова з відповідним відношенням.

У відповідності до ст. 303 КпАП, постанова про накладення штрафу не підлягає виконанню, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення, тобто не вручено порушнику, не відправлено в бухгалтерію, суд. В разі зупинення виконання постанови, відповідно до ст. 291 КпАП, перебіг терміну давності зупиняється до розгляду скарги або протесту. У разі відстрочки виконання постанови, відповідно до ст. 301 КпАП, перебіг терміну давності зупиняється до закінчення терміну відстрочки.

Виконання постанови про накладення штрафу може бути припинено посадовою особою органу державного пожежного нагляду, що виконала постанову в трьох випадках (ст. 302 КпАП):

акта амністії, якщо він скасував застосування адміністративного стягнення;

скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність; смерть особи, щодо якої було розпочато провадження справи.

Про припинення виконання постанови про накладення штрафу посадова особа органу державного пожежного нагляду виносить відповідну постанову.

Якщо з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника до нього доцільно застосувати захід громадського впливу, то особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, може звільнитися від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу. Крім того, можливе звільнення порушника від адміністративної відповідальності з оголошенням усного зауваження. Такі заходи впливу можуть бути застосовані до громадян та службових осіб при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення (ст. ст. 21, 22 КпАП).

Також з урахуванням характеру вчиненого правопорушення, особи правопорушника його матеріального становища можливе застосування такого виду адміністративного стягнення як письмове попередження.

З урахуванням специфіки роботи органів державного пожежного нагляду не можуть бути звільнені від адміністративної відповідальності посадові особи, які не виконали припис або постанову органу державного пожежного нагляду без поважних причин (при цьому до матеріалів справи обов'язково долучаються підтверджуючі матеріали) або порушили встановлені законодавством вимоги пожежної безпеки, що створюють реальну загрозу виникненню пожежі чи загибелі людей, а також можуть перешкоджати її гасінню та евакуації людей.

Адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше ніж через два місяці з дня скоєння правопорушення, а при триваючому правопорушенні - через два місяці з дня його виявлення.

З огляду на специфіку системи проведення пожежно-технічних обстежень об'єктів різних форм власності, початок відрахування двомісячного терміну для застосування ст. 188-8 КпАП приймається з дати проведення контрольної перевірки, крім порушень, які викладені у першому розділі припису (раніше запропоновані заходи). Якщо при проведенні пожежно-технічних обстежень виявляються порушення вимог пожежної безпеки, які створюють реальну загрозу виникненню пожежі чи загибелі людей, а також можуть перешкоджати її гасінню, протокол про адміністративне правопорушення складається згідно зі ст. 175 КпАП негайно, щодо інших недоліків надається термін для їх усунення.

Висновок:

Після складання протоколу про вчинення адміністративного правопорушення та його реєстрації заводиться адміністративна справа. Основні вимоги до складання постанови про накладення адміністративного стягнення регламентовані КпАП та наказом МНС України 251.

Розглянувши справу, посадова особа державного пожежного нагляду, у відповідності до ст. ст. 283, 284 КпАП, виносить постанову або про накладення адміністративного стягнення або про закриття справи.

Скарга на постанову за справою про адміністративне правопорушення може бути подана протягом десяти днів з дня її винесення, при цьому виконання постанови про накладення штрафу припиняється. Постанова за справою про адміністративне правопорушення може бути опротестована прокурором (ст. 290 КпАП), при цьому призупиняється виконання постанови до розгляду протесту (ст. 291 КпАП). Скарга чи протест повинні бути розглянуті правомочним органом (посадовими особами) в десятиденний термін з дня їх надходження (ст. 292 КпАП).

Ст. 298 КпАП встановлює, що постанова про накладення адміністративного стягнення є обов'язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами. Штраф, накладений за вчинення адміністративного правопорушення, вноситься порушником в установу Ощадного банку України, а квитанція про сплату повинна бути пред'явлена органу (посадовій особі), який виніс постанову.

Питання до семінарського заняття:

1. Порядок та терміни розгляду адміністративної справи про порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки
2. Основні вимоги до складення постанови про накладення адміністративного стягнення
3. Порядок оскарження й опротестування постанови про накладення адміністративного стягнення
4. Порядок та терміни виконання постанови про накладення адміністративного стягнення

Рекомендована література:

1. Конституція України, 1996 р.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
3. Закон України „Про пожежну безпеку” від 17.12.1993 р.
4. Закон України „Про правові засади цивільного захисту” від 24.06.2004 р.
5. Наказ МНС України від 23.07.2003 № 251 „Про затвердження та введення в дію Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, Інформаційної картки про адміністративне правопорушення та Порядку заповнення інформаційної картки про адміністративне правопорушення”.
6. Наказ МНС України від 03.09.2004 № 39 „Про внесення змін та доповнень до наказу МНС України від 23.07.2003 № 251 „Про затвердження та введення в дію Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, Інформаційної картки про адміністративне правопорушення та Порядку заповнення інформаційної картки про адміністративне правопорушення”.
7. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
8. Методичні вказівки до вивчення навчального курсу „Правове забезпечення протипожежного захисту”. Розділ: „Адміністративне право” / Укладачі: Белан С.В., Долгобуш М.М., Штангей Г.В. – Харків, АПБУ, 2002. – 54 с.
9. Практичні рекомендації по застосуванню статей 3, 4, 5 розділів Кодексу України про адміністративні правопорушення (компетенція органів державного пожежного нагляду, виробництво по справах про адміністративні правопорушення) в діяльності органів державного пожежного нагляду. / Укладачі: Белан С.В., Бойко О.В., Стешенко Р.В. – Луганськ: УДПО УМВС України в Харківській області, 2002. - 76 с.
10. Практические рекомендации о порядке оформления административных материалов при нарушении установленных законодательством требований пожарной безопасности или невыполнения предписаний и постановлений должностных лиц органов государственного пожарного надзора.

ТЕМА 8. ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО ПОЖЕЖНОГО НАГЛЯДУ

План

Вступ

1. Основні поняття, що застосовуються в Інструкції про порядок та умови застосування органами державного пожежного нагляду запобіжних заходів.
2. Права посадових осіб органів ДПН при застосуванні запобіжних заходів
3. Порядок оформлення матеріалів при застосуванні запобіжних заходів
4. Розгляд скарг та протестів
5. Порядок та умови виконання постанови про застосування запобіжних заходів
6. Здійснення контролю при застосуванні запобіжних заходів та дотриманням законності при цьому

Висновок

Запобіжні заходи застосовуються при порушенні правил пожежної безпеки, що створюють загрозу виникнення пожежі або перешкоджають її гасінню, евакуації людей, за відсутності дозволу на початок роботи, а також у випадках випуску пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту з відхиленням від стандартів, технічних умов або їх відсутності.

1. Основні поняття, що застосовуються в Інструкції про порядок та умови застосування органами державного пожежного нагляду запобіжних заходів.

Поняття, що застосовуються в цій Інструкції, мають таке значення:

запобіжні заходи - заходи, направлені на забезпечення пожежної безпеки шляхом припинення чи заборони роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих діляниць, агрегатів, експлуатації будівель, споруд,

окремих приміщень, опалювальних приладів, діляниць електричної мережі, проведення пожежонебезпечних робіт та дії виданих дозволів на право проведення таких робіт, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту, випуску і застосування проєктів, проведення будівельно-монтажних робіт;

заборона - обов'язкове для виконання письмове рішення (постанова) уповноваженої особи органу ДПН про неможливість подальшої експлуатації об'єкта, випуску та (або) реалізації продукції чи проведення пожежонебезпечних робіт у разі порушення правил пожежної безпеки, що створює загрозу виникнення пожежі, або перешкоджає її гасінню та (або) евакуації людей;

припинення - тимчасова заборона експлуатації об'єкта чи виконання пожежонебезпечних робіт до усунення порушень правил пожежної безпеки із застосуванням примусових заходів;

постанова про застосування запобіжних заходів - документ, що засвідчує порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки на відповідному об'єкті та прийняте рішення посадової особи органу ДПН щодо припинення (заборони) роботи (експлуатації) шляхом застосування запобіжних заходів;

виконання постанови про застосування запобіжних заходів – вжиття керівником (власником) об'єкта заходів щодо усунення порушень норм та правил пожежної безпеки, викладених у констатуючій частині постанови про застосування запобіжних заходів, та здійснення посадовою особою органу ДПН заходів, указаних у розпорядчій частині щодо припинення (заборони) роботи (експлуатації) на відповідному об'єкті, та встановлення нею контролю;

приведення постанови про застосування запобіжних заходів у дію - здійснення посадовою особою органу ДПН заходів щодо припинення (заборони) роботи (експлуатації) на відповідному об'єкті шляхом опечатування, опломбування, знеструмлення;

призупинення виконання постанови про застосування запобіжних заходів – прийняття посадовою особою ДПН тимчасового рішення для вжиття керівником (власником) об'єкта заходів щодо усунення виявлених порушень встановлених законодавством правил пожежної безпеки;

припинення дії постанови про застосування запобіжних заходів - прийняття посадовою особою органу ДПН рішення про подальшу роботу (експлуатацію);

скасування постанови про застосування запобіжних заходів – рішення вищої за статусом посадової особи органу ДПН або винесення ухвали судом про скасування постанови про застосування запобіжних заходів у разі виявлення порушень законодавства щодо порядку та умов їх застосування.

2. Права посадових осіб органів державного пожежного нагляду при застосуванні запобіжних заходів

У разі порушення правил пожежної безпеки, що створює загрозу виникнення пожежі або перешкоджає її гасінню, евакуації людей, у випадку випуску пожежонебезпечної продукції, систем і засобів протипожежного захисту з відхиленням від стандартів чи технічних умов або у разі їх відсутності, а також у разі виявлення порушень протипожежних вимог, передбачених стандартами, нормами і правилами, під час проектування (вибірково), будівництва, реконструкції, розширення чи технічного переоснащення до їх усунення, уповноваженими на те посадовими особами органів ДПН застосовуються запобіжні заходи.

Головний державний інспектор України з пожежного нагляду, його перший заступник та заступники, старші державні та державні інспектори з пожежного нагляду України, головні державні інспектори з пожежного нагляду Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя та їх заступники, державні інспектори з пожежного нагляду територіальних органів ДПН мають право;

а) припиняти чи забороняти: роботу підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць; експлуатацію будівель, споруд, окремих приміщень; роботу агрегатів, експлуатацію опалювальних приладів та дільниць електричної мережі; випуск та реалізацію пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту; проведення пожежонебезпечних робіт, дію виданих дозволів на право проведення таких робіт;

б) забороняти: випуск та застосування проектів, будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення об'єктів виробничого та іншого призначення, впровадження нових технологій, випуск пожежонебезпечної продукції;

в) зупиняти проведення будівельно-монтажних робіт.

Вони також мають право вносити пропозиції про припинення фінансування будівельно-монтажних робіт у разі виявлення порушень протипожежних вимог, відсутності позитивних результатів експертизи (перевірки) проектної та іншої документації на відповідність нормативним актам з пожежної безпеки органів ДПН.

Головні державні інспектори з пожежного нагляду міст, районів, районів у містах, селищ міського типу мають такі самі права: а) припиняти чи забороняти: експлуатацію будівель, споруд, окремих приміщень; роботу агрегатів, експлуатацію опалювальних приладів та дільниць електричної мережі; проведення пожежонебезпечних робіт, дію виданих дозволів на право проведення таких робіт; б) забороняти: випуск та застосування проектів, будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення об'єктів виробничого та іншого призначення, впровадження нових технологій, ви-

пуск пожежонебезпечної продукції; в) зупиняти проведення будівельно-монтажних робіт, тільки за письмовим розпорядженням з територіального органу ДПН (у кожному окремому випадку).

Вони також мають право самостійно:

- приймати рішення щодо об'єктів, перелік яких визначається територіальними органами ДПН;
- зупиняти проведення будівельно-монтажних робіт, нагляд за якими здійснюють місцеві органи ДПН;
- забороняти реалізацію пожежонебезпечної продукції;
- забороняти (припиняти) роботу (експлуатацію) окремих приміщень, агрегатів, опалювальних приладів, дільниць електричної мережі, проведення пожежонебезпечних робіт та дію виданих дозволів на право проведення таких робіт.

Державні інспектори з пожежного нагляду міст, районів, районів у містах, селищ міського типу мають право припинити (заборонити):

- роботу виробничої дільниці, агрегату (якщо це не призведе до зупинення роботи підприємства або окремого виробництва в цілому);
- проведення пожежонебезпечних робіт та дію виданих дозволів на право проведення таких робіт;
- експлуатацію окремого приміщення, опалювального приладу чи дільниці електричної мережі.

Права та обов'язки посадових осіб ДПН при застосуванні запобіжних заходів визначаються в їх функціональних обов'язках відповідно до законодавства та вимог Інструкції.

3. Порядок оформлення матеріалів при застосуванні запобіжних заходів

Рішення посадової особи органів ДПН про застосування запобіжних заходів на відповідному об'єкті оформляються постановою про застосування запобіжних заходів (далі - постанова).

При винесенні постанови в її констатуючій частині обов'язково вказуються орган, посада, звання, прізвище та ініціали посадової особи, яка винесла постанову; найменування підприємства, установи, організації, їх адреса та місцезнаходження; суть порушень, які є підставою для застосування запобіжних заходів, з посиланням на пункти норм та правил з питань пожежної безпеки та повну назву нормативно-правового акта (після повної назви нормативно-правового акта допускається скорочення відповідно до шифру нормативно-правового акта, який зазначається Державним реєстром нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки).

У розпорядчій частині постанови зазначаються назва підприємства, установи, організації, де застосовується запобіжний захід; вид обраного запобіжного заходу; посада, звання, прізвище та ініціали посадової особи органу ДПН, якій доручено приведення постанови в дію; дата та спосіб

приведення в дію.

Постанова має місце для печатки органу ДПН, який її виніс.

У постанові зазначаються посада, прізвище особи, у присутності якої вона приводиться в дію та яким чином, а також міститься відмітка про призупинення її виконання чи припинення дії (ким прийняте рішення, у зв'язку з чим, на який термін тощо).

Постанова складається у двох примірниках. Перший вручається керівнику (власнику) об'єкта, на якому застосовується запобіжний захід, або уповноважений ним особі для усунення недоліків, а другий залишається в органі, який виніс постанову про застосування запобіжних заходів. У випадках, передбачених цією Інструкцією, копія постанови передається особі, якій доручається приведення її в дію.

За необхідності копія постанови для інформації направляється в заінтересовані відомства, організації, центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування чи прокуратури, що в ній додатково зазначається.

Постанова діє до повного усунення всіх указаних у ній порушень правил пожежної безпеки.

При застосуванні запобіжних заходів на об'єктах будівництва постанова вручається (надсилається) замовнику та виконавцю робіт генеральної підрядної організації.

У такому разі копія постанови в обов'язковому порядку надається керівнику субпідрядної організації (якщо така є) та відповідному органу (якщо такий є) для прийняття рішення про припинення фінансування проєктувальних, будівельних робіт, реконструкції, розширення, технічного переоснащення чи капітального ремонту підприємств, будівель, споруд та інших об'єктів.

При врученні постанови керівнику (власнику) об'єкта або уповноважений ним особі роз'яснюються порядок і строк оскарження постанови, порядок та умови призупинення її виконання чи припинення дії, а також відповідальність за її невиконання, що засвідчується їх підписом при отриманні постанови.

У разі відмови керівника (власника) об'єкта або уповноваженої ним особи від підписання постанови, а так само в разі значної віддаленості об'єкта, на якому застосовується запобіжний захід, від органу, який її виніс, постанова надсилається поштою на адресу підприємства, установи та організації, рекомендованим листом з повідомленням про вручення протягом п'яти робочих днів після її винесення.

Усі реквізити постанови заповнюються друкарським способом або розбірливим почерком пастою (чорнилом). Постанова виноситься українською мовою, крім випадків, передбачених законодавством. Не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до постанови, а також унесення додаткових записів після того, як постанова

підписана особою, яка її винесла, та (або) керівником (власником) об'єкта чи уповноваженою ним особою.

Постанова або її копія зберігається у відповідній справі центрального та територіального органу ДПН чи в наглядовій справі на відповідний об'єкт місцевого органу ДПН.

Постанова реєструється в журналі обліку постанов про застосування запобіжних заходів, який зберігається в тому органі ДПН, який виніс цю постанову. Сторінки журналу нумеруються, прошиваються та скріплюються печаткою органу ДПН, в якому він зберігається.

У разі надання повноважень, передбачених цією Інструкцією, органу нижчого рівня (посадовій особі) ДПН щодо приведення постанови в дію, у журналі обліку постанов поряд із її порядковим номером через дріб ставиться номер, під яким вона винесена, вищим органом (посадовою особою) ДПН.

4. Розгляд скарг та протестів

Постанову про застосування запобіжних заходів у п'ятиденний термін із дня її вручення може бути оскаржено у вищій посадовій особі органу ДПН або у районному (міському) суді. При цьому рішення суду є остаточним, за винятком випадків, передбачених законами України.

Постанову про застосування запобіжних заходів може бути також опротестовано прокурором.

Скарга і протест на постанову розглядаються правомочними органами (посадовими особами) ДПН в десятиденний строк із дня їх надходження, якщо інше не встановлено законами України.

Подання скарги не припиняє виконання постанови.

Орган (посадова особа) ДПН при розгляді скарги або протесту на постанову перевіряє законність і обґрунтованість її винесення та приймає одне з таких рішень:

- залишає постанову без змін, а скаргу або протест - без задоволення;
- скасовує постанову.

Якщо буде встановлено, що постанова про застосування запобіжних заходів на відповідному об'єкті винесена посадовою особою органу ДПН, яка не має повноважень на її винесення, то така постанова скасовується.

Скасувати постанову про застосування запобіжних заходів може лише вища посадова особа органу ДПН (за принципом територіальності органу ДПН).

Копія рішення за скаргою або протестом на постанову протягом трьох днів надсилається керівнику (власнику) об'єкта, на якому застосовувався запобіжний захід. Про результати розгляду протесту повідомляється прокуророві.

5. Порядок та умови виконання постанови про застосування запобіжних заходів

Питання, пов'язані з виконанням постанови про застосування запобіжних заходів на відповідному об'єкті, вирішуються особою, яка її винесла. Рішення за ними є обов'язковими для керівників (власників) об'єктів, посадових осіб, а також громадян.

У разі невиконання громадянами та керівниками (власниками) об'єктів вимог постанови або створення перешкод для діяльності органів ДПН посадові особи об'єкта, на якому застосовується запобіжний захід, та винні громадяни притягаються до відповідальності відповідно до чинного законодавства.

Постанова про застосування запобіжних заходів підлягає виконанню шляхом опечатування, опломбування, знеструмлення (якщо це можливо) з дати приведення її в дію.

Дата приведення постанови в дію визначається посадовою особою органу ДПН, яка її виносила. При цьому враховується протипожежний стан об'єкта, загроза виникнення пожежі, пожежне завантаження, характеристика об'єкта, характер технологічного процесу тощо.

У разі виявлення під час проведення пожежно-технічних обстежень перевірок) об'єктів різних форм власності наявної загрози щодо виникнення пожежі посадова особа органу ДПН може приймати рішення про припинення роботи виробничої дільниці, агрегату, проведення пожежонебезпечних робіт або дію виданих дозволів на право проведення таких робіт, заборону експлуатації окремого приміщення, опалювального приладу та дільниці електромережі безпосередньо на місці виявлення порушень.

У такому разі постанова виконується негайно після винесення і вручається керівнику (власнику) об'єкта або уповноваженій ним особі під підпис.

Припинення чи заборона роботи підприємства, окремого виробництва, експлуатації будівель, споруд, випуск пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного призначення шляхом знеструмлення може здійснюватися в присутності спеціаліста служби енергонагляду району (міста), а відключення виробничих дільниць, агрегатів, опалювальних приладів, дільниць електромережі – за присутності енергетика (електрика) відповідного об'єкта, на якому застосовується запобіжний захід.

При залученні спеціаліста служби енергонагляду району (міста) посадова особа органу ДПН, якій доручено приведення постанови в дію, направляє на адресу керівництва, де працює спеціаліст, відповідний лист із зазначенням дати та часу приведення постанови в дію.

Посадові особи центрального, територіального, а також головні державні інспектори місцевих органів ДПН, які винесли постанову, можуть доручити приведення її в дію нижчій за статусом посадовій особі (за прин-

ципом поступеневості).

У такому разі здійснення контролю за усуненням керівником (власником) об'єкта протипожежних заходів, викладених у постанові, покладається на особу, якій доручено приведення її в дію.

У разі звернення керівника (власника) об'єкта, на якому застосований запобіжний захід, про необхідність проведення робіт з усунення протипожежних заходів, посадовою особою ДПН, яка виносила постанову, або іншою посадовою особою органу ДПН, яка уповноважена приймати відповідні рішення, передбачені цією Інструкцією, розглядається можливість призупинення виконання постанови.

Рішення про призупинення виконання постанови приймається на підставі матеріалів (гарантійні листи, плани усунення недоліків із конкретними термінами та виконавцями, проектно-кошторисна документація, договори на виконання протипожежних робіт, розрахунки з оплати на виконання робіт тощо), що підтверджують намір усунути протипожежні заходи, указані в постанові.

Про прийняте рішення щодо призупинення виконання постанови посадова особа ДПН в п'ятиденний термін повідомляє керівника (власника) об'єкта, якому, крім цього, роз'яснюються порядок та умови подальшого виконання чи припинення дії постанови.

Рішення про призупинення виконання постанови надається лише для усунення протипожежних недоліків, а не на право роботи (експлуатації).

Коли підтверджувальні матеріали, необхідні для призупинення виконання постанови, подані керівником (власником) об'єкта не в повному обсязі, посадова особа органу ДПН, яка винесла постанову або уповноважена приймати відповідні рішення, має право відмови в задоволенні звернення щодо призупинення виконання постанови.

У разі звернення керівника (власника) об'єкта щодо припинення дії постанови посадовою особою, яка її винесла, доручається відповідному органу (посадовій особі) ДПН здійснити перевірку умов виконання постанови. За результатами такої перевірки посадовою особою органу ДПН, яка її здійснювала, готується доповідна записка (довільної форми) на ім'я особи, яка винесла постанову, до якої долучаються документи, що підтверджують виконання робіт щодо забезпечення пожежної безпеки на відповідному об'єкті.

Рішення про можливість припинення дії постанови на відповідному об'єкті приймається посадовою особою органу ДПН, яка виносила, або іншою посадовою особою органу ДПН, яка уповноважена приймати відповідні рішення, передбачені цією Інструкцією і тільки за умов усунення усіх порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки на підставі зібраних матеріалів, про що ставиться відмітка в постанові та в журналі обліку постанов про застосування запобіжних заходів.

У разі не усунення усіх порушень встановлених законодавством ви-

мог пожежної безпеки на відповідному об'єкті, посадова особа органу ДПН має право відмовити у припиненні дії постанови.

Про прийняте рішення керівник (власник) об'єкта письмово повідомляється у п'ятиденний термін.

У рішенні обов'язково треба зазначити:

- посаду, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка прийняла таке рішення;

- дату прийняття рішення;

- до кого адресоване рішення;

- постанову, дія якої припиняється (назва, номер, дата винесення та ким винесена);

- підстави для прийняття рішення (перелік усунених порушень правил пожежної безпеки, що вказані в постанові);

- порядок та умови подальшого виконання чи припинення дії постанови, рішення про відновлення виробництва із зазначенням дати;

- підпис, печатку.

У разі винесення постанови про застосування запобіжних заходів посадовою особою центрального органу ДПН усі рішення щодо призупинення виконання або припинення дії постанови приймаються Головним державним інспектором України з пожежного нагляду, його першим заступником та заступниками на підставі підтверджувальних матеріалів, зазначених у пунктах 6.6 та 6.7 цієї Інструкції, і тільки в присутності керівника (власника) об'єкта.

Рішення щодо призупинення виконання або припинення дії постанови, винесеної посадовими особами територіального чи місцевого органу ДПН, приймаються за такими самими умовами відповідно Головними державними інспекторами з пожежного нагляду територіальних органів або їх заступниками та головними державними інспекторами з пожежного нагляду місцевих органів.

В окремих випадках, з урахуванням характеристики об'єкта, на якому застосовується запобіжний захід. Головний державний інспектор України з пожежного нагляду, його перший заступник та заступники, Головний державний інспектор з пожежного нагляду територіального органу та його заступники можуть надати повноваження щодо прийняття рішень про можливість призупинення виконання або припинення дії постанови посадовим особам відповідного територіального або місцевого органу ДПН, про що зазначається в постанові про застосування запобіжних заходів, а також інформується керівник (власник) об'єкта при її врученні (направленні) та відповідна посадова особа органу ДПН.

При цьому здійснення контролю за виконанням керівником (власником) об'єкта вимог посадових осіб органів ДПН щодо усунення порушень норм та правил пожежної безпеки покладається на той орган (посадову особу) ДПН, якому доручено приймати відповідні рішення.

У разі, якщо протягом місяця від дати приведення постанови в дію не надійшло звернення керівника (власника) об'єкта щодо необхідності проведення робіт з усунення протипожежних заходів, посадова особа, яка її винесла, або інша посадова особа органу ДПН, яка уповноважена приймати відповідні рішення, передбачені цією Інструкцією, організовує (здійснює) перевірку умов виконання постанови.

Перевірка дотримання умов виконання постанови проводиться також у разі відсутності звернень керівника (власника) об'єкта про отримання права на подальшу роботу (експлуатацію) або перевищення термінів усунення протипожежних заходів, зазначених у гарантійних зобов'язаннях, та (або) в плані виконання заходів.

6. Здійснення контролю при застосуванні запобіжних заходів та дотриманням законності при цьому

Контроль за правильним і своєчасним виконанням рішень у постановових про застосування запобіжних заходів, дотриманням законності у цій роботі покладається на посадових осіб органів ДПН всіх рівнів, а також безпосередньо відповідальних за цим напрямком працівників.

У територіальних органах ДПН:

при виїздах у службові відрядження незалежно від їх мети контролюється стан дотримання законності при застосуванні запобіжних заходів місцевими органами ДПН;

проводиться аналіз виконання рішень у постановових про застосування запобіжних заходів, стан усунення протипожежних заходів безпосередньо на об'єктах, дотримання умов відкриття тощо;

періодично, але не менше одного разу на квартал, з цих питань готуються огляди, розробляються інформаційні листи і рекомендації про усунення виявлених недоліків, які направляються до місцевих органів ДПН;

не рідше одного разу на квартал стан дотримання законності при застосуванні місцевими органами ДПН запобіжних заходів розглядається на оперативних нарадах із заслуховуванням керівників місцевих органів ДПН;

проводяться службові розслідування з прийняттям відповідних заходів реагування у разі винесення протесту прокуратури або окремої ухвали суду про скасування постанови про застосування запобіжних заходів;

здійснюється контроль за своєчасністю та об'єктивністю даних про застосування запобіжних заходів, що направляються до МНС України, а також за усуненням протипожежних заходів, зазначених у постановових, винесених центральним та територіальними органами ДПН.

Керівник місцевого органу ДПН зобов'язаний:

здійснювати контроль за дотриманням законності при прийнятті

підлеглими рішень про застосування запобіжних заходів;

щодавно особисто перевіряти обґрунтованість прийнятих рішень про застосування запобіжних заходів, у разі виявлення порушень при їх застосуванні вживати заходів щодо відміни постанов та недопущення порушень у подальшому;

щомісяця здійснювати аналіз стану виконання постанов про застосування запобіжних заходів, а також заслуховувати звіт відповідального працівника щодо виконання рішень про застосування запобіжних заходів працівниками місцевого органу ДПН;

постійно, але не рідше одного разу на місяць, розглядати на оперативних нарадах з особовим складом підрозділу питання про стан застосування запобіжних заходів, виконання постанов, хід усунення протипожежних заходів, виконання гарантійних зобов'язань тощо;

щокварталу проводити в системі службової підготовки додаткові заняття з працівниками, яким надано право здійснювати профілактичні функції щодо застосування запобіжних заходів, вивчати огляди та інформаційні листи, що надходять із центрального та територіального органів ДПН;

контролювати своєчасність направлення до територіального органу ДПН даних про застосування запобіжних заходів та інформації про хід усунення протипожежних заходів, указаних у постановах, що винесені центральним та територіальними органами ДПН;

за наявності інформації, яка надходить у встановленому законодавством порядку, про порушення правил пожежної безпеки, що створюють загрозу виникнення пожежі або перешкоджають її гасінню, евакуації людей, а також у випадках випуску пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту з відхиленням від стандартів, технічних умов або їх відсутності, перевіряти та приймати за нею відповідні рішення;

за дорученням посадової особи територіального органу ДПН, яка виносила постанови про застосування запобіжних заходів, організовувати перевірки дотримання умов відкриття об'єктів та ступінь усунення протипожежних заходів.

Працівник місцевого органу ДПН зобов'язаний:

при прийнятті рішення та оформленні матеріалів про застосування запобіжних заходів дотримуватися вимог законодавства та керівних документів, що регламентують цю роботу;

при проведенні пожежно-технічних обстежень та перевірок протипожежного стану об'єктів незалежно від форм власності перевіряти виконання рішень про застосування запобіжних заходів, гарантійних зобов'язань щодо усунення протипожежних заходів;

здійснювали контроль за виконанням прийнятих рішень про застосування запобіжних заходів, гарантійних зобов'язань щодо усунення проти-

пожежних заходів на об'єктах, що ним обслуговуються.

Висновок:

Рішення посадової особи органів ДПН про застосування запобіжних заходів на відповідному об'єкті оформляються постановою про застосування запобіжних заходів. Права та обов'язки посадових осіб ДПН при застосуванні запобіжних заходів визначаються в їх функціональних обов'язках відповідно до законодавства та вимог Інструкції.

Постанову про застосування запобіжних заходів у п'ятиденний термін із дня її вручення може бути оскаржено та опротестовано прокурором у вищій посадовій особи органу ДПН або у районному (міському) суді. При цьому рішення суду є остаточним, за винятком випадків, передбачених законами України. Скарга і протест на постанову розглядаються правомочними органами (посадовими особами) ДПН в десятиденний строк із дня їх надходження, якщо інше не встановлено законами України. Подання скарги не припиняє виконання постанови.

Постанова про застосування запобіжних заходів підлягає виконанню шляхом опечатування, опломбування, знеструмлення (якщо це можливо) з дати приведення її в дію.

Контроль за правильним і своєчасним виконанням рішень у постановах про застосування запобіжних заходів, дотриманням законності у цій роботі покладається на посадових осіб органів ДПН всіх рівнів, а також безпосередньо відповідальних за цим напрямком працівників.

Питання до семінарського заняття:

1. Основні поняття, що застосовуються в Інструкції про порядок та умови застосування органами державного пожежного нагляду запобіжних заходів.
2. Права посадових осіб органів ДПН при застосуванні запобіжних заходів
3. Порядок оформлення матеріалів при застосуванні запобіжних заходів
4. Розгляд скарг та протестів
5. Порядок та умови виконання постанови про застосування запобіжних заходів
6. Здійснення контролю при застосуванні запобіжних заходів
7. Дотриманням законності при застосуванні запобіжних заходів

Рекомендована література:

1. Конституція України, 1996 р.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
3. Закон України „Про пожежну безпеку” від 17.12.1993 р.

4. Закон України „Про правові засади цивільного захисту” від 24.06.2004 р.

5. Наказ МНС України від 21.10.2004 № 130 „Про затвердження Інструкції про порядок та умови застосування органами державного пожежного нагляду запобіжних заходів”.

6. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

7. Практичні рекомендації по застосуванню статей 3, 4, 5 розділів Кодексу України про адміністративні правопорушення (компетенція органів державного пожежного нагляду, виробництво по справах про адміністративні правопорушення) в діяльності органів державного пожежного нагляду. / Укладачі: Белан С.В., Бойко О.В., Стешенко Р.В. – Луґанськ: УДПО УМВС України в Харківській області, 2002. - 76 с.

8. Практические рекомендации о порядке оформления административных материалов при нарушении установленных законодательством требований пожарной безопасности или невыполнения предписаний и постановлений должностных лиц органов государственного пожарного надзора. / Составили М.И.Вовк, С.В.Белан, В.В.Шевченко / Ялта, Ялтинское городское управление ГУ МЧС Украины в Автономной Республике Крым, 2004. – 40 с.

Рекомендовані теми для рефератів та обговорень:

1. Правові основи забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях.
2. Поняття і ознаки адміністративного правопорушення.
3. Відмінність адміністративного правопорушення від злочину.
4. Відмінність адміністративного правопорушення від дисциплінарного проступку.
5. Склад адміністративного правопорушення, його види.
6. Об’єкт адміністративного правопорушення.
7. Об’єктивна сторона адміністративного правопорушення.
8. Суб’єкт адміністративного правопорушення.
9. Суб’єктивна сторона адміністративного правопорушення.
10. Поняття і підстави адміністративної відповідальності.
11. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність.
12. Відповідальність посадових осіб.
13. Обставини, що пом’якшують відповідальність за адміністративне правопорушення.
14. Обставинами, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення.
15. Права особи, яка притягується до адміністративної відповідальності.
16. Характеристика адміністративних стягнень.

17. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень

18. Попередження як вид адміністративного стягнення.

19. Штраф як вид адміністративного стягнення.

20. Оплатне вилучення як вид адміністративного стягнення.

21. Конфіскація як вид адміністративного стягнення.

22. Позбавлення спеціальних прав як вид адміністративного стягнення.

23. Виправні роботи як вид адміністративного стягнення.

24. Адміністративний арешт як вид адміністративного стягнення.

25. Виселення за межі України як вид адміністративного стягнення.

26. Поняття адміністративного процесу.

27. Принципи адміністративного процесу.

28. Суб'єкти адміністративного процесу.

29. Стадії адміністративного процесу.

30. Обставини, що виключають провадження справи про адміністративне правопорушення.

31. Докази в адміністративному процесі.

32. Оцінка доказів в адміністративному процесі.

33. Прокурорський нагляд при провадженні в справах про адміністративне правопорушення.

34. Склад адміністративного правопорушення за ст. 175 КпАП.

35. Склад адміністративного правопорушення за ст. 188⁸ КпАП.

36. Компетенція органів державного пожежного нагляду

37. Поняття «Альтернативна підвідомчість».

38. Склад адміністративного правопорушення за ст. 188¹⁶ КпАП

39. Повноваження Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки.

40. Порядок оскарження й опротестування постанови про накладення адміністративного стягнення

41. Права та обов'язки посадових осіб органів ДПН при застосуванні запобіжних заходів.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 1. Основні положення законодавства України в сфері цивільного захисту. Нормативно-правова база	5
1. Поняття та види надзвичайних ситуацій	5
2. Правові основи забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях	6
3. Державна система запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій	6
4. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та сфера його управління	9
Питання до семінарського заняття:.....	12
Тема 2. Загальні положення Кодексу України про адміністративні правопорушення.	13
1. Загальні положення Кодексу України про адміністративні правопорушення	14
2. Адміністративне правопорушення.....	15
3. Відмінність адміністративного правопорушення від злочину і дисциплінарного проступку	17
4. Склад і структура адміністративного правопорушення.....	20
5. Адміністративна відповідальність	25
6. Адміністративне стягнення.....	28
Питання до семінарського заняття:.....	41
Тема 3. Особлива частина Кодексу України про адміністративні правопорушення	42
1. Загальні положення Кодексу України про адміністративні правопорушення	42
2. Компетенція органів державного пожежного нагляду.....	48
3. Вираховування розмірів штрафу.....	50
Питання до семінарського заняття:.....	52
Тема 4. Адміністративна відповідальність за порушення в сфері цивільного захисту	54
1. Структура і повноваження Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки	54
2. Склад адміністративного правопорушення за ст. 188 ¹⁶ КпАП.....	56
3. Оформлення протокола про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188-16 КпАП	57
4. Діловодство в справах про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188-16 КпАП	60

5. Орган, уповноважений розглядати справу про адміністративне правопорушення відповідно до статті 188 ¹⁶ КпАП	61
6. Зберігання матеріалів про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188-16 КпАП	62
Питання до семінарського заняття:.....	63
Тема 5. Основні положення адміністративного процесу	64
1. Поняття адміністративного процесу	65
2. Принципи адміністративного процесу	66
3. Суб'єкти адміністративного процесу.	68
4. Стадії адміністративного процесу.....	68
5. Проведення в справах про адміністративні правопорушення	69
6. Докази в адміністративному процесі.....	72
Питання до семінарського заняття:.....	76
Тема 6. Порушення адміністративної справи та протокол про адміністративне правопорушення.....	77
1. Складання протоколу про адміністративне правопорушення.....	77
2. Зміст протоколу про адміністративне правопорушення (ст. 256 КпАП).	80
3. Права особи, яка притягується до адміністративної відповідальності.....	81
4. Направлення протоколу за належністю.....	83
Питання до семінарського заняття:.....	84
Тема 7. Розгляд адміністративних справ. Постанова про накладення адміністративних стягнень	86
1. Порядок та терміни розгляду адміністративної справи про порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки	86
2. Основні вимоги до складення постанови про накладення адміністративного стягнення.....	88
3. Порядок оскарження й опротестування постанови про накладення адміністративного стягнення.....	91
4. Порядок та терміни виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.....	92
Питання до семінарського заняття:.....	95
Тема 8. Порядок застосування запобіжних заходів посадовими особами органів державного пожежного нагляду	96
1. Основні поняття, що застосовуються в Інструкції про порядок та умови застосування органами державного пожежного нагляду запобіжних заходів.	96

2. Права посадових осіб органів державного пожежного нагляду при застосуванні запобіжних заходів.....	98
3. Порядок оформлення матеріалів при застосуванні запобіжних заходів.....	99
4. Розгляд скарг та протестів	101
5. Порядок та умови виконання постанови про застосування запобіжних заходів	102
6. Здійснення контролю при застосуванні запобіжних заходів та дотриманням законності при цьому.....	105
Питання до семінарського заняття:.....	107
Рекомендовані теми для рефератів та обговорень.....	108

Навчальне видання

Островерх Ольга Олександрівна
Ковалевська Тетяна Михайлівна
Бєлан Сергій Володимирович

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Конспект лекцій

Підписано до друку 27.06.08. Формат 60х84/16.
Папір 80 г/м². Друк ризограф. Ум.друк. арк. 6,9
Тираж прим. Вид. № 22/08. Зам.№
Відділення редакційно-видавничої діяльності
Університету цивільного захисту України
61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94